

Почесний доктор теології Леонід ЯКОБЧУК
та журналіст Лев ХМЕЛЬКОВСЬКИЙ

ХРИСТИЯНСЬКА СТОРІНКА

за статтями однойменної
рубрики журналу "БОРИСТЕН"

Автори:
Почесний доктор теології Леонід ЯКОБЧУК (зліва)
та журналіст Лев ХМЕЛЬКОВСЬКИЙ

Серія «Бібліотека „Видання журналу «Бористен»»
Почесний доктор теології Леонід ЯКОБЧУК
та журналіст Лев ХМЕЛЬКОВСЬКИЙ

ХРИСТИЯНСЬКА СТОРІНКА

За статтями однойменної
рубрики журналу «БОРИСТЕН»
(2009-2012 роки)

Дніпропетровськ
«Пороги»
2012

УДК 23/28
ББК 86.37
Я 46

**Серія «Бібліотека “Видання журналу «Бористен»”»
започаткована у 1992 році**

Я 46

ЯКОБЧУК Леонід, ХМЕЛЬКОВСЬКИЙ Лев

ХРИСТИЯНСЬКА СТОРІНКА. За статтями однойменної рубрики журналу «БОРИСТЕН». – Дніпропетровськ: Пороги, 2012. – 266 с.

ISBN 978-617-518-194-2

До книги «Християнська сторінка» увійшли статті однойменної рубрики журналу «Бористен», написані у різні роки. Її автори: Почесний доктор теології Леонід Якобчук та журналіст Лев Хмельковський.

УДК 23/28
ББК 86.37

ISBN 978-617-518-194-2

© Якобчук Л., 2012
© Хмельковський Л., 2012

*Щиро дякуємо усім жертводавцям
за фінансову підтримку видання цієї книжки:*

Галина ГЕРМАНОВИЧ

Антон ГОРОШКО

Джеррі і Елизабет КАРАЧ

*Григорій КАСАП (Пастор Слов`янської
П'ятидесятницької Церкви)*

*Микола КУШНІР (Пастор Української
Євангельської Церкви)*

Назар КЛИМ

*Петер ПЕТЕРЧУК (Пастор Української
Євангельської Церкви)*

Зоряна СТЕЛЬМАХ

Валентина ФЕДУН

ЯКОБЧУК – СЕДА РОСА

ЗМІСТ

Сухоніс Ф. Замість передмови.....	6
I. Наслідування Ісуса Христа.	
Чи знаєте ви Бога?.....	12
Подивімося на приклад Ісуса Христа.....	18
Як стати послідовником Христа?.....	34
Навчи нас молитися.....	47
Нове народження.....	56
Боже чудо народження з гори.....	61
II. Повернення до Христа	
Тарас Шевченко і Біблія.....	66
Як виник конфлікт між державою і суспільством.....	74
Таємниця втілення.....	79
Найважливіше – це спасіння.....	85
III. Як жити з Христом?	
Природа гріха.....	90
Єдині ліки.....	97
Що таке святість?.....	103
Остаточне Боже рішення сутності гріха.....	110
Кара Бога – добро і зло.....	116
Уся біда – від атеїзму.....	121
Самогубство – не вихід.....	126
Взаємини на любові.....	141
Листи про любов та незгоди.....	147
Хмари радості і страждання.....	152
Алкоголь – ворог людини.....	157
IV. Біблія – наш дороговказ	
Про Біблію.....	168
У Біблії є відповідь на кожне питання.....	186
Святе Письмо в Україні.....	191

Кожен віруючий повинен мати і читати Біблію.....	199
Люди прагнуть Божого слова.....	204
V. Біблія і феномен культури. Тези університетських лекцій	
Про Біблію.....	209
Біблія і археологія.....	212
Біблія і міфи	213
Біблія і культура світу.....	219
Основні елементи, з яких складається	
поняття культури.....	221
Контакти з іншими культурами.....	222
Психологічна подібність культур.....	223
Культурологія.....	224
Людська культура в історичному	
розвитку.....	225
Антична культура.....	227
Розвиток стародавньої культури країн Сходу.....	229
Культура середньовіччя – Західна, Східна Європа і краї-	
ни Сходу.....	231
Позитивна сторона епохи відродження.....	233
Культура нового і новітнього часу.....	235
Біблія і мистецтво	236
Скинія і мистецтво.....	237
Світське мистецтво.....	238
Музика.....	240
Народження християнської музики.....	242
Театральне мистецтво і танець.....	246
Деякі принципи мистецтва.....	247
Біблія і візуальна культура.....	251
Культура світського суспільства.....	255
Характеристика постмодернізму в сучасній культурі...	261
Занепад культури.....	262
Використані джерела	266

ЗАМІСТЬ ПЕРЕДМОВИ

Як сказав поет: «Час рікою пливе». Нині вже й добре не пригадаю, за яких обставин мав нагоду зазнайомитися з цими щирими та інтелігентними людьми, провідниками рубрики «Християнська сторінка» в щомісячнику «Бористен»: почесним доктором теології Леонідом Якобчуком та колегою – журналістом Левом Хмельковським. Очевидно, що було це на гостинній для працюючих і сумлінних наших людей американській землі, де обоє талановитих публіцисти-теологи нині проживають. Леонід Якобчук ще з 1950-х років, а Лев Хмельковський – з 1996 року, коли з розвалом СРСР з розхристаної та розбурханої «імперії зла» потяглась на землю Вашингтону, так звана, «четверта хвиля» нашої еміграції.

Так уже склалося, що більш тісні стосунки маю з доктором Леонідом Якобчуком. Його мила і привітна дружина пані Яніна навіть пригощала мене смачною та доволі екзотичною для пересічного українця «помідоровкою» у затишному домі подружжя Якобчуків, що в містечку Юніон штату Нью-Джерсі. Дружина пана Якобчука – етнічна полька, але в хаті глибоко віруючих людей на рівні побутують дві мови: українська та польська. Англійська, як це не дивно для Америки, тут більше на правах гостя. Бо зберігають і шанують своє коріння і пан Леонід, і пані Яніна.

Але власне про те, як народилася книга, котру Ви, шановний читачу, тримаєте в руках. По правді, по-справжньому з релігією я особисто, як і більшість вихованих і сформованих у країні з малозвучною назвою «СЕ-РЕ-СЕР», був фактично не знайомий. Очевидно, що навіть у Союзі Радянських Союзів в побуті так чи інакше існували певні християнські традиції, вірування тощо. Але пересічно, так би мовити, на поверховому рівні. Правдиво віруючих людей було обмаль.

Познайомитися з людьми, для яких Церква стала справді духовним прихистком, можна вважати, вперше я зміг в діаспорі. Між іншим, не лише різних конфесій, а навіть віросповідань, котрі побутують серед наших людей на Заході. Так

мав приємність побувати в святині Оріяна у штаті Нью-Йорк – головному храмі сповідників Рідної Української Віри (РУНВІРА) в США. Відвідував православні, католицькі та протестантські церкви, у яких молилися наші люди. Дуже скоро стало зрозуміло: українці в США та Канаді зберегли свою ідентичність, у більшості своїй є поважними громадянами «придбаних Батьківщин» багато в чому завдяки через правдиву, а не декларовану побожність та віру. На їхньому прикладі можна було переконатися, що люди, котрі мають духовне підпертя, набагато багатші як особистості та досягають більшої моральної гармонії з собою і громадою, в якій побутують. Це були вже задані вище розхристані та буремні 1990-ті роки. В Україні так само почалися процеси не лише національного, але й релігійного відродження. По телевізору можна було побачити з свічкою біля вітара вчорашніх запеклих атеїстів, хрестити лоба стало модно навіть серед справжніх бандитів, котрі тоді особливо були помітні в молодій, щойно проголошеній державі. Спирався на ноги, шукав власне обличчя і щомісячник «Бористен», який я маю за честь редагувати ось уже двадцять років поспіль. Як його засновник та автор ідеї видання мені хотілося наповнити його справді глибоким і значущим змістом. І тут доля звела мене з почесним доктором теології Леонідом Якобчуком та журналістом Левом Хмельковським. Уже тоді ці добродії провадили значну просвітницьку роботу з релігії як у діаспорі, так і в Україні. Нині не пригадаю, в кого конкретно з нас виникла ідея запровадити на сторінках «Бористену» постійну рубрику «Християнська сторінка», основне завдання якої полягало б у поданні основних християнських догматів у доступній, образній формі та пропаганда релігійної моралі на загал. Можна з впевненістю зазначити, що це завдання рубрика «Християнська сторінка» під орудою її провідників Почесного доктора теології Леоніда Якобчука та журналіста Лева Хмельковського виконує сповна. З перших номерів появи християнської добірки на шпальтах «Бористену» вона викликала велике зацікавлення читачів. Десятиріччя войовничого атеїзму не минули безслідно для української громади. Наші люди не лише були відділені від релігії як такої, вони у більшості своїй, особливо на сході країни, дуже

слабко уявляли засадничі положення християнства, основні його догмати, роль і значення Церкви як духовної інституції в житті кожної особистості та суспільства в цілому. Ось чому публікації, котрі готували для «Християнської сторінки» Леонід Якобчук та Лев Хмельковський, були немов би ковтком води для спраглих за правдою та істиною. Справедливості ради слід зазначити, що, на жаль, далеко не весь читацький загал був готовий навіть до існування релігійної рубрики як такої на сторінках світського журналу. Мені доводилося інколи чути нарікання, здавалося б, від людей освічених та інтелігентних про те, що у виданні на кшталт «Бористену» такий рубриці не місце. Мовляв, для того існують спеціалізовані релігійні та теологічні часописи.

Але наш невеликий і дружний колектив редакції завжди був переконаний – співдружність журналу з творчим тандемом Леоніда Якобчука та Лева Хмельковського несе користь виданню, а через нього і його читачам. З огляду на те, що серед видавців нашого щомісячника два найпотужніших вищих навчальні заклади Наддніпрянщини, а саме Дніпропетровський Національний університет імені О. Гончара та національний гірничий Університет, важко недооцінити існування подібної рубрики для студентського загалу. Я сам неодноразово бачив, як студентська молодь з цікавістю переглядала добірки «Християнської сторінки». І, як на мене, не суть важливо, наскільки ці молоді люди наближаться до Церкви та релігії. Головне, вони матимуть уявлення про моральні вартості та історію існування однієї з найвпливовіших світових релігій – християнства. А не будемо забувати, що навіть атеїсти визнають величезний вплив саме цієї релігії на формування сучасних цивілізаційних цінностей європейського взірця, формування основних гуманістичних принципів сучасного людства. Ось і виходить, що «Християнська сторінка» попри її велике пізнавальне значення, так само відіграє важливу роль у вихованні української молоді.

Майже за два десятиліття існування релігійної добірки на шпальтах «Бористену» зібралось багато цікавих, інтерактивних дописів, котрі належать провідникам цієї рубрики. Ідею видати окрему книгу на основі публікацій рубрики «Християнська сторінка» ми обговорювали, зокрема, з доктором

Леонідом Якобчуком ще раніше. Але з різних причин, в основному фінансових ніяк не вдавалося це зробити. Нині випала така гарна нагода. Найперше завдяки людям не байдужим та жертовним. Призвища доброчинців видання Ви можете знайти на початку книги. Хочеться ще раз подякувати цим добродіям і від Вашого імені, шановні читачі. Ну, а кожному, кому випала можливість взяти до рук це видання, бажаємо гарного читання і морального збагачення від більш детального знайомства з християнським вченням.

Фідель СУХОНИС,
редактор і видавець журналу «Бористен»

Появу цієї книжки обумовили десятиріччя жорстокого переслідування Християнської Церкви в Україні, яке було вагомою часткою репресій комуністичного режиму, спрямованих проти українського народу. Більшовики негайно після захоплення влади обрали атеїзм панівною ідеологією і стали на шлях руйнування церков і масової страти священнослужителів. Причиною такої політики було усвідомлення ними того, що християнство насаджує любов і повагу до інших людей, особисту порядність, інші чесноти, які були несумісні з методами тоталітаризму.

Насадження безбожництва, виховання нових поколінь у душі атеїзму, заборона Святого Писання, посилені антицерковна пропаганда та інші засоби ідеологічного тиску вплинули на свідомість і спосіб життя населення, яке у головній масі відійшло від Церкви Христа.

Розпад СРСР і втрата Комуністичною партією владних засобів впливу дозволили відродити Церкву в Україні. Але таке відродження пішло шляхом будівництва нових храмів, оновлення обрядності на основі народних звичаїв, а вивчення Святого Писання і пізнання духовної спадщини Господа нашого Ісуса Христа та Його апостолів не відразу стало пріоритетом церковного життя. Водночас значні верстви населення України усе ж прагнули пізнання Бога і, щоб допомогти їм, в часописі «Бористен» було засновано щомісячну «Християнську сторінку». Особливо цінним було те, що часопис поширюється переважно серед науковців, студентської молоді, в інтелектуальних колах, здатних нести Божі істини далі до людей.

За роки існування цієї сторінки було нагромаджено значний досвід спілкування з читачами і унікальний архів публікацій.

Ми вітаємо ініціативу шеф-редактора часопису Фіделя Сухоноса, який видав цю книжку після деякого оновлення і упорядкування текстів «Християнської сторінки». Усе викладене в цій книжці повністю узгоджується з Святим Писанням і має послужити тлумачним посібником для усіх, хто прагне пізнати

і засвоїти головні догмати християнського вчення для особистого духовного відродження.

Мотивом публікації «Християнської сторінки» була і залишається любов до нашого народу, щоб він повернувся до Христа. На підставі Святого Письма ми глибоко усвідомлюємо, що духовне відродження України розпочинається з відновлення особистості на чеснотах і духовних цінностях, а не на матеріальній базі, як нас учили матеріалісти, що, мовляв, побут окреслює свідомість. Історія багаторазово підтвердила істину принципу Божого Слова, що там, де пріоритетом була матерія, руйнувалась мораль і неминуче деградувало суспільство, а з ним країни і цілі імперії.

Будемо вдячні читачам за відгуки про цю публікацію і нові запитання до «Християнської сторінки», які можна надіслати на адресу часопису «Бористен»,

**З повагою і любов'ю, Леонід ЯКОБЧУК,
почесний доктор і професор Національного університету
«Острозька академія» і
журналіст Лев Хмельковський**

I. НАСЛІДУВАННЯ ІСУСА ХРИСТА.

ЧИ ЗНАЄТЕ ВИ БОГА?

(№ 8, 1999 р.)

Майже 2 тисячі років тому апостол Павло потрапив до міста Атен у Греції і, чекаючи там на своїх приятелів Силу й Тимофія, ходив по місту. Що ж він там побачив? Ось послухайте, як написано в Книзі Дій апостолів 17:16-31:

«Як Павло їх чекав у Атенах, у ньому кипів його дух, як бачив це місто, повне ідолів. Тож він розмовляв у синагозі з юдеями та з богобійними, і на ринку щоденно з зустрічними. А дехто з філософів-епікуреїв та стоїків сперечалися з ним. Одні говорили: „Що то хоче сказати оцей пустомов?“ А інші: „Здається, він проповідник чужих богів“, бо він їм звіщав Євангеліє про Ісуса й воскресіння. І, взявши його, повели в ареопаг та й казали: „Чи можемо знати, що то є ця наука нова, яку проповідуєш ти? Бо чудне щось вкладаєш до наших вух. Отже, хочемо знати, що то значити має?“ А всі атеняни та захожі чужинці нічим іншим радніші не займалися, як аби щось нове говорити чи слухати. Тоді Павло став посередині ареопагу й промовив: „Мужі атенські! Із усього я бачу, що ви дуже побожні. Бо, проходячи та оглядаючи святощі наші, я знайшов також жертівника, що на ньому написано: «Незаному Богові». Ось Того, Кого навмання ви шануєте, Того я проповідую вам. Бог, що створив світ і все, що в ньому, бувши Господом неба й землі, проживає не в храмах, рукою збудованих, і Він не вимагає служіння рук людських“ ніби в чомусь Він мав би потребу, бо Сам дає всім і життя, і все. І весь людський рід

Він з одного створив, щоб замешкати всю поверхню землі, і призначити окреслені доби й границі помешкання їх, щоб Бога шукали вони, чи Його не відчують і не знайдуть, хоч Він недалеко від кожного з нас. Бо ми в Нім живемо, і рухаємось, і існуємо, як і деякі з ваших поетів казали: „Навіть рід ми Його!“

Отож, будши Божим тим родом, не повинні ми думати, що Божество подібне до золота, або срібла, чи до каменю, твору мистецтва чи людської вигадки. Незважаючи ж Бог на часи невідомості, ось тепер усім людям наказує, щоб скрізь каялися, бо Він визначив день, коли хоче судити по правді весь світ через Мужа, що Його наперед Він поставив, і Він подав доказа всім, із мертвих Його воскресивши».

Дві тисячі літ тому люди були такими ж самими, як тепер, намагалися знайти зміст життя, зрозуміти, для чого народилися на світ, звідки прийшли й куди відходять. З тексту випливає, що в Атенах кожний мав свого бога. Всі люди створені Богом, з потребою поклонятися. Тоді в Атенах кожний поклонявся якомусь ідолові, що був його богом. Проходячи вулицями сьогоднішнього світу, чи то Нью-Йорка в Америці, Парижа у Франції, чи Москви в Росії, або Києва в Україні, ви побачите таких самих людей, які чомусь або комусь поклоняються, якомусь ідолові, бо ж усе, що займає перше місце замість Бога в нашому житті, стає нашим ідолом. Для одних ідолом є багатство, гроші, для інших можуть бути твори мистецтва, а ще для інших якась ідеологія, її ідейні провідники. Наприклад, Леніна зробили ідолом і поклонялися на Красній площі в Москві його мертвому тілу.

Апостол Павло розпочав свою проповідь в ареопазі (на пагорбі, де збиралися люди, там же була й найвища судова

установа) тим, що, оглядаючи їхні святощі, він зауважив жертovníка, на якому було написано «Незнаному Богові». Як бачите, атеїсти були релігійними людьми. Ми також можемо бути релігійними, навіть охрещеними в якійсь церкві, але не бути прощеними, жити в гріхах і не мати Христа Спасителя в своєму серці. Тоді в Афинах релігійність полягала у фізичному розвитку тіла та блискучому розумові, але душа людини залишалася порожньою. І в наші дні, щоб людина була фізично здоровою, повинна займатися спортом, інтелектуально має бути розвиненою, але духовно вона є пуста, з потоптаною душею. І ми шукаємо чогось, але не знаємо чого саме, кудись прямуємо, але не знаємо куди, і не бачимо цілі. Біблія вчить, що людина створена з тіла, але всередині є душа, наш дух, який створений за Божою подобою і через Нього, щоб ми мали спілкування із нашим Творцем – Богом.

Тоді апостола слухали епікурейці. Хто ж вони були? Це люди, які намагалися утверджувати сенс життя в розвагах і задоволенні: якнайменше терпіння і якнайбільше втіх, насолоди. А скільки сьогодні людей з подібною філософією життя шукають тільки потіху і тілесні задоволення, розваги, але зовсім не дбають про духовну сторону життя.

Апостола Павла слухали і стоїки, які вчили, що світ керується холодним розумуванням, логікою. Вони були моральними людьми, але егоїстичними і замкнутими в собі, без співчуття і милосердя. В їхньому житті не було місця для Божої присутності. Були поміж Павловими слухачами і шукачі правди, які хотіли знати, що є Правда. Можливо і серед наших слухачів є сьогодні такі, що шукають правди. Біблія вчить: «І пізнаєте Правду і Правда визволить вас».

Ми хочемо бути визволеними, вільними, але без Христа ми ніколи не будемо вільними, бо тільки Він може нас визволити. Можливо, ми хочемо звільнитися від якоїсь гнітючої звички, пияцтва, наркоманії, паління чи чогось подібного.

Ми хочемо звільнитися від почуття провини чи гіркоти, але хто може нам допомогти? І цей, хто справді нам вийде назустріч і допоможе, це Ісус Христос, бо Він Сам сказав, що Він допоможе, коли звернемося до Нього.

Апостол Павло почав розповідати зібраним про Бога, Якого вони ще не знали, хоч і жертovníка поставили написавши: «Незаномому Богові». Цей Бог є Творцем усього, Святим і Вічним. Він – любов і не змінюється.

Сьогодні в світі є мільйони людей, які знають, що є Бог, вони вірять в Бога, але для них Бог є незаним, вони не мають з Ним спілкування, а Бог не спілкується з ними. Апостол казав їм, що Бог усім людям наказує покаятися. Це саме Бог через Своє Слово наказує усім нам покаятися, повернутися до Нього. Навернутися, це означає змінити думку про Бога і про себе. Маєте повторити, що Бог є святий, люблячий, Котрий Сина Свого, Ісуса Христа, віддав на хрест, щоб помер за нас. Ми повинні сказати Богові: «Я грішний, прости мене, Боже. Я хочу змінити свій спосіб життя». Ви самі не змініте свого життя, вам потрібна поміч іззовні, від Бога і Він допоможе вам. Тільки зверніться з бажанням і щирістю душі до Нього.

Далі апостол Павло пояснює людям, чому вони повинні каятися. Він каже: ... «бо Він (Бог) визначив день, коли Він буде судити світ по справедливості, через Мужа, Якого Він призначив і всім подав доказа, із мертвих Його воскресивши».

Ми також маємо каятися, бо прийде день суду Божого і ніхто не втече, і ніде не сховається від Нього. Для нас неприємно ані говорити, ані думати про суд. Людині приємніше заспокоювати себе, живучи зі своїми гріхами. Але ж Христос сказав: «Немає нічого захованого, що не відкриється, ні таємного, що не виявиться» (Луки 12:2). Бог знає про нас усе, навіть наші думки. Картина Божого суду описана в останній книзі Біблії – Об'явлення св. Івана Богослова (20:11-13): «І я бачив престола великого білого, і того, Хто на ньому сидів, що від лиця Його втекла земля й небо, і місця для них не знайшлося. І бачив я мертвих, малих і великих, що стояли перед Богом. І розгорнулися книги, і розгорнулась Інша книга, – то книга життя. І суджено мертвих, як написано в книгах, за вчинками їхніми. І дало море мертвих, що в ньому, і смерть, і ад дали мертвих, що в них, – і суджено їх згідно з їхніми вчинками».

На небі є дві різні книги. Коли ми народжуємося, наше ім'я записується в книзі, де є всі наші вчинки, які б вони не були. Цей запис буде свідченням перед Божим судом, згідно з яким буде суджено кожного.

Святе Письмо також учить: коли людина приходить до Ісуса Христа і приймає Його своїм особистим Спасителем, тоді ім'я тієї особи буде вилучено із тієї першої книги. Бог навіть не згадає гріха тієї особи, бо всі гріхи будуть вимиті кров'ю, пролитою на хресті. В той час, коли наше ім'я витирається з книг, які ведуться для суду, ми будемо записані в Іншу книгу, яка називається Книгою Життя.

Хто приймає Христа своїм Спасителем, того ім'я записується в Книзі Життя і над такими суду не буде, бо за них Христос прийняв суд на Голгофському хресті. Божий закон каже: «Заплата за гріх – смерть». Той, хто згрішить, той помере (Езекиїл, 18:4). Але Ісус Христос сказав: «Поправді,

поправді говорю вам: „Хто слухає слова Мого, і вірує в Того, Хто послав Мене (тобто Небесного Отця) життя вічне той має, і на суд не приходить, але перейшов він від смерті до життя“». (Ів.5:24). Зауважте, що вічне життя ми можемо одержати тепер. Немає потреби чекати аж до смерті, коли помremo, але отримуємо вічне життя, коли приймаємо вірою Ісуса Христа. Написано: «Віруючий на суд не приходить, бо переходить від смерті до життя». Усі ми під ви роком смерті, але кожний з нас може отримати вічне життя, і то вже тепер.

В Атенах до проповіді апостола Павла різні люди поставилися по-різному. Одні сміялися, бо були горді, зарозумілі і надіялися на себе, на свої знання. Інші казали: «Послухаємо тебе іншим разом, рішення приймемо колись». Біблія каже: «Тепер є час приємний, сьогодні день спасіння. Завтра може бути запізно».

Сьогодні, тепер прийміть рішення віддатись Христові, не відкладайте на завтра, бо завтра може бути запізно.

Третя група, і це була найменша, прийняла рішення в ареопазі. Написано: «Вони увірували». Наше бажання, щоб Дух Святий допоміг усім прийняти таке рішення і прийти до Христа тепер, просити прощення і віддатися в Його руки. Щоб мати ім'я, записане в Книзі Життя.

ПОДИВИМОСЯ НА ПРИКЛАД ІСУСА ХРИСТА (№2-4, 2008)

Кажуть, що потреба є матір'ю винаходів. Коли це правда, тоді дослідження є матір'ю удосконалення. Цю правду ми можемо підтвердити прикладами. Візьміть авто-машину. Коли б її постійно не випробовували, не удосконалювали, то вона залишилася б примітивною, такою, якою ми бачимо й на фотографіях з 1930-х років – високою, як віз, з вузькими колесами, малою швидкістю. Проте автомобіль, після його винаходу в 1769 році, безперервно досліджують і в результаті поліпшують. Перебуваючи з Христом, учні Його постійно духовно зростали.

Коли ви бажаєте щось удосконалити, покращити, спершу потрібно перевірити, що ми маємо, оцінити те становище, в якому перебуваємо. Рабіндранат Тагор, великий діяч Індії, сказав: «Зачиніть двері перед усіма помилками, і істина не зможе ввійти».

Це правда. Але варто розрізняти помилки дослідників від метушні і помилок невігласів. Є багато поміж християнами таких, які навернулися до Христа навіть десятки років тому, але живуть у постійній напрузі, перестрибуючи з однієї крайності в іншу, Вони падають, підводяться, але насправді не живуть духовно, тільки існують. У них немає спілкування з Богом. Чому так стається? В більшості випадків тому, що ніхто ніколи не поцікавився їхнім духовним життям, не вказав зі сторони на їхні помилки, не показав напрямку. Одне слово, не допоміг їм у науці послідовництва.

В переважній більшості ті християни, які мали і мають поміч, виростають духовно здоровими, дозрілими, священик або пастор їм підказав, диякон чи просто приятель-християнин вказав на недоліки та на властивий напрямок до духовного росту.

Про таку допомогу й потребу в нашому житті вчить Біблія.

Спочатку простежимо деякі тексти, що свідчать про цю правду в Книзі Приповістей, а потім у Новому Заповіті. В 15-му розділі, в 22-23 віршах, написано: «Ламаються задуми з браку поради, при численності ж радників сповняться. Радість людині – у відповіді його чиста, а слово на часі своєму – яке воно добре!»

Дуже важливо сказати слово поради, правди своєчасно. Потрібно знати, що і коли сказати. Я думаю, що мудрі батьки знають, що і коли сказати своїм дітям. Кожна розумна, розсудлива дружина і чоловік, знають, що і коли можна сказати, а коли краще промовчати. Допоміжне слово має бути сказане своєчасно.

В розділі 20:18 цієї ж книги написано: «Тримаються заміри радою, і війну провадь мудрими радами». Тут говориться про раду в керівництві. Тому що крім своєчасного слова, об'єктивного погляду, потрібне керівництво, щоб хтось оцінив і підказав, в якому напрямку йти до успіху духовного життя. Тепер ми не ведемо війну, як писав Соломон, але щоб прийняти правильне рішення, необхідно мати інформацію, знати ситуацію, обставини життя. Для дальшого життя, для його розвитку потрібна добра порада про напрям. Цього особливо потребують наші діти, наша молодь. Але крім своєчасної, об'єктивної поради, крім вказівок відносно напрямку, потрібно мати особисте зацікавлення.

Як ми можемо відкрити, пізнати себе, своє внутрішнє ество, свій характер? Дивлячись у воду, в дзеркало?

Ні. Тільки через другу особу. Чоловік чи жінка відображує, віддзеркалює серце іншого чоловіка чи жінки. Коли ви хочете знати себе, якими ви є в дійсності, маєте бути в близькому спілкуванні з кимсь. І, будучи об'єктивним, ви зможете багато чого довідатися про себе.

Таке спілкування між людьми виробляє, формує наш характер.

Властиво, допомога для нашого духовного поступу полягає в тому, щоб хтось своєчасно дав об'єктивну пораду, вказав напрям, будучи особисто нами зацікавленим. Тільки той дасть об'єктивну оцінку вашого життя, тільки той чи та покаже властивий напрям, як вийти з якоїсь складної ситуації, хто буде вами зацікавлений.

Найкраща допомога полягає не тільки в докорі чи хвальбі, але й в об'єктивній оцінці, яка зроблена, сказана в любові. Таку допомогу потрібно практикувати в родині, в сім'ї, як і між друзями, але пам'ятайте – робити це в любові.

Подивимося тепер на приклад Ісуса Христа, як Він виховував Своїх учнів, як Він будував їхній характер, готуючи їх до великого завдання життя. У Євангелії від Марка, в 6-му розділі, описується, як Христові учні, повернувшись з свого служіння, з захопленням розповідали Христові про все, що сталося.

«І посходилися до Ісуса апостоли, і розповіли Йому все, – як багато зробили вони, і як багато навчили». Ісус відповів їм: «Ідіть одні у безлюдне місце і відпочиньте трохи...»

Ісус не каже: «Чудово, негайно йдіть далі, продовжуйте...!» Але Він каже: «Тепер вам потрібно від-

почити, подивитися на внутрішню сторону». Ісус бачив, що вони потребують рівноваги, балансу, обміркувати зміст свого життя і служіння.

Христос хотів навчити Своїх учнів правильного ставлення до інших у житті і служінні. Є люди, яким не вдається праця – духовна чи організаційна – не через те, що вони не вміють працювати через брак здібностей чи можливостей. Ні. Причина їхнього неуспіху полягає в невмінні налагодити взаємини з іншими.

Є такі християни, які обмежилися однією церквою, якоюсь однією групою чи організацією чи навіть назвою, і вважають, що це тільки вони уповноважені виконувати Божу працю, тільки в них – істина, а всі інші помиляються! Так само думали учні Христа про себе. Вони заборонили одному чоловікові виконувати Божу працю! Чому? Яка причина? А тільки тому, бачте, що він не ходить з ними. Він не називається таким іменем, як вони. Це, власне, є проблемою взаємин між християнами.

Як Христос вирішує цю проблему? Написано: «А Ісус відказав: „Не забороняйте йому, бо ніхто, хто чинить чудо Ім'ям Моїм, не може скоро лихословити Мене. Бо хто не проти нас, той за нас!“» (Марка 9:39-40).

Треба чинити, як учитель у школі, який, можливо, побачив у нас якийсь талант чи нахил до чогось і допоміг нам розвиватися, зростати в цьому напрямку.

Так робив Христос із Своїми учнями. Візьмімо приклад з Євангелія від Івана, з 10-го розділу, де описується, як Андрій приводить свого брата Симона до Христа, (1:42): «І привів він його до Ісуса. На нього ж поглянувши, промовив Ісус: „Ти – Симон, син Йонин, будеш званий ти Кифа, що визначає: скеля“».

Ісус побачив в звичайному рибалці Симоні можливість зробити його каменем, тобто розпізнав характер, в якому будуть стійкість, непохитність та міць.

Як ми маємо бути вдячні тим людям, які побачили в нас можливості, потенціал, те, чого ми не бачили. Власне, в тому полягає найбільша допомога у виховуванні послідовників, щоб побачити ті складові, яких бракує для нашого характеру, і допомогти їх поповнити.

У сучасному світі ця трудність особливо проявляється в молодих людей, які не мають правильного поняття про себе, мають якісь комплекси, як, наприклад, меншевартість чи щось інше.

І ця трудність сама по собі не зникає, але існує, пригнічує і навіть деяких доводить до самогубства. О, як потрібно на таким допомога, щоб хтось підбадьорив, заохотив, з любов'ю і вміло вказуючи на те слабке місце, яке потрібно розвивати. В історії є багато людей, які мали свої слабості, свої недоліки, але завдяки тому, що хтось це зауважив, хтось підійшов і підказав, порадив, допоміг, вони стали великими і корисними людьми.

В кожної людини є якесь слабке місце. Як добре, коли хтось вміє зауважити в нас цей недолік і підказати, як його виправити!

Апостоли також мали свої слабкі сторони, робили помилки. Не всі відразу зрозуміли правильно своє покликання, хоч уже володіли Божою силою. Ось подивіться в Євангеліє від Луки 10:17-20: «І сімдесят учнів повернулися з радістю, кажучи: «Господи, навіть демони підкорюються нам в ім'я Твоє!» А Він сказав їм: «Я бачив сатану, що падав з неба, як блискавка. Ось даю вам владу наступати на зміїв та скорпіонів і на всю силу ворожу, і ніщо не по-

шкодить вам. Однак не радійте тому, що духи підкоряються вам, а радійте тому, що імена ваші записані на небесах».

Ісус зауважив, що Його учні захоплювалися силою, й розважалися тим, що не є для гри, не для розваги, не збагнули, що справа є дуже серйозною.

Ісус дає силу Своїм послідовникам, дає їм владу, але не для того, щоб вони робили якесь видовище, викликали сенсацію тільки для того, щоб створити приголомшливе враження у людей, бо ж люди завжди дуже емоційно реагують на щось надприродне, надзвичайне. Коли ви маєте якийсь дар, вживайте його згідно з Божим Словом для духовної користі, для поширення Божого Царства, для Божої, а не своєї слави.

Християнин, послідовник Ісуса Христа, допоможе іншим в їхньому духовному житті, своєчасно прийде до них з порадою, буде з ними об'єктивним, покаже їм напрям із особистим зацікавленням та з любов'ю.

Під час земного служіння Ісус Христос для учнів був Учителем, і вони не відразу усвідомили в Сині Людському Його Божественне походження. Чи брав на Себе Христос місію посередництва між Богом Отцем і учнями? У чому може полягати така місія?

Вочевидь, більшість з нас знає молитву «Отче наш», яку ми називаємо Господньою молитвою. З однієї сторони це правильно, бо Господь Ісус Христос проказав цю молитву, але з другої сторони – Він дав її як зразок молитви для своїх учнів та усіх послідовників. Тоді Ісус не молився за Себе, але учив, як ми маємо молитися до небесного Отця.

Ісус цей зразок молитви дав не для того, щоб ми тільки вивчили її напам'ять і завжди автоматично повторювали. Він дав, щоб знали, як молитися і про що маємо молитись.

Я думаю, що найприємніша для Бога молитва, яка натхненна, яка покликана святим Духом.

В Євангелії від Івана (розділ 17) записана найдовша молитва Ісуса Христа.

Цією молитвою Ісус молився після останньої вечері з учнями і перед Гетсиманським садом – чи то по дорозі, чи десь коло стіни храму. Де саме, ми не знаємо, але знаємо, що євангеліст Іван був свідком цієї молитви, він чув її і опісля тільки він записав в Євангелії.

Ця молитва є дуже проста, і її можна розділити на три частини. Від першого до п'ятого вірша Ісус молиться за Себе. Він каже: «Отче, Я прославив Тебе на землі і звершив діло, яке Ти доручив Мені виконати». Було завершено уже все.

Розпочинаючи з шостого вірша до 19-го Ісус молиться за Своїх учнів: «Я відкрив ім'я Твоє людям, котрих Ти дав Мені від світу; вони були твої, і Ти дав їх Мені, і вони зберегли слово Твоє». «Ти дав їх Мені», – каже Ісус.

Третя частина молитви розпочинається 20-м віршем: «Не за них тільки благаю, але й за віруючих у Мене через слово їхнє».

Не тільки за учнів, але за всіх віруючих. А це значить, що за кожного з нас. Ісус Христос пам'ятав і особисто вас у Своїй молитві. Чи ж це не чудово? Він також молився за єдність, щоб ми жили й працювали в єдності, та просив Небесного Отця про нашу вічну долю.

Звернімо тепер увагу на посередничу молитву Ісуса Христа про Своїх учнів. Це може допомогти вам у вашій посередницькій праці, молитві за тих, яким ви свідкуєте, яких підготовляєте до послідовництва. Проаналізуємо Ісусові молитви від шостого до десятого вірша. Тут Ісус молиться про спорідненість, про зв'язок і взаємини, які існують

між Ним і Його учнями. Ісус каже Отцеві (шостий вірш): «Я відкрив ім'я Твоє людям, котрих Ти дав Мені від світу; вони були Твої, і Ти дав їх Мені, і вони зберегли слово Твоє». Іншими Словами кажучи: «Вони, перебуваючи зі Мною, краще пізнали Тебе, Отче». Ісус не тільки розповів їм про Бога, але написано, що Він відкрив їм Бога. Своїми словами, життям і Своїм єством Ісус відкрив Бога для учнів (сьомий вірш): «Нині зрозуміли вони, що все, що Ти дав Мені, є від Тебе».

Коли ви свідчите про Бога, будьте уважні, щоб людей спрямовувати до Бога, а не до себе. Ми є тільки дзеркалом, що відображує Христа. Не будьте героєм, не ставте себе за об'єкт уваги, але намагайтеся, щоб люди бачили і знали, що ви будujete зв'язок людини з Богом.

Ісус Христос, будучи Богом і людиною, знав, що Його чекає голгофський хрест, що деякі, навіть з Його послідовників, спочатку розчаруються в Ньому. Тому Ісус каже їм, щоб учні зрозуміли, що все, що Небесний Отець дав Йому, є від Отця, щоб вся їхня увага зосереджувалася на Богові.

Ніколи не думайте, що ви є незамінні, і постійно нагадуйте тим, з ким ви працюєте, що то Господь є першим, а не ви. Навіть Ісус так робив: «Усе, що Ти, Отче, дав Мені, є від Тебе», – каже Ісус. Коли Ісус молився далі, то сказав: «Слова, які Ти дав Мені, Я передав їм, і вони прийняли і зрозуміли істинно, що Я знайшов від Тебе, і увірували, що Ти послав Мене».

Спорідненість і спілкування мають бути довкола Божого Слова – Біблії. Вона має бути центром ваших зв'язків, а не якась людина, особа. Не всі нам подобаються і ми не всім подобаємось. Щоб не було груп поклонників, Бог у Своїй мудрості вчить нас, щоб в основі наших взаємин бу-

ло Слово Боже і наше спілкування було б згідне з наукою Святого Письма.

Люди прагнуть правди, шукають її, а правда – в Біблії, Божому Слові. Тому нехай вона буде центром наших взаємин, а не людина.

В 9-му і 10-му віршах говориться про дуже особливе споріднення Христа з учнями, якого ще не існувало до того часу в світі. Ісус каже: «Я благаю за них; Я не благаю за світ, але за тих, кого Ти дав Мені, бо вони Твої, і все Моє – Твоє і Твоє Моє і Я прославився в них».

Зверніть увагу на Христову точність, Його конкретність. Він не молився за весь світ, але конкретно каже: «Я благаю за них...». Легко молитися в загальному, за все і за всіх разом. Проте Біблія вчить, рівнож і ми бачимо приклад з христової молитви, що ми в молитві маємо бути точні, конкретні. Коли молитесь за якийсь народ, назвіть цей народ, довідайтесь про його потребу. Коли молитесь за якусь країну, то назвіть її або підійдіть до мапи, коли у вас вона є, покладуть свою руку на те місце, де знаходиться ця країна і просить Бога.

В 11-му і 12-му віршах 17-го розділу Ісус молиться за учнів, називаючи конкретно їхні найважливіші потреби, ті труднощі, які вони зустрічатимуть. Він каже: «Я вже не в світі, а вони в світі, і Я йду до Тебе. Отче Святий, збережи їх в ім'я Твоє, котрих Ти дав Мені, щоб вони були одно, як і ми. Коли Я був з ними в світі, Я зберігав їх в ім'я Твоє; тих, котрих Ти дав Мені, Я зберіг, і ніхто з них не загинув, крім сина погибелі, щоб здійснилося Писання».

Перше, що Ісус просить: збережи їх. Коли ви за когось молитесь, передусім просить, нехай Бог збереже їх, охоронить у цих важких, жорстоких обставинах життя в світі.

Ісус каже: «Коли Я був з ними в світі, Я зберігав їх». Тепер Ісус, відходячи, просить, щоб Небесний Отець зберігав їх, Ісус каже (15): «Не благаю, щоб Ти взяв їх зі світу, але щоб зберіг їх від злого».

Ісус просить не про відокремлення, щоб забрати їх з цього світу, загородити монастирськими чи якимись іншими мурами, але зберегти від зла в світі, в якому вони залишаються жити. Замкнутися в монастирях – це не є відповідь для християнства. Христос не учив, щоб відгороджуватися камінними мурами від світу. «Збережи їх від злого», – просить Ісус.

Від народження ви оберігали своїх дітей, вони були оточені батьківською опікою. Але настає час, коли вам потрібно попрощатися із своєю дитиною, Ніхто не зрозуміє цього слова так, як ті батьки, які випроводжали свого сина до війська, кудись на працю чи навчання. Але цей процес закономірний, для цього ж Ісус підготовляв учнів, як і ми підготовляємо своїх дітей.

Далі Ісус молиться (13-й вірш): «Нині ж до Тебе йду, а це говорю в світі, щоб вони мали в собі радість Мою досконалу». Ісус молиться, щоб, по-перше, Бог їх зберіг і, по-друге, щоб вони мали досконалу радість у Христі.

Як ви молитесь за своїх дітей, коли відпускаєте самих у цей світ? Я певний, що просите Божої охорони. Але чи ви молилися, щоб вони були радісними? Чому ви не просили про радість? Тому, що самі не раділи, не тішилися, але плакали і сумували. Нехай наші діти радіють Христовою радістю, а не скороминучою, світською. Нехай вони не шукають радості й задоволення в алкоголі, тютюні чи наркотиках, в якихсь хімічних середниках, але в Богові, в Дусі Святому. Смутом, плачем ніколи не здобудеш світу для

Христа. Світ шукає радості. Тому покажіть ви, що знаєте Христа, Його радість, усмішку.

Далі Ісус молиться про освячення: «Освяти їх істиною Твоею; Твоє Слово є істина» (17-й вірш). «Освяти їх» – значить відокрем для особливої цілі. Нехай вони будуть посвячені тій праці, яку Ти їм доручаєш.

Далі Ісус каже: «Як Ти послав Мене в світ, так і Я посилаю їх в світ».

Ісус каже, що так як Небесний Отець послав Його в світ і Він виконав Свою працю, а тепер Він посилає Своїх учнів, щоб вони робили те, що їм доручається, і щоб беріг їх Отець у цьому завданні. Так само, як Ісус мав спілкування зі Своїми учнями, Він має спілкування через Святого Духа тепер, у наші дні. Як Ісус беріг Своїх учнів і дбав про них тоді, так само Він береже і дбає про Своїх вірних сьогодні.

Правда, якою була тоді, залишається такою ж і сьогодні, в наші дні. Яка була Божя ціль тоді, такою вона залишається і тепер. Як Ісус послав Своїх учнів у світ для служіння тоді, так само Він посилає в наші дні. Він оберігає, дає радість і посвячення для цілі, до якої закликає.

Чи відгукнулися ви на Його заклик? Коли ні, то станьте в ряди Його послідовників, бо Він вас кличе. Прийдіть до Нього, просіть прощення своїх гріхів, і Він простить. І не тільки простить, але прийме вас в число Своїх дітей, ви станете Божим сином чи дочкою. Він вам доручить працю, дасть зобов'язання. Сам Бог чекає, щоб ошчасливити вас і послати, щоб ви допомогли іншим знайти дорогу правди. Тому прийдіть до Бога тепер.

Настав час визначити ціль, мету послідовництва.

Що перше за все сказав Бог людині, коли її Він створив? Відповідь на це запитання є на самому початку

Біблії, в книзі Буття (1:28): «І благословив їх (тобто Адама і Єву) Бог і сказав їм: «Будьте плідні й множтеся і наповняйте землю та підпорядкуйте її собі».

Розмноження – це одне з найбільш таємничих і захоплюючих завдань, яке Бог доручив Своєму творінню. Бог сказав людині, щоб вона відтворювала те саме життя, яке Він дарував для неї. Передавайте це життя. Проблема, що повстала на дорозі цього завдання, записана в 3-му розділі цієї ж книги Буття.

З упадком людини в життя прийшла духовна смерть, Якою б гарною, здоровою, здібною не була б дитина, коли вона, виростаючи, не повернеться до Бога, не прийме Христа своїм Спасителем, вона після смерті проведе вічність без Бога, в погибелі.

Усе ж людство, незважаючи на таку гріховність, множить на землі, тому що Бог не відкликав Свого повеління, Своєї постанови про розмноження.

В 9-му розділі, в першому вірші, написано: «Бог благословив Ноя і його синів та й сказав їм: »Будьте плідні, розмножуйтесь і наповнюйте землю». Те ж саме завдання, що його Бог дав першій парі – Адамові і Єві. Він повторює це завдання для Ноя і його дружини.

На дорозі природного розмноження стоять деякі умови. Згадаймо три.

Перше. Розмноження не може продовжуватися без пари. Для розмноження потрібно чоловіка і жінку. Другою передумовою є фізичне здоров'я пари. Хвороба або якийсь фізичний недолік організму може зашкодити. Третя умова полягає в тому, що для розмноження людина має бути дозрілою. Тільки у відповідно зрілому віці людина здібна до природного розмноження.

Цілком подібний процес розмноження ми бачимо в Новому Заповіті Ісуса Христа, але тут звернена особлива увага на духовне розмноження. Зрозуміло, що і фізичне розмноження продовжується, бо без нього припинилося б існування людей на землі. Проте в Новому Заповіті основна увага звернена на духовне розмноження, на відтворення духовного життя, яке дане нам Богом при новому духовному народженні, щоб ми його розмножували в інших, готували послідовників Ісуса Христа.

В Євангелії говориться, що основна ціль Ісусового служіння полягала в покликанні людини до нового, духовного життя, і щоб ця, вже навернена до Бога людина, творила, будувала нове, духовне життя в інших. Іншими словами кажучи, щоб продовжувалося духовне розмноження.

В Євангелії від Матвія (4: 18-19) написано: «Коли Ісус проходив біля моря, то побачив двох братів: Симона, названого Петром, та Андрія, брата його, які закидали сіті в море, бо були рибалками. І говорить їм: «Ідіть за Мною, і Я зроблю вас ловцями людей». Він каже: «Ви ловите рибу, але йдіть за Мною, і Я зроблю так, що будете ловити щось багато важливіше, багато цінніше від риби, ви будете ловцями людей». Ісус Христос хоче навчити Своїх учнів способу ловити людей, прилучати їх до Божого Царства.

В Євангелії від Луки (5:9-10) сказано: «Бо жах охопив його (тобто Симона) і всіх, що були з ним, від такого улову риби, яку зловили, і також Якова і Івана, синів Зеведея, котрі були спільниками Симона. Тоді Ісус сказав Симонові: «Не бійся! Від сьогодні будеш ловцем людей».

Це, звісно, образне визначення. Людей потрібно «зловити», захопити для Бога, для Його Царства, бо коли людина не буде зловлена для Бога, вона буде зловлена, захоплена дияволом для згубної цілі.

Ісус учить Своїх учнів, Своїх послідовників способу захоплювання людей, щоб вони передавали іншим ту науку про нове життя, яку Ісус Христос передав їм. Іншими словами, щоб вони приготувляли, відтворювали послідовників. Мало самому увірувати, треба іншим розповісти...

Якщо ви прийняли Христа своїм Спасителем, якщо в серці вашому Ісус живе Святим Духом, ваш обов'язок – передавати іншим те, що Бог дав вам. Коли Бог дарував вам нове життя, то не тільки для того, щоб воно, це духовне життя зберігалось в вас, але щоб немов живою водою текло до інших людей, які вас оточують.

Уже після Голгофської смерті живий, воскреслий Христос перед Своїм вознесінням сказав, щоб учні з усіх народів приготувляли учнів, послідовників, щоб і вони далі продовжували проповідь Доброї Новини спасіння, щоб розмноження продовжувалося. Прийдіть до Бога самі та провадьте інших. Навчіть нових, щоб вони зміцнилися в пізнанні Ісуса Христа і з Божою допомогою з Його присутністю навчали інших, приготувляли їх до дальшої праці.

Євангелізація полягає не в тому, щоб закінчити якусь спеціальну школу, Біблійний інститут і виконувати вивчену професію. Євангелізація полягає в переданні Христового життя, Його заповіді ловити людей для Бога. Власне, так робили Христові учні, Його апостоли. Ісус Христос зобов'язує кожного з нас продовжувати цю працю в своєму житті, на тому місці, де ми живемо.

На початку було згадано три причини, через які не може продовжуватися процес фізичного розмноження: через брак пари, хворобу і незрілість. Подібно ми знаходимо ці ж самі умови й у духовному розмноженні.

Перша умова духовного розмноження – це єдність. Треба бути в парі з кимсь. В Євангелії від Івана написано про

цей нероздільний зв'язок притчею про виноградину (15-й розділ): «Я є істинна виноградна лоза, а Отець Мій – Виноградар. Усяку галузку в Мене, яка не приносить плоду, Він відтинає, а всяку, яка приносить плід, обчищає, щоб рясніше родила. Ви вже очищені через слово, яке Я говорив вам. Перебувайте в Мені, і Я в вас. Як вітка не може приносити плоду сама від себе, коли не буде на лозі, так і ви, коли не будете в Мені. Я є лоза, а ви галуззя. Хто перебуває в Мені, і Я в ньому, той рясно зароджує, бо без Мене не можете чинити нічого» (Ів. 15:1-5). Тут особливий наголос робиться на тому, що без Христа нічого не можемо самі зробити, без Нього не будемо плідні.

У 8-му розділі говориться про плоди Святого Духа, але цей духовний принцип досконало підходить до духовного розмноження. Коли ми, як гілки, не перебуваємо на виноградній лозі, не маємо спілкування із своїм Спасителем, то ми не можемо приносити плоду, будемо безплідними. Відрізана від виноградної лози гілка не може приносити плоду. Потрібна духовна єдність з Ісусом Христом, Ми не можемо провадити незалежне від Христа життя. Без Нього ми не можемо передавати духовне життя іншим.

Тепер – про здоров'я... Другою умовою духовного розмноження, як і фізичного, є здоровий організм, здорове духовне життя. Християнин, котрий не дотримується в житті Христової науки, не має доброго ґрунту для духовного життя, не може розмножувати, відтворювати це життя в інших.

В Євангелії від Марка (14-й розділ) записана притча про сіяча. Сіяч сіяв, і насіння попало на чотири різні ґрунти, Той ґрунт, де була тернина, написано, що означає тих, що слухають слово, але в котрих турботи віку цього і спокуса багатства та інші забаганки заглушують слово, і

вони бувають без плоду. Тут проблема полягає в хворобі, можемо сказати, в хворобі соціального характеру, яка унеможливорює розвиток духовного життя і духовного розмноження. Віруючий з матеріалістичними бажаннями або переповнений журбою про багатство не може бути плідним. Для такого християнство є абстрактною теорією, а не повсякденним життям.

Третя умова духовного розмноження – це зрілість. В Біблії духовно незріла людина називається тілесною або плотською. Про таких духовно незрілих, духовних немовлят говорить апостол Павло в Першому Посланні до Коринтян, в 3-му розділі: «І я, брати, не міг говорити з вами, як з духовними, але як з плотськими, як з немовлятами в Христі. Я годував вас молоком, а не твердою їжею, бо ви були ще не в силі, та й тепер ще не в силі, тому що ви ще плотські».

Духовні немовлята, діти не можуть передавати Христового життя.

Процес духовного розмноження в таких умовах не може діяти. Тільки духовно здорові і духовно дозрілі можуть відтворювати, насаджувати Христове життя в інших.

Який можемо зробити висновок з усього сказаного?

Життя, яке не розмножується, не є повним, завершеним. Перші слова, які Бог сказав людині, це – «будьте плідними, розмножуйтеся». Останні слова, які сказав Христос Своїм учням, це – «йдіть і навчайте всі народи», тобто творіть послідовників, розмножуйтеся.

Як Бог Отець хотів, щоб люди наповнили землю, так Син Божий Христос хоче, щоб тепер люди були наповнені Божою наукою, прийшли до свого Спасителя Ісуса Христа, прийняли Його в своє серце, охрестилися і стали в число Його послідовників.

ЯК СТАТИ ПОСЛІДОВНИКОМ ХРИСТА?

(№ 9-11, 2007 р.)

Чи є якась ознака, завдяки якій можна було б пізнати Христових послідовників? Військових ми відрізняємо від цивільних за одягом. Військо має спеціальний однострій, за яким ви зразу можете визначити, що ця людина служить у війську. Кожний народ має якусь характерну рису, за якою ви можете розпізнати країну походження представника цього народу. Або візьміть раси людей. За рисами обличчя, кольором шкіри і волосся без труднощів ви розпізнаєте, до якої раси належить дана людина.

Чи є якась характерна риса в правдивого християнина, послідовника Ісуса Христа, щоб його і можна було б впізнати в цьому світі, відрізнити від інших?

Христові учні не мали жодного однострою. Христові послідовники є поміж усіма народами, в усіх країнах світу і в усіх расах. Так що ні расове походження, ні культурні надбання, ніщо зовнішнє в людині не є ознакою Христового учня.

Христос каже дослівно: «По тому пізнають усі, що ви учні Мої, коли будете мати любов між собою». Це записано в Євангелії від Івана 13:35. Любов є ознакою Христового послідовництва. Без любові ви не зможете слідувати за своїм Учителем.

Де ж взяти таку любов, чи можна навчитися або отримати її від когось? Чи це залежить від нас, від мене, від мого зусилля?

Слово Боже пояснює, що любов Бога вливається Духом Святим, Духом Божим у відроджене серце, яке відкрите для Бога. Але так само це залежить і від нашої волі. Хри-

стос каже: «Любіть один одного». Христос дає нам це зобов'язання, як заповідь, котру маємо виконувати, докладаючи своїх зусиль, з участю нашої волі.

Безумовно, що найкращим прикладом любові для усіх нас є наш Спаситель, наш Учитель і Господь Ісус Христос. Тому поглянемо разом з вами на Нього, як Він передавав, як Він учив Своїх учнів любити. Це найдокладніше описує євангеліст Іван, розпочинаючи з 13-го розділу Євангелія, де йде мова про ніч перебування Христа з Його учнями. Євангеліст Іван був присутній тієї ночі, він сидів біля самого Учителя Ісуса Христа і описав, що він бачив і чув, будучи свідком усього. Тієї ночі всі 12 учнів разом з Ісусом зібралися в горниці, це значить – на другому поверсі будинку. В той час у переважній більшості житла були одноповерхові. Цей будинок мав одну простору кімнату на другому поверсі. Небагато ми знаємо про цей дім, але виглядає, що це був однородинний дім, внизу якого, можливо, жив власник, а в одній кімнаті нагорі була приготовлена скромна вечеря, яка називається в Євангелії Господня Вечеря, остання вечеря Ісуса з Своїми учнями.

Ця вечеря була пасхальною. На таку вечерю пекли ягня, яке пригадувало жертвне ягня, коли ізраїльтяни виходили з Єгипетської неволі. Ми знаємо, що ягня символічно вказувало на жертву Ісуса Христа.

Була там також невелика посудина з глини, яка пригадувала невідільницьку працю, вироблення цегли з глини в Єгипті. В цю посудину наливався спеціально приготовлений соус. В нього вмачали сухий хліб. На столі лежала також гірка трава, яка вказувала на гіркоту рабського життя в Єгипті.

Найбільше захоплювала Іванову увагу любов, якою полюбив їх Ісус. Він пише, що Ісус полюбив їх до кінця. Більшої любові, як та, не було.

Не подає євангеліст однієї деталі того вечора, яку записав євангеліст Лука, описуючи цю вечерю. А саме, що знялася поміж учнями суперечка, хто з них має вважатися за більшого (Луки 22:24). Нелегко це уявити, але учні почали сперечатися, хто з них буде першим, більшим у Небесному Царстві, хто буде сидіти по правиці Христа? Можливо, Петро доводив, що він в усьому був першим, Іван підкреслював свою любов, близькість, Андрій казав: «Я греків привів до Ісуса», Филип нагадував, що то він дістав хліб, який Христос розмножив і т. ін. Вони гаряче сперечалися поміж собою.

Але за столом був також Христос. То як Він показав їм Свою любов, як її продемонстрував на ділі, наочно, що вони її побачили і відчули?

В ті часи в містах не було хідників, дороги були піщані, звичайна земля. Люди ходили в сандаліях, у куряві вулиць і, звичайно, що ноги на таких дорогах бруднилися. Коли хтось запрошував гостей, то був звичай, що господар садив біля дверей свого дому слугу, котрий мав рушника і умивальницю з водою. Як тільки запрошений гість приходив до дверей, слуга знімав його сандалі, вмивав і витирав ноги, і гість, залишаючи сандалі назовні, заходив до приміщення. Коли слуги не було, а збиралася просто група знайомих, друзів, у такому випадку один із них, найчастіше – молодший, добровільно мав виконати обов'язок слуги. Не було б дивним, згідно зі східними звичаями, коли б один з друзів узяв рушника і помив ноги друзям. Того вечора, коли зібралися учні з Христом на вечерю, ніхто з учнів не хотів зайняти місце слуги, щоб помити ноги іншим. Ніхто з

них не хотів принизитися в очах інших. Вони ж бо щойно сперечалися, хто буде старшим, а не те, що слугою.

В 4-му вірші написано: «Ісус встав від вечері, зняв з Себе верхній одяг і, взявши рушник, підперезався. Потім налив води в умивальницю і почав обмивати ноги учням і витирати рушником, яким був підперезаний». Коли дійшла черга до Петра, то він запротестував. Я думаю, що їм усім було соромно. Тепер суперечка, хто має вважатися за більшого, затихла. Настала тиша. Учні зрозуміли і, напевно, були переконані в своєму серці, що вони були самолюбні.

З цього прикладу ми маємо велику науку. Слухайте уважно: «Щоб виявити свою любов, прихильність до друзів, чоловіка до дружини, чи дружини до чоловіка, батьків до дітей і дітей до батьків, поміж братами й сестрами – треба показати свою покірність, скромність. Але ми живемо в суспільстві, де панує правило: «Я маю бути першим». Замість того, щоб сказати: «Прошу, пройдіть перші», ми відштовхуємо інших, намагаємось будь-що бути першими».

Ісус знав Своїх учнів, Він бачив їхнє самолюбство й запитав їх: «Чи знаєте, що Я зробив вам? Ви називаєте Мене учителем і Господом, і добре кажете, бо Я Той і є, – продовжує Ісус. – Отже, коли Я, Господь і Учитель, обмив вам ноги, то і ви повинні мити ноги один одному».

Христос каже: «Бо Я дав вам приклад, щоб і ви робили так само, як Я зробив вам. Істинно, істинно кажу вам – раб не більший за господаря свого, і посланець не більший від того, хто послав його. Коли це знаєте, то блаженні ви, коли виконуєте».

В цьому запевненні Христа «... блаженні ви, коли виконуєте», коли покірні, скромні, ми бачимо велику правду,

що щасливі люди не ті, які горді, не ті, що завжди тільки хочуть брати собі, але ті, які дають іншим.

Ті, що свій час і своє життя присвячують іншим, вони щасливі і радісні. Самолюбні, скупі, горді не є щасливими людьми. Вони можуть мати гроші, багатство, але в душі вони зажурені, сумні, нещасливі. Журяться, що багатства замало, слави потрібно їм більше і якби все це, що уже є, не стратити, але ще більше придбати. Скрізь хочуть бути першими.

Недавно помер один диктатор, який поставив собі золотий пам'ятник, на якому його золота постать тримала руками небо над країною. І що ж? Є країна, диктатора не стало, а небо не впало.

Один пасажир бачив, як люди наввипередки поспішали до літака. А в літаку він побачив, що усі сіли на свої місця, ще й деякі місця залишилися порожні. Для чого було пхатися? Яка різниця, хто втиснувся першим?

Христос дав приклад, як служити, як любити, але не тільки тих, які вже були з Ним, але й тих, які приймуть Його, як майбутніх. Тих прийняти, дати їм місце поміж собою. В 20-му вірші написано: «Істинно, істинно кажу вам: хто прийме того, кого Я пошлю, той приймає Мене...» Тут Ісус каже про майбутнє, про тих, які приймуть Його. Дайте їм місце поміж собою, прийміть їх, любіть їх.

Чи усі сприйняли цей заповіт?

Як це до того часу розуміли учні, пише євангеліст Лука в 9:49-50 віршах. «А Іван відповів і сказав: «Учителю, ми бачили одного чоловіка, що Ім'ям Твоїм демонів виганяв, і ми заборонили йому, бо він з нами не ходить».

Ісус же йому відказав: «Не забороняйте, бо хто не проти вас, той за вас!» Не важливо, що він не знаходиться поміж

12-ма або його немає навіть поміж 70-ти учнів. Він виконує роботу Божу».

А як нам бути? Чи важливо для нас, з якої конфесії той чи інший?

Власне, це перше, про що ми хочемо знати. Ми не запитуємо, яку працю виконує хтось, але чи він є такий, як ми. «Коли Мене приймає, то приймайте і того, кого Я пошлю», – каже Христос. Правдива любов не відганяє, не закривається, не обмежується, але каже «Просимо», «Приймаємо».

Любити тих, які перебувають у колі своїх, це не важко. Можна мати прихильності до тих, які приходять, але як бути з таким, як Юда, який зрадив Ісуса Христа? Як бути з тими, які відкидають Бога, які вороже наставлені, які готові продати вас за срібняки? Як маємо поставитися до таких?

Подивімося на Ісуса, учімося від Нього. Ісус знав Юдин намір зрадити... Того вечора Він сказав учням, що один із них Його видасть. На Іванове, пошепки задане питання, «Господи, хто це?», Ісус відповів: «Той, кому Я, вмочивши, подам кусня хліба». І, змочивши кусень, подав Юді Іскаріотіві. За тодішнім звичаєм, якщо господар подавав, умочивши в соус, кусень хліба, то це означало виявлення пошани до гостя. Ісус проявляє терпимість, виявляє пошану, дає нагоду одуматися, бо ще є час змінити рішення. Ми також робимо помилки, падаємо, і як важливо, коли до нас, щоб допомогти, щоб підняти, хтось ставиться з любов'ю, не осуджуючи за помилки.

В 34-му вірші 13-го розділу Христос сказав до Своїх учнів: «Нову заповідь Я вам даю: Любіть один одного! Як Я вас полюбив, так любіть один одного й ви!». І 35-й вірш Євангелія від Івана: «По тому пізнають усі, що ви учні Мої, як будете мати любов між собою».

Це і є ознака Христового послідовника. Світ вас пізнає, що ви учитесь в Христа не по тому, чи ви ходите в неділю на богослужіння, до церкви, чи голосно молитесь, але по любові, прихильності. Магніт любові притягатиме до вас людей.

Розглядаючи питання, кого саме вибрав Христос Своїми учнями, за якими рисами характеру, ми ведемо мову про любов. Мені пригадалася розповідь християнської проповідниці Бут Кліберн, до якої у Франції звернулася дружина багатого і відомого підприємця, котра хотіла вдатися до самогубства, але перед смертю вирішила розповісти про свій біль. Вона сказала: «Я поскаржилася на свій біль моєму мужеві, а він роздратовано відповів: “Маєш мою чекову книжку, мій дім. Маєш усе, що може дати багатство та становище. І ти ще нарікаєш?” “Я хочу, щоб ти любив мене”, – сказала жінка. “Це вже занадто! – вигукнув чоловік. – Цієї любові ти не можеш мати. Це неможливо!”».

Ми також можемо запропонувати Христові все, що посідаємо, однак Він не буде вдоволений цим. Любов вимагає любові. Ніщо інше не може бути рівнозначним у цьому випадку. Ніщо не може замінити любов. Ісус Христос лагідним голосом, що походить із Його тужливого серця, звертається до нас і запитує: «Чи ти любиш Мене?» І що ми можемо відповісти? Як глибоко це питання доторкнулося нашого серця?

Христос згуртував Своїх учнів довкола Себе на засадах любові. Христос прийшов у цей світ, як Він Сам сказав, щоб послужити людям. Він кликав і підготовляв Своїх учнів також з ціллю, щоб вони служили іншим.

Христос не прагнув зібрати групу людей, щоб разом співати, молитися та слухати проповіді. Його служіння – це

особисте відношення, охоплення цілого життя послідовника-учня. Життя на основі Божого Слова має змінюватися. Хіба ніде в іншому місці Святого Євангелія не знайдете, щоб Ісус сказав так вичерпно і глибоко про суть послідовництва, як в Євангелії від Луки (14:25- 33):

«Як же ішла з Ним народу превелика сила, Він обернувся і до них мовив: «Коли хтось приходить до Мене й не зненавидить свого батька й матір, жінку, дітей, братів, сестер, та ще й своє життя, той не може бути Моїм учнем. Хто не несе хреста свого, і не йде слідом за Мною – не може бути Моїм учнем. Хто бо з вас, коли захоче збудувати башту, не сяде перше й не порахує видатків, чи має чим закінчити, щоб часом, як поставить підвалину та не спроможеться скінчити, усі, що бачитимуть те, не почали сміятися з нього, мовляв, цей чоловік узявся будувати, та не міг закінчити! Або який цар, ідучи війною проти іншого (царя), не сяде перш та не роздумає, чи може з десятима тисячами стати проти того, хто йде з двадцятьма тисячами на нього? Коли ж не може, то, як той ще далеко, шле посольство й просить миру. Так і кожний з вас, хто не зречеться всього, що має, не може бути Моїм учнем». Так записав слова Христа апостол Лука.

Збиралося багато народу, які йшли за Ісусом. Чому вони слідували за Ним, яка була причина?

З Євангелія знаємо, що одні слідували за Ісусом, щоб він їх нагодував. Є і в наші дні такі люди, які підуть за вами всюди, щоб добре їсти і нічого не робити. Інша група людей йшла за Ісусом, бо Він чинив чуда. Було багато тоді таких, які хотіли бачити, як з нічого стає щось, чи то з води стає вино, чи померлий воскресає, сліпому відкриваються очі, чи щось подібне. Їх притягала популярність, щось нове, захоплююче, щось інше, непередбачене. Євангеліст

Лука пише, що йшла народу превелика сила за Ісусом. Так повторювалося щоденно, днями, тижнями й місяцями. Ісус знав кожного серце і мотив, чому вони сліднують за Ним.

Але далі написано, як Ісус обернувся і промовив до них, сказав їм, хто може і хто не може бути Його учнем. Ісус повторив аж три рази, хто не може бути Його учнем.

Перший раз Ісус каже (вірш 26-й): «Коли хтось приходить до Мене й не зненавидить свого батька й матір, жінку, дітей, братів, сестер ще й своє життя, той не може бути Моїм учнем».

Другий раз Ісус каже (вірш 27-й): «Хто не несе хреста свого, і не йде слідом за Мною – не може бути Моїм учнем».

І третій раз (вірш 33-й): «Так і кожний з вас, хто не зречеться всього, що має, не може бути Моїм учнем».

Кожного разу Ісус говорить про посвячення, про потребу взяти на себе зобов'язання, відповідальність. Проаналізуємо глибше ці Христові слова.

В першому випадку Ісус каже про наші особисті взаємини. Він каже: «Хто зненавидить свого батька й матір, жінку, дітей, братів, сестер, та ще й своє життя, той не може бути Моїм учнем».

Христос не учить нас ненавидіти ближніх, бути ненависниками, злими до батьків, рідних. Ні! Бо в усій Біблії говориться, як і в Божій заповіді, про любов і пошану до батьків, до своїх єдиних. Ісус не заперечує і біблійної науки. Зовсім ні. Ісус говорить тут про нашу відданість до наших найближчих в порівнянні з нашим ставленням до Ісуса. Бог, Ісус Христос, має бути першим у нашому житті.

Він має бути на першому місці. Ті віруючі, які померли за віру в Ісуса Христа в снігах Сибіру, які сиділи роками у

в'язницях, на яких роками чекали діти, жінки й батьки, а багатьох так і не дочекалися, вони теж любили своїх рідних, любили своїх дружин, своїх дітей, батьків, але вірність Христовим принципам для них була важливіша. Христос в їхньому житті був на першому місці. Молодим, навіть коли до них прийшла любов, але вони побачили, що одне з них може скалічити духовне життя другого, зашкодити у вірі в Христа, краще розірвати свої взаємини. Спілкування з Христом є важливіше їм, ніж спілкування з людьми, особливо коли ті люди намагаються посісти перше місце в нашому житті.

Ісус далі каже і про наше особисте життя, про наші особисті цілі й бажання. В 27-му вірші Ісус каже: «Хто не несе хреста свого, і не йде слідом за Мною – не може бути Моїм учнем».

В ті часи говорити про хрест означало говорити про смерть. Коли люди бачили, що чоловік у супроводі римських вояків, несучи на собі дерев'яного хреста, йде в напрямку Голгофи, вони знали, що та людина йде на смерть, вона помре. Хрест був символом смерті. Ісус каже, що хто хоче йти за Ним, має сказати «ні» для своїх особистих цілей, своїх бажань, коли вони перешкоджають виконувати Божу волю.

У Посланні до Римлян (12:1) сказано: «Тож благаю вас, брати, через Боже милосердя, повіддавайте тіла ваші на жертву живу, святу, приємну Богові, як розумну службу вашу».

Апостол просить, благає усіх християн: «Не уподібнюйтеся до цього світу, але перемінюйтесь обновленням вашого розуму, щоб ви переконувалися, що то є воля Бога, що добре, що згодне, що досконале». Він тут говорить, що ми не маємо жити звичаями світського життя, але бути

іншими. Християнин має бути прикладом доброго студента, учня, доброго спеціаліста, професіонала, доброго громадянина. Проблема в тому, як хтось сказав, що ми не хочемо себе віддати на вівтар, на жертівника. Ми повинні сказати Господу, щоб не наша воля, але Його воля була в нашому житті.

В 15-му розділі Послання до римлян написано: «Ми, сильні, мусимо нести немочі безсилим, а не собі догоджати. Кожний з нас нехай намагається догодити ближньому: на добро, для збудування».

Правдивий Христовий послідовник не може бути самолюбом, егоїстом. Я вірю, що Бог не вимагає від нас того, чого ми не можемо зробити. Уся проблема полягає в тому, що наша людська природа каже: ми хочемо, щоб було по-нашому. Я хочу йти своєю дорогою, а не Божою.

Хіба найкраще про це сказав пророк Ісая, що всі ми блукали, як вівці, розпорошились кожен на власну дорогу. Говорячи про наші бажання, я думаю, що тут доцільно в контексті Христової вимоги поставити собі три запитання і щиро та чесно над ними задуматися.

Перше. Чи Бог схвалює, чи затверджує ціль вашого життя? Коли ви прийдете до Бога і ось написані ваші цілі, чи Бог поставив би печатку?

Друге. Що важливіше у ваших бажаннях, своє «Я» чи пошана до Господа? В чому то не було б, в праці, науці, чи на якомусь становищі, що важливіше для вас, ваше «Я» чи Бог? Коли ваше «Я», то ви ще не несете свого хреста, ви ще не послідовник.

І третє. Чи ви готові змінити свою ціль, коли Бог вам накаже, щоб ви це зробили? В своєму житті я мав свої цілі, але Бог мене повів в іншому напрямку і я ніколи не пожалів, лише вдячний Богові, що можу хоч скромно послужити

Йому для свого народу. Скажімо «так» для Бога і «ні» для себе, коли є щось таке, що стоїть на перешкоді в праці для Господа.

В Євангелії не написано, щоб ми нічим не володіли, але щоб ніщо не володіло нами, все, що ми маємо, чи то майно, чи автомашину, чи хату – гарну чи убогу, може, нашу працю, нашу репутацію, щось, що ми цінімо більше усього, більше як Ісуса Христа. Коли щось для нас є важливіше і стоїть на перешкоді бути послідовником Ісуса Христа, ми маємо зректися того. Маємо не прив'язуватися до того, бо воно стоїть на перешкоді нам, щоб стати Христовим послідовником. Бог є важливіший, ніж якась річ. Бог не є проти того, щоб ми щось мали, Бог благословляє людей добром, дає, щоб користалися з нього, але щоб воно не стало нам ідолом, не забрало б часу і першого місця, яке належить Богові. Це все, що стоїть на перешкоді слідування за Христом, має бути викорінене з нашого серця, як бур'яни з городу.

Для чого має бути таке посвячення?

Відповідь на це запитання знаходимо в 14-му розділі Євангелія від Луки (28-32): «Хто бо з вас, коли захоче збудувати башту, не сяде перше й не порахує видатків, чи має чим закінчити, щоб часом, як поставить підвалину та не спроможеться скінчити, усе, що бачитимуть те, не почали сміятися з нього, мовляв, цей чоловік узявся будувати, та не міг закінчити. Або який цар, ідучи війною проти іншого (царя), не сяде перш та не роздумає, чи може десятками тисячами стати проти того, хто йде двадцятьма тисячами на нього? Коли ж не може, то, як той ще далека, шле посольство й просить миру. Так і кожний з вас, хто не зречеться всього, що має, не може бути Моїм учнем». Треба планувати реальність посвячення.

Тоді в чому полягає найбільша вартість нашого життя?

В свідченні один юнак взяв монету і, показуючи людям, сказав: «Ця монета є символом нашого життя. Воно дається тільки один раз. Монету можна витратити тільки один раз, залежно від нашого вибору». Так саме і наше життя. На що ви його витрачаєте, для якої цілі?

Найбільша вартість життя полягає в тому, щоб слідувати за своїм Творцем, бути Його послідовником і своїм життям впливати на інших, змінювати життя інших для їхнього добра і Божої слави. Нехай допоможе нам Бог бути такими! Амінь.

НАВЧИ НАС МОЛИТИСЯ

(№ 1, 2000 р.)

В Євангелії від Луки описано випадок, коли учні Ісуса Христа помітили, що їхній Вчитель часто молиться, і один з учнів попросив: «Господи, навчи нас молитися». У відповідь Христос подав їм як зразок молитви «Отче наш». Але молитва народилася раніше.

Молитва є спілкуванням людини з Богом. Молитвою ми висловлюємо пошану до Бога, славимо Його, приносимо Йому нашу любов, вдячність, звертаємося з проханнями, ведемо розмову як з Отцем, як з батьком. Молитвами є переважно частина Давидових псалмів, тому в книзі Нового Заповіту, як правило, друкуються також Псалми. Зі Святого Письма ми знаємо молитви Авраама, Мойсея, Давида, Ісаї, багатьох інших персонажів Старого Заповіту.

Новонавернені люди часто не знають, як молитися. Думають, що треба завчити точні слова молитов. Деякі шукають молитовники-книжечки, в яких зібрано різні молитви. Звісно, не кожен має хист відразу говорити до Бога молитовно. Буває, що й до сусіда не скажеш так, щоб він відразу збагнув, про що йдеться. Тому немає нічого осудливого в тому, щоб користатися збірниками молитов. Але передовсім треба знати, що правдива молитва повинна йти від самого серця. Бог не надає першорядного значення добору слів молитви. Бог чує передовсім ваше серце, вашу щирість. У Першій книзі Самуїла (16:7) говориться: «Бог бачить не те, що бачить людина. Чоловік бо дивиться на лице, а Господь дивиться на серце». Молитва має бути щиро-сердним виявом бажань, потреб і любові до Отця Небесного.

Обов'язково треба звертатися до Бога з подякою, з пошаною. У псалмі 100-му говориться: «Входьте у брами Його з подякою, заходьте на подвір'я Його з похвалою. Будьте вдячні Йому і прославляйте ім'я Його». Молитва не конче повинна бути лише просьбою, благанням про допомогу. Господь готовий вислухати нашу чергову просьбу, але варто подумати й про те, скільки разів ми дякували Йому?

Апостол Марко розповідає про те, як Христос йшов з учнями до Єрусалиму і між Самарією та Галілеєю побачив десятох хворих на проказу. На їхнє прохання Він зцілив їх і відіслав до рабина, який мав засвідчити одужання, бо таким був звичай того часу. Вони пішли, але один повернувся, щоб подякувати. Лише один із десятих! І він заслужив більше, ніж інші. Вони одужали, а цей мав від Христа спасіння. Чи не має це бути для нас уроком? Ми можемо мати ласку від Бога, Який вдовольнить наше прохання. Але ми матимемо ще більше, коли чемно і щиро подякуємо за допомогу. У книзі Об'явлення сказано: «Хваліть Бога нашого, всі раби Його, і всі, що бояться Його, малі і великі» (19:5).

Продовжимо цитатою з Першого послання Петра: «Коли хтось страждає як християнин, то нехай не соромиться, а нехай прославляє Бога за те». На жаль, в світі є багато людей, які не знають Христа, не розуміють духовних речей. Апостол Павло писав, що такі люди вважають духовні речі безумством. Віруюча людина, з новонавернених, може думати, що її поведінка, її молитва викличуть насмішки. І таке може статися: світ охоче насміхається з віруючих, вважає їх за несповна розуму... Але кожен християнин повинен мати мужність, щоб сказати: «Так, я вірю в Христа. Він спас мою душу». Допоможе і молитва: «О Боже,

світ Тебе не розуміє, насміхається з тих, котрі йдуть за Тобою. Поможі мені завжди пам'ятати Твою любов, твої щедрі дари, благословення, які Ти дарував мені. Нехай світ побачить, що я живу для Тебе, що моє світло духовне світить для слави твоєї».

У посланні Якова є такі слова: «Молитва віри оздоровить хворого» (5:15). Це ще один привід для щирої молитви. Бог сказав Ізраїлеві: «Я Господь, Лікар твій» (Вихід, 15:26). Христос, починаючи Своє земне служіння, передовсім прийшов до синагоги і сказав (Луки, 4:18): «Дух Господній на Мені... і послав Мене зціляти розбитих серцем». Христос зціляв багатьох недужих у тій землі, послав також своїх учнів зціляти людей. Бог і сьогодні оздоровлює людей. Зверніться до Бога з молитвою про одужання. Будуйте свою віру у це читанням Слова Божого, не забувайте віддати Йому славу за зцілення.

Будувати віру можна і в молитві. В Посланні апостола Павла до галатів (2:20) говориться: «Христос живе в мені. А що живу тепер в тілі, то живу вірою в Сина Божого, Який полюбив мене і віддав Себе за мене». Бог відповідає тим, хто вірить Йому. Ісус сказав: «Ознаки будуть супроводити тих, що увірують...» (Марка, 16:17). Якщо будеш вірити, будеш з вірою молитися, то станеться, якщо не будеш вірити, а тільки формально вимовлятимеш слова молитви – не станеться нічого. У Посланні до ефесян (6:6) сказано: «Не працюйте про людське око, як підлєсники, а як раби Христові, виконуючи волю Божу від душі». Це стосується й молитви.

Найважливіше в нашому житті – сповняти волю Божу. Світ, суспільство можуть мати свої вимоги, свої очікування від вас, але воля Божа – це головне. Ісус у найважчий для Нього час сказав: «Отче, не Моя воля, а Твоя нехай буде».

Воля Божа пізнається через Боже Слово. Воно відкриє вам Божі засади життя. А Святий Дух промовить до вашого серця. Коли ви не маєте рішення і це непокоїть вас, не поспішайте, зачекайте, аж Святий Дух дасть вам спокій. А тим часом моліться.

Спокій – як важко його досягти! Нас роздратовують життя, діти, батьки, сусіди, нечемне оточення... Саме про це веде мову в своєму посланні апостол Яків (1:19, 20): «Брати мої любі, нехай кожна людина буде скорою на слухання, повільною на слова, бо гнів людини не творить правди Божої». О, як нерозумно ми чинимо, коли дозволяємо, щоб гнів запанував в нашому серці! Як потрібна при цьому щира молитва до Бога, щоб Він дав нам спокій і розсудливість! Гнів розбиває єдність, руйнує сім'ю... Апостол Павло наставляє: «Нехай сонце не зайде в гніву вашому...» (Еф. 4:26), тобто не баріться з примиренням до наступного дня, примирюйтеся негайно. А ще краще – уникайте чвари!

Коли син чи донька роблять усе на протилежне вашим настановам, треба їх наставляти змалку, але в спокої. Готувати до життя. У Приповістях Соломонових (22:6) сказано: «Навчай малого на добру путь, якою він має йти, і коли він постаріє – не зверне з неї». Запізно вчити дітей, коли вони вже дорослі. Особливо важливі перші сім років в житті дитини. Саме тоді треба навчати дітей в спокої, терпеливості, згідно зі Святим Письмом. Сказано у Посланні до ефесян: «Ви, батьки, не дратуйте дітей ваших, а виховуйте їх у вченні та настановленні Господнім» (6:4). Але й дітям слід пам'ятати про пошану до батьків. І знову ж, потрібна і ваша молитва, і спільна з дітьми, щоб вони знали: завжди треба просити у Бога мудрості і спокою.

Сімейному спокоеві і добробуту не сприяють негаразди в країні... Ніхто з християн не живе поза світським життям.

У Посланні до римлян (13:1) сказано: «Нехай кожна душа кориться вищій владі, адже немає влади, яка не від Бога, влади, які існують, встановлені Богом». Навіть злі влади – теж випробування нам від Бога. Треба молитися, щоб влада була доброю, щоб країна процвітала. Американський гімн починається словами: «Боже, благослови Америку...». Боже, благослови... Тобто дай гарну владу, мир, розсудливе законодавство...

Мойсей та пророки молилися Богові, щоб простив національні гріхи і провини, щоб привів людей до покаяння. Вони благали Бога не за те, щоб карати, а за милосердя до інших. Коли ми бачимо несправедливість у нашій країні, то повинні молитися, щоб володарі слухали Бога і встановлювали добрі закони в суспільстві, щоб самі керувалися ними.

У Посланні до римлян апостол Павло пише (12:10): «Будьте братолюбні один до одного з ніжністю; в пошані випереджуйте один одного».

Коли ми є діти Божі, то ця любов повинна проявлятися в нашому житті. Любов не тільки висловлюється усно, вона виявляється у конкретних справах. Любов є одним з дев'яти плодів Святого Духа. За любов треба молитися, і ця молитва – особливо приємна. «О, любий Боже, очисти моє серце і наповни любов'ю Твою. Нехай мій дім, сусіди, брати і сестри в церкві, нехай весь світ знає, що любов Божя перебуває в моєму домі, в моєму серці, що Христос живе в мені».

В дитинстві ми любимо передовсім своїх батьків. Коли дорослішаємо і дізнаємось, як батьки піклувалися про нас, то любимо їх ще більше. Чим більше пізнаємо Бога, тим більше любимо Його. Апостол Павло сказав, що «ніщо не зможе відлучити нас від любові Божої, яка в Христі Ісусі, Господі нашім». Христос сказав і апостол Іван, його

улюблений учень, записав Його слова (14:21): «Хто знає заповіді Мої і виконує їх, той любить Мене, хто ж любить Мене, того полюбить Отець Мій, і я полюблю Його, і явлюся йому Сам». Треба молитися за таке явлення, за таку любов: «О, любий Боже, Твоя щедрота більша, ніж ми можемо собі уявити. Хочу, щоб моя любов до Тебе була щира, правдива. Люблю Тебе, о Боже мій!».

В такій любові ми зростаємо духовно. У Першому посланні Петра (2:2) говориться: «Як новонароджені немовлята, прагніть щирого словесного молока, щоб ви зростали від нього на спасіння». Немовля завжди стає джерелом радості, але якщо воно не росте, усі починають тривожитись: що сталося? Люди, які прийшли до Господа, навернулися, немов ті немовлята. Духовні немовлята. Вони повинні постійно рости, зростати. Щоденно треба приймати для цього поживу – Слово Боже. Кожен з нас повинен молитися за своє духовне зростання: «Отче Небесний, поможи мені виростати духовно на Твою Славу. Хочу знати Твоє Слово, хочу, щоб Святий Дух мав перше місце в моєму житті, щоб образ Ісуса Христа являвся мені. Мрію зростати на користь Царства Небесного й на твою хвалу».

Найперші помічники в такому духовному зростанні – служителі церкви: диякони, священики, пастори, пресвітери, регенти, хористи. Апостол Павло у Першому посланні до солунян (5:12, 13) пише: «Благаємо вас, брати: шануйте тих, що працюють між вами, старійшин ваших у Господі, які навчають вас; поважайте їх з великою любов'ю за їхню працю». Кожен служитель церкви має свої поточні проблеми, але, передовсім, він зайнятий проблемами своєї пастви. Він не може бути в гніві, завжди уважний, терпеливий, готовий порадити, допомогти. А йому теж нелегко, то-

му уся церква повинна підтримувати і слухати свого священика чи пастора. І молитися за нього. Павло писав до Церкви: «Брати, моліться за нас!». А він був щонайпершим служителем Христової Церкви, він будував нашу Церкву. Це ж Павло писав до филип'ян (4:11-13): «Бо я навчився бути задоволеним тим, що маю. Я вмію жити і в бідності, вмію жити і в достатку; у всьому і в усіх обставинах я звик і насичуватися, і голодувати: бути в достатку і терпіти недостаток; усе можу в тім, що зміцнює мене». Отже, варто молитися й за те, щоб відчувати задоволення від того, що маєш.

Навіть, якщо нічого не маєш, але маєш спілкування з Господом, то це може бути краще, ніж пересичення багатством. Заздрість приходить найчастіше тоді, коли щось маєш, а хочеш мати більше від сусіда. Така людина живе в розчаруванні, в гіркоті. А чи не подумати лишень про те, що в житті могло б бути ще важче, ще гірше? І не подякувати Господові за те, що найгірше не сталося? Апостол Павло радить (Кол. 3:1, 2): «Коли ж ви воскресли з Христом, то шукайте того, що вгорі, де Христос сидить праворуч Бога; думайте про те, що вгорі, а не про те, що на землі». Моліться за те, щоб саме такі думки, такі настрої переважали в вашій душі.

Матеріальні потреби усе ж дошкуляють людям в Україні, але Бог не обіцяв, що всі віруючі будуть багачами. У Євангелії від Матвія наведені його слова (6:31. 33): «Не журіться, кажучи: «Що нам їсти?» або «Що нам пити?» чи «В що одягтися?» бо Отець ваш Небесний знає, що вам все потрібне. Шукайте ж перш за все Царства Божого, правди Його, а все це додасться вам». Так, бувають важкі часи, коли нелегко здобути хліб насущний. Чи має настати відчай? Чи такий відчай буде порятунком? Чи не звернутися до

Господа з молитовним проханням допомогти в праці, в платні, в одязі, харчах. Повірте, що Бог завжди порадить і допомога надійде. Очевидно, що йдеться передовсім про милосердя, бо тільки з милосердя, зі співчуття люди вдаються до акцій допомоги часто незнайомим людям. «Хто милостивий до вбогого, той позичає Богові», – писав цар Селомон у Приповістях (19:17). Не дає, а позичає, бо Господь обов'язково поверне зроблене добро.

Щедрість Божа повинна бути в серцях всіх віруючих. Ми повинні з любов'ю і готовністю допомагати потребуючим. Такою любов'ю ми не тільки матеріальний стан порятуємо, а спасемо душі для Христа. Наша молитва повинна бути проханням зміцнювати милосердя в наших серцях, в серцях інших людей. Треба молитися за те, щоб Божа любов проявилася через мене.

Найбільше потребуючих є серед людей похилого віку. «Старість – не радість», – говорять люди. І Псалом 71-й про це: «Не відкинь мене, коли я постаріюся, коли сили в мені не буде... До старості, до сивини не залишай мене, Боже, поки я не звіщу про силу твою майбутньому поколінню, всім, що прийдуть, про могутність Твою». Старий чоловік казав: «Розумом я ще пішов би й зробив би, але тіло вже не дозволяє». Таке життя... Але чи повинні ми пережити, що настає старість? Адже й старі люди потрібні Богові, служать Йому. Дуже важливі їхні молитви. Ми повинні молитися не тільки за духовну підтримку старших, а й за те, щоб вони не були обділені увагою, піклуванням.

Зі старими особливо потрібна терпеливість... Як і малими... Як і з усіма... У Посланні Якова (5:8) говориться «Будьте ви терпеливі; зміцнюйте серця ваші, бо прихід Господній наблизився». У своїй молитві визнавайте свою нетерпеливість і просіть прощення за неї. Інколи Бог швид-

ко відповідає, а інколи треба довго і терпеливо чекати вірою. Знову процитую Послання Якова (1:3, 4): «Ви-пробування віри вашої розвиває терпіння. А терпіння нехай має досконалу дію, щоб ви були досконалі та бездоганні, і не мали ні в чому недостаті».

Від терпіння близько до страждання, з яким пов'язана смерть. Це дуже складна проблема. Але коли говорити про молитву, то варто пам'ятати, що смерть має вигляд чорної невідомості тільки для безбожної людини. Віруючий знає, що після закінчення земного життя на нього чекає вічне життя з Ісусом. Яке саме? Це велика таємниця, яку не дано збагнути земним істотам, що мають безсмертну душу. Не поспішайте розгадати цю таємницю, радійте земному життю, але готуйтеся до потойбічного. І моліться: «Отче мій, дякую Тобі за надію вічного життя, що Ти дав нам Ісуса Христа Сина Твого. Він воскрес і ми воскреснемо з Ним також. Дякую Тобі за твою розраду».

Треба молитися за лад і спокій у сім'ї. Але передовсім треба наставлятися Словом Божим і тоді ваша молитва буде тільки подякою за сімейне щастя. Настанова в цьому досить проста. В посланнях Павла до ефесян (5:25, 28) і колоссян (3:18, 21) говориться: «Чоловіки, любіть жінок своїх, як і Христос полюбив Церкву і віддав Себе за неї... Повинні чоловіки любити жінок своїх, як свої тіла: хто любить жінку свою, той любить себе самого». І далі: «Жінки, коріться чоловікам своїм, як це личить у Господі. Чоловіки, любіть жінок своїх і не будьте до них суворі. Діти, будьте слухняні батькам своїм, бо це приємно Господеві. Батьки, не роздражнюйте дітей ваших, щоб вони не впали у відчай». Прості поради, але такі змістовні, що справді повинні стати основним правилом щасливого життя.

НОВЕ НАРОДЖЕННЯ

(№ 9, 2008 р.)

Якось серед ночі до Ісуса Христа прийшов високопоставлений ізраїльський вчитель Никодим, фарисей. Вони довго розмовляли, і Христос розповів йому про народження згори. Никодим щиро здивувався: «Як може людина родитися, буди старію? Хіба може вона ввійти до утроби своєї матері знову й родитись?»

Ніхто не може заперечити факту народження людини, бо ж ми усі народилися на цей світ, і кожна народжена людина усвідомлює другий факт, другу дійсність, що вона має померти. Кожний з нас народився від своїх батьків, і до якоїсь міри ми подібні до батька чи матері. Це народження було тілесним, від тіла народилося тіло, народилася нова особа, нова людина. Але існує ще друге народження: духовне, народження згори, об'явлення з неба, від Бога, про яке читаємо в Євангелії від Івана (3:1-8; 14-18). На запитання Никодима Ісус відповів: «По правді, по правді кажу Я тобі: Коли хто не родиться з води й Духа, той не може ввійти в Царство Боже. Що вродилося з тіла – є тіло, що ж породилося з Духа – є дух. Не дивуйся тому, що сказав Я тобі: Вам необхідно родитись згори. Дух дихає, де хоче, і його голос ти чуєш, та не відаєш, звідкіля він приходить і куди він іде. Так буває і з кожним, хто від Духа народжений».

Никодим був зверхником, начальником юдеїв, фарисеем, що означає «відокремлений від світу», глибоко релігійною і високоморальною людиною, яка дотримувалася закону, бо і сам він був суддею, належав до вищого суду в Ізраїлі, який складався із 71 судді і називався Синедріоном.

Крім того, Никодим відрізнявся від інших суддів, своїх колег, ще й тим, що він щиро цікавився Божими справами. Він каже до Христа: «Равві (тобто Учителю), ми знаємо, що Ти прийшов від Бога Учителем: ніхто бо, з ким немає Бога, неспроможний такі чуда творити, що Ти їх твориш».

Ісус бачив Никодимову щирість, його шукання, а тому хотів йому допомогти, старався пояснити Никодимові ту істину, якої він ще не знав. Ісус йому каже, що є народження тілесне і що народжується від тіла – є тіло. Але є ще інше народження – духовне, і процес цього народження відбувається в духовній сфері, не від тіла, але від духа і води. Вода тут є символом Божого Слова.

Продовжуючи, Ісус каже Никодимові: «Ти не дивуйся, що Я сказав тобі: «Треба вам уродитися з висоти». Іншими словами кажучи, хоч ти, Никодиме, не розумієш своїм природним розумом, як це стається, але ти маєш прийняти це як духовну істину, бути відкритим для неї, бо ж і в світі, в якому ти живеш, є багато явищ, яких не розумієш, але ж приймаєш, як факт, як дійсність».

Ми не замислюємось над тим, яка природа вітру, тільки стверджуємо: сьогодні вітряний день... От і Христос каже: ось приклад вітру, ти не розумієш, звідки й куди він віє, тільки чуєш його шум.

То що ж таке є це нове народження, народження згори, як його можна зрозуміти? Це народження звершується Богом, не людиною. Воно необхідне кожній людині, бо, згідно з Божим Словом, усі згрішили, усі позбавлені слави Божої, немає праведного ані одного. Для нашого спасіння Бог передбачив це народження згори, щоб ми стали людьми нової природи, духовної, стали людьми з духовними вартостями. Без цього народження згори, згідно з Хрис-

товими словами, ніхто не може увійти в Боже Царство. Це – друге.

По-третє, це народження супроводжується очищенням Святого Духа. Дух Святий в містичний спосіб, через кров Ісуса Христа, котра була принесена в жертву на Голгофському хресті, очищає нас, звільняє нашу душу від тягара гріха, від гнітючого почуття провинності, і ми стаємо вільними, немов пташка, випущена з клітки, відродженими, новим творінням. Життя починається з нової сторінки, з новими бажаннями, з новим світоглядом, новою радістю і Божим спокоєм.

Оце – четверте. Цей процес, як уже згадувалося, відбувається духовно, таємниці його ми не можемо ні зрозуміти, ні пояснити тілесним розумом.

І п'яте, нове народження – це факт, це дійсність, яку можемо стверджувати і бачити. Так, як бачимо вітер – з його дії. Коли хтось пережив це нове народження згори, усе оточення побачить зміну, побачить у цій особі нову людину. Раніше був затверділим самолюбом – тепер останній кусень хліба розділить з голодним, був неморальним – тепер взірцева людина, добрий батько дітям і коханий чоловік дружині.

Щоб зрозуміти Христа, або, скажімо, щоб збагнути природним, тілесним розумом духовну таємницю, яка приймається вірою в духовній сфері життя, Никодим запитав Христа, як може статися народження вдруге.

На запитання Никодима Христос оповів йому історичну подію, яка сталася багато років тому в пустелі, коли ізраїльський народ виходив з єгипетської неволі. Юдеї відступили від Бога і зазнали кари у вигляді нашествия змій. Для спасіння людей Мойсей звелів виготовити мідного змія і поставити його серед табору. Кожен укушений мав поди-

витися з вірою на змія і діставав зцілення. Ісус каже: „Так, як Мойсей змія підняв у пустині – так треба Синові Людському бути піднесеним, щоб кожен, хто вірує в Нього, мав вічне життя“. Для Никодима ця історична подія була знана, бо він, як суддя, знав історію свого народу і знав закони.

Хоч Никодим добре знав цю історичну подію, але навряд чи він тоді вповні зрозумів, при чому тут змії і нове народження. Проте він пригадав ці Христові слова, коли сам побачив розп'ятого Ісуса Христа. Спаситель був прибитий до дерев'яного хреста, висів між небом і землею. Тоді напевно пригадалося Никодимові, що, власне, про це Христос йому сказав, що так Його, Христа, Людського Сина, піднесуть на дерево, як Мойсей підніс мідяного змія.

Отож, давайте знову повернемося до Христових слів, які Він каже Никодимові: «Син Людський (цебто Він, Ісус) буде піднесений на дерево (тобто дерев'яний хрест), щоб кожен, хто вірує в Нього, мав життя вічне». Той, хто з вірою дивився на мідяного змія – залишався при житті.

Згідно з Божим законом, гріх карається смертю. Написано: „Усі згрішили і усі лишені Божої слави“, тобто усі підлягають вироку смерті, що значить вічне відокремлення від Бога. Перші люди, Адам з Євою, будучи спокушувані сатаною, котрий був представлений також змієм, згрішили, і від того часу людина стала на сторону сатани, стала на сторону Божого ворога.

Щоб повернути людину назад, іншими словами, щоб людину спасти, щоб її відкупити назад, потрібно було заплатити ціну перед Божим справедливим законом, що за гріх – смерть. І цю правду Христос пояснює Никодимові так: «Так бо Бог полюбив світ, що дав Сина Свого Однородженого, щоб кожен, хто вірує в Нього, не згинув, але мав життя вічне. Бо Бог не послав Свого Сина на світ,

щоб Він світ засудив, але щоб через Нього світ спасся». (Ів. 3:16-17). Він помер замість нас, щоб ми, через Його смерть, Його жертву, мали вічне життя, були б відкуплені знову для Бога, для Божого Царства.

Тепер треба тільки з вірою дивитись на хрест, на якому помер за нас Божий Син Ісус Христос, і це все. Христос каже, що кожен, хто вірує в Нього, має життя вічне.

На жаль, коли йдеться про вічне життя людини, про її вічну долю, людина відкидає Божий план спасіння, передбачений і доконаний Богом. Людина шукає або своїх доріг, або зовсім відкидає. Чому?

Ісус Христос відповідає: «Через те, що люди не вірують». Ісус каже: «Коли Я говорив вам про земне, та не вірите ви, то як же повірите ви, коли Я говоритиму вам про небесне, про духовне». Нове народження – це справа духовна, принесена з неба. Ціна нашого спасіння уже заплачена.

Про духовне народження і тілесне сказано: хто народився двічі, той вмирає тільки один раз (тобто, помре фізично, тілом), але буде жити вічним життям, бо Христос каже: «Воскрешу Я його». Хто ж народився один раз (тільки тілом), той помре двічі: спершу тілом і другою смертю: вічною погибеллю, вічним відокремленням від Бога. Це друга смерть, так її називає Біблія.

БОЖЕ ЧУДО НАРОДЖЕННЯ З ГОРИ

(№ 3, 2011 р.)

Можливо, не всі могли прочитати книжку Чарлза Колсона про взаємини церкви і влади. Ч. Колсон був радником президента Р. Ніксона у США, дуже впливовою особою, але раптом з'ясувалися негарні вчинки команди президента і Р. Ніксон подав у відставку, а Ч. Колсон опинився за ґратами. Тепер він очолює Тюремне братство, яке бореться за людські взаємини між в'язнями і наглядачами. І саме під час життя у в'язниці виявилось, що деякі найзапекліші кримінальники здатні до нормальних людських взаємин.

З цього приводу варто розповісти таку пригоду. В одній в'язниці було багато в'язнів, засуджених на тривалі строки за різні кримінальні злочини. В камерах поміж ними часто відбувалися сварки, бійки, заколоти. Адміністрації в таких умовах тяжко було втримати порядок. Якось начальник в'язниці дізнався, що в в'язниці сусіднього міста сталася велика зміна. Раніше там теж не було спокійного життя, але до в'язниці запросили віруючих, щоб ті прийшли і розповіли в'язням про Христа, про Боже спасіння, Христову любов. І дійсно, коли віруючі почали у в'язниці проводити богослужіння, то сталися разючі зміни. Багато в'язнів навернулися до Бога, покалися і їхня поведінка змінилася. Вони стали іншими, немов народилися наново. Настав новий початок.

Начальник першої в'язниці захотів запросити віруючих. Саме так він подумав і в скорому часі їх запросив. В умовлений день прийшла група молоді з проповідником Божого Слова. Спочатку вони співали євангельські пісні

про мир і любов, а потім проповідник почав читати з Євангелії від Луки з 13-го розділу: «У той час деякі прийшли і розповіли Йому, тобто Ісусові Христові» про галілеян, кров яких Пілат змішав з їхніми жертвами. Та Ісус сказав їм у відповідь: «Чи ви думаєте, що ці галілеяни були грішніші за усіх галілеян, що так постраждали? Ні, кажу вам; та коли не покаєтесь, то всі так само загинете! Або ті вісімнадцять, на яких упала башта в Силоамі і побила їх, думаєте, що вони були більше винні за всіх, що живуть в Єрусалимі? Ні, кажу вам, та коли не покаєтесь, всі так само загинете!».

«Та коли не покаєтесь, всі так само загинете!», – повторив проповідник. Він звертався до всіх присутніх, як до в'язнів, так і до адміністрації в'язниці, до охорони і всіх працівників.

Очевидно, начальник та інші його помічники такого не сподівалися.

Звісно, проповідник мав проповідувати для в'язнів, порушників закону, а не для них, які їх охороняють. «Я ж порядна людина, – думав начальник. – Чого це вони і мене включили до числа „всіх“?».

Чого ж він так здивувався? Тому що ні цей начальник, ніхто інший з працівників в'язниці ніколи й не думали про те, що всі є порушниками Божого Закону, Божого права, що усім потрібно покаятися. В'язні, вважали вони, порушили закон і за це були покарані. Але Слово Боже учить, що усі ми є грішні, усі є порушниками Божого права і тому усім потрібне навернення, каяття.

Так само, як за порушення людського, світського закону, в'язні були покарані, так буде покараний кожний порушник Божого права. Біблія учить, що кара за гріх – смерть, тобто вічне відокремлення від Бога, позбавлення вічності. Пору-

шники Божого Закону перебуватимуть у в'язниці, яка називається пеклом, причому не якийсь окреслений строк, але вічно.

Проте та сама Біблія, що говорить про суд і пекло, говорить також і про спасіння. Написано, що Бог не хоче смерті грішника, але Бог бажає, щоб усі прийшли до покаєння та до пізнання правди, були спасені.

Це вже виглядає обнадійливо. Отже, кожен має вибір. Але, перш ніж ми з'ясуємо, як здійснити цей вибір, повернемося до біблійного тексту. Хто були галілеяни за часів Пілата? Що то за 18, на яких впала вежа в Силоамі?

Тоді саме сталися дві катастрофи в Єрусалимі, і Христос скористався ними як ілюстрацією, узяв за приклад. У тій частині міста, що звалася Силоам, була стара вежа, яка завалилася, причому загинуло 18 осіб. Можливо, це були в'язні, яких утримували у вежі, можливо – робітники, які ремонтували вежу, невідомо. Єрусалим був тоді у володінні римлян, які побудували біля храму фортечну вежу Антонія. З вежі був хід до храму. Якось під час принесення жертв римляни увірвалися до храму і вбили кількох віруючих з Галілеї. Кров галілеян змішалася з кров'ю жертв. Юдеї вважали, що тільки на злочинців чекає кара, а Христос сказав, що кожен, хто не покався, є грішним і помре за гріхи свої.

Йдеться не про тілесну, фізичну смерть, а про смерть для вічності. Тому що тілесна смерть – це лише епізод на шляху до Царства Божого або до пекла, залежно від вашого вибору.

Біблія учить, що кожна людина, чи то в'язень, кримінальний злочинець, чи найбільш порядна людина, з високими моральними якостями, незалежно від її становища, кожна людина потребує нового початку, корінної переміни. Кожний з нас потребує прощення наших гріхів. Всі ми по-

требуємо Божого оправдання, Божої праведності. Власне про це сказав Ісус Христос одному видатному релігійному провідникові на ім'я Никодим: «Істинно, істинно кажу Я тобі, якщо хто не народиться згори, не може бачити Царства Божого».

Никодим був освіченим юдеєм, членом верховного суду, який всупереч більшості йому подібних, прийшов до Христа і зазнав духовної переміни. Чи ви вже мали досвід такого відродження, чи ви вже пережили народження згори, про яке каже Ісус? Коли ні, пам'ятайте, що воно необхідне кожному для того, щоб увійти в Боже Царство. Згідно з Божим Словом «народження згори» вирішує вічну долю кожного.

Чи нове народження можна набути через спадковість, від своїх батьків? Якщо хтось народився в християнській родині, немовлям був охрещений, то вже є християнином?

Ні. Деякі розуміють, що коли вони ходять до церкви чи на богослужіння, то вже автоматично стають християнами. Слово Боже заперечує таке розуміння.

Ми не можемо прийти до Бога своєю зразковою поведінкою чи добродійними вчинками. Біблія вчить: Бог спас нас, але не через діла праведні, які б ми чинили, а зі свого милосердя, через купіль відродження і оновлення Духом Святим. Не вистачить змінити поведінку. Ми кажемо: «Своїм зусиллям я розпочну нове життя», а Бог каже, що наша праведність, як поплямований одяг, який ми поспішаємо змінити, щоб краще виглядати іззовні, щоб задовольнити інших, покращити свою репутацію, але глибоко всередині ми не змінилися, ми усе ще живемо в гріхах.

Про це, власне, Ісус і казав Никодимові: «Никодиме, тобі потрібна зміна всередині, в серці, а це може зробити один Бог».

Якщо ви справді бажаєте мати цей новий початок, то ось вам відповідь із Божого Слова:

Ви маєте визнати перед Богом, що ви є грішником, що ви є порушником Божого права, як Бог сказав: «Всі згрішили і всі позбавлені слави Божої». Це записано в Посланні апостола Павла до римлян (3:23).

Ви маєте відвернутися від своїх гріхів. Ісус сказав: «Коли не покаєтесь, всі так само загинете!»

Ви маєте прийняти Божу пропозицію. Ісус Христос уже заплатив кару за наш гріх, він помер на хресті й воскрес, щоб дати Свою праведність для вас. Тепер вам потрібно прийняти цей дар вірою. Біблія учить: «Віруй у Господа Ісуса Христа і спасешся» (Дії 16:31).

Як бачите – це дуже просто. В ту хвилину, як ви відкриєте своє серце для Господа Ісуса Христа і цілковито довіритесь Йому, як своєму особистому Спасителеві, Бог обіцяє простити ваші гріхи, спасти вашу душу й прийняти вас до вічного небесного дому.

II. ПОВЕРНЕННЯ ДО ХРИСТА

ТАРАС ШЕВЧЕНКО І БІБЛІЯ

(№ 4, 1999 р.)

Усіх нас вчили в радянській школі, що Тарас Шевченко був атеїстом. На доказ цього наводили окремі рядки, які можна було витлумачити як заперечення Бога. Тепер ми вже знаємо, що усе це було не так. Тарас Шевченко був віруючою людиною, а ті рядки треба сприймати в контексті протесту проти існуючої несправедливості в людському світі. Не говорили нам у школі про Шевченкові поетичні переклади біблійних текстів, зокрема Давидових псалмів і книг пророків.

У 1845 році молодий Т. Шевченко приготував другу збірку своїх поезій «Три літа», до якої включив 24 твори і серед них «Псалми Давидові». Збірка не була тоді видана, а через два роки, при арешті Т. Шевченка послужила до його важкого покарання. Т. Шевченко змалку читав і знав Біблію, особливо ж Книгу псалмів, адже його посилали читати псалми в хати покійників. З Біблії він сам вчився читати.

Псалми – це книга хоральних церковних пісень і гімнів, які прославляють Бога. У євреїв вона називалася «Техілем» або «Прославлення». Коли перекладали Біблію грецькою мовою, то цю книгу назвали «Псалтир», а в Олександрійській бібліотеці цей рукопис мав назву «Псалтиріон». З цих джерел до нас прийшли слова «псалми» і «Псалтир».

Не всі пісні написав цар Давид. Низка творів мають інших авторів. Але вказівки оригіналу Біблії «в стилі Дави-

да» або «на прохання Давида» перекладені як «Давидові псалми». Впорядники книги псалмів поділили їх на 5 книг відповідно до П'ятикнижжя Мойсеевого – історичної частини Біблії. За переказом це зробив священник Ездра з помічниками за 450 років до народження Христа. Юдеї кажуть, що Мойсей приніс Закон, а Давид – псалми. Ці пісні мають величну цінність і для християн, вони переважно друкуються разом з Євангелієм.

Псалми перекладалися багатьма мовами і Т. Шевченко не був першим українським перекладачем, бо ці твори перекладали, переспівували і наслідували Данило Гупало, автор «Життя святих» (цю книгу теж часто читав Т. Шевченко), Григорій Сковорода, Петро Гулак-Артемовський, Пантелеймон Куліш, Степан Руданський, Іван Франко та інші. Але ця обставина свідчить лише про високу духовність Т. Шевченка, бо, маючи переклади інших, він міг би вдовольнитися ними, а він вдався до переспіву псалмів виключно з внутрішньої потреби глибокого пізнання й осмислення Божого Слова. Загалом Т. Шевченко залишив нам переспів 10-ти псалмів, вибраних із кожної з п'яти згаданих книг Біблії. Цей вибір поет зробив не навмання, а продумано й старанно, маючи певну мету, а саме створення цільного блоку, у якому хотів немов би запечатати авторитетом і силою Слова Всемогутнього Бога власні думки і твори, написані ним у роздумах про гірку долю українських селян-кріпаків, про несправедливість державного ладу.

Перший псалом є вступним до усієї книги псалмів, висвітлює її провідну ідею. У цьому псалмі показано, який шлях лежить перед людиною доброю, блаженною, і який – перед злою. Ось що говорить псалом: «Блажен муж, що радою несправедливих не ходить, і не стоїть на дорозі

грішних, і не сидить на сидінні злоріка, та в Законі Господнім його насолода, і про Закон Його вдень і вночі він роздумує! І він буде, як дерево, над водним потоком посаджене, що родить свій плід своєчасно, і що листя не в'яне його, – і все, що він чинить, – пощаститься йому!

Не так ті безбожні, – вони як полова, що вітер її розвіває! Ось тому не встоять безбожні на суді, ані грішники у зборі праведних, – дорогу бо праведних знає Господь, а дорога безбожних загине!».

Майбутнє правдивої людини завжди певне, як дерево біля джерела, завжди свіже, здорове, чисте, повне плодів, навіть у посуху таке дерево не постраждає, бо у Господа є багато потоків живої води – це й потік ласки, потік прощення, потік спілкування з Христом. Злі люди – лукаві, їм нічого не догодить, кожну справу вони перекручують, бо вони перевертні. Дорога, яку обрали безбожники, загине й вони на ній пропадуть.

Ось цей псалом звучить у переспіві Т. Шевченка:

Блаженний муж на лукаву

Не вступає раду,

І не стане на путь злого,

І з лютим не сяде;

А в законі Господньому

Серце його й воля

Навчається, і стане він,

Як на добрім полі,

Над водою посажене,

Древо зеленіє,

Плодом вкрите: так і муж той

В добрі своїм спіє.

А лукавих, нечестивих

І слід пропадає, –

Як той попіл, над землею
Вітер розмахас.
І не встануть з праведними
Злії з домовини;
Діла добрих оновляться,
Діла злих загинуть.

У першому псалмі Господь поділив людей на дві великі групи – праведних і злих. Злі люди пригнічують праведних, говориться в Книзі псалмів. «Як довго буду я страждати? – запитує псалмоспівець у 12-му псалмі. – Як довго ворог буде мене поборювати? Зглянься ж, Боже, наді мною! Спаси мене!» Послухайте, як це блання, це звернення до Бога виклав Т. Шевченко:

Чи Ти мене, Боже милий,
Навік забуваєш?
Одвертаєш лице Своє,
Мене покидаєш?
Доки буду мучить душу
І серцем боліти?
Доки буде ворог лютий
На мене дивитись
І сміятись? Спаси мене,
Спаси мою душу...

За спасінням можна звернутися тільки до Бога. Це досконало розумів великий поет. Не тільки про себе, про весь український народ думав він, коли писав – це вже псалом 52-й – «Колись Бог нам верне волю...» Нам, тобто усьому народові. І за цю надію, у яку він щиро вірив, славить Т. Шевченко Всевишнього Бога: «Помолюся і воспою знову Твої блага чистим серцем, псалмом тихим, новим».

Наступний псалом, вибраний Т. Шевченком для творчого переспіву, – 45-й.

Ось його уривок:
«Боже! Нашими ушима
Чули Твою славу.
І діди нам розказують
Про давні кроваві
Тії літа, як рукою
Твердою Своєю
Розв'язав Ти наші руки
І покрив землею
Трупи ворожі; і силу
Твою восхвалили
Твої люде і в покої
В добрі одпочили,
Славя Господа...
І далі:
Смирилася душа наша,
Тяжко жить в оковах!
Встань же, Боже, – поможи нам
Встать на ката знову!»

У цьому псалмі йдеться про велике Боже діло визволення ізраїльського народу з єгипетської неволі. Але люди після цього розпорошилися, втратили єдність з Богом і нові біди охопили їх. Псалмоспівець закликає Бога прийти до людей, підняти їх до праведності. Але Бог ніколи не забуває свій народ, і якщо настають важкі часи, то це теж допуст Божий, застереження Боже. Як і автор біблійного псалма, Т. Шевченко спершу оглядає славну історію українського народу, а потім пише про ворожу хитрість і наругу, які терпить Україна, висловлює надію на її пробудження й оновлення. Чи не настав час, очікуваний Т. Шевченком?

У часи Т. Шевченка, як і в наші часи, була і є маса відступників від Бога. Одні силою обставин вирости, не знаючи Божого Слова, і тепер охоче навертаються у Віру Христову. Але чимало й таких, які намагаються виступити проти Бога, наводити якісь ніби наукові докази про неіснування Бога. Треті ж навіть до церкви ходять, але не вірять у Бога, сприймають лише обряди, церковний спів, красу храмових свят. У розмовах і в глибині душі своєї вони зневажають Бога і легко зрікаються його: «Я, мовляв, не певний, чи є Бог. Може, це вигадка для старих людей?»

Відступ від Бога не тільки губить цих людей, а й губить державу, бо тільки внаслідок відступу від Божих заповідей, не тільки Христових, а й старозаповітних, стають можливими розкрадання народного майна, зневага до старших, перелюб, пияцтво. Дуже тонко й боляче відчував це Т. Шевченко, коли писав:

Пребезумний в серці скаже,
Що Бога немає,
В беззаконії мерзіє,
Не творить благая...

У наступному переспіві Т. Шевченко молиться за неправедних і пише:

Помолюся Господеві
Серцем одиноким,
І на злих моїх погляну
Незлим моїм оком.

Це утвердження любові навіть до недругів, до злих людей звучить абсолютною християнською настановою. Поет йде навіть далі біблійного автора, який у старозаповітні часи кликав тільки гнів Божий на своїх ворогів. А Т. Шевченко в дусі Христової любові пише: «І на злих моїх погляну незлим моїм оком». Але далі, в наступному псалмі, Т. Шев-

ченко нагадує неправедним володарям про Божий суд, змальовує його картину. Цей псалом написав не Давид, а визначний музикант в часи Давида й Соломона на ім'я Асаф. Він мав не тільки велике пророче видіння, а й сміливість сказати правду царям і суддям у своєму поетичному творі: «Встань же, Боже, суди землю, І судей лукавих! На всім світі Твоя правда І воля, і слава».

Наступний псалом, 93-й, походить з невеликого циклу з семи псалмів, які описують шлях людства від днів скорботи до світлого дня другого приходу Христа. У Т. Шевченка він є вершиною його поетичної наснаги у переспіві біблійних псалмів. Він кличе Бога на справедливую помсту за кривду українського народу, переходячи до прославлення Господа нашого в останніх рядках твору:

Якби не Бог поміг мені,
То душа б живая
Во тьмі ада потонула,
Проклялась на світі.
Ти, Господи, помагаєш,
По землі ходити,
Ти радуєш мою душу
І серце врачуєш...

Це тільки уривок, але й з нього видно, як глибоко вірив Т. Шевченко у всюдисущу присутність Бога.

У наступних перекладах поет закликає до єдності у молитві й житті, бо «чи ж є що краще, лучче в білім світі, як укупі жити?», а далі плаче з приводу гіркої долі України, її народу. Цикл завершує прославлення Бога. Т. Шевченко вибрав цей псалом, тому що в ньому чітко висловлено ідею праведності, належного ставлення людини до Бога, а також ідею Божої справедливості щодо тих, хто веде неправедне життя.

Поміркуємо над тим, якою важкою була життєва стежка Тараса. На ній можна б зневіритись, а він лише славив Бога. Чи не повторимо услід за ним: «На всім світі Твоя правда, і воля, і слава». Божа слава, Божа воля!

ЯК ВИНИК КОНФЛІКТ МІЖ ДЕРЖАВОЮ І СУСПІЛЬСТВОМ

(№ 10, 2004 р.)

Коли наближався день виборів наступного президента України, чулося усе більше побажань щодо того, яким саме має бути новий, демократичного спрямування народний обранець. А що говориться в Біблії про ставлення віруючих до влади?

Апостол Павло вчив людей, що добрий християнин має бути й добрим громадянином, тоді в державі буде лад і спокій. На жаль, посткомуністична спадщина позначається у повному відокремленні громадян від держави. Люди чекають, що саме держава і її провідники впровадять неухильне дотримання законності, припинять корупцію, досягнуть пошани національних і загальнонародних традицій, повсюдного вивчення правдивої історії народу і таке інше...

І це є обов'язком держави. Але це є обов'язком і її громадян, які, чекаючи від держави згаданих дій, дозволяють собі нехтувати службовими обов'язками, красти, давати і брати хабарі, не вживають батьківської (і державної) української мови, не вчать своєї історії, байдужі до численних пам'ятників комуністичним божкам і їхнім іменам в назвах міст і вулиць, святкують річниці власного поневолення.

Так є в Україні... Причиною такого становища є занепад громадянського суспільства. З прадавніх часів суспільство будувалося на трьох головних структурах: сім'я, держава і Церква,

Сім'я є провідною ланкою в суспільній структурі, альтернативна державі і має культивувати нематеріальні

цінності, які передаються від покоління до покоління. Церква здійснює і заохочує служіння Богові, змінюючи на основі Божого Слова гріховну породу людей, насаджуючи серед них взаємну любов, братерство і повагу до держави. Водночас Церква має зайняти критичну позицію щодо держави і бути готовою попередити державу про перевищення нею її функцій, спроб втручання в релігійно-духовну площину.

Україна тепер перебуває у зоні багаторічного впливу комуністичної держави, яка спотворила усі три структури. Комуністична диктатура руйнувала Церкву, обмеживши її функції виконанням деяких ритуалів, присвоїла собі її виховну функцію, змінюючи її для своїх потреб. Більшовики створили власну релігію, власне доктринальне писання, власних божків і форми їхнього прославлення. Більшовики зруйнували сім'ю, коли після невдалої спроби насадження взагалі безшлюбного суспільства усе ж залишили тільки державну реєстрацію нових сімей, а виховання дітей зосередили в дитячих комуністичних осередках, знищили внаслідок репресій і війн батьків, і їх виховну роль. Держава стала не оборонницею суспільства, а наглядною з якнайширшим застосуванням безпідставних вимог і кар. Усі політичні режими, за рідкісним винятком, намагаються вийти за межі своїх повноважень, які полягають в стримуванні конкретного зла і збереженні громадського порядку. Режими втручаються в площину моралі і релігії. Держава хоче підвести моральну базу під свою політику, а Церква є єдиною структурою, яка не мириться з порушеннями християнської моралі, котрі впроваджує держава. Долаючи цей опір Церкви, тоталітарна держава руйнує людську мораль.

Отже, президент повинен пам'ятати передовсім про свою особисту відповідальність перед Богом, звир'яти свої

дії з Святим Писанням, а вже далі думати про власні амбіції чи побажання впливових кіл... Але досі президенти України були далекі від християнства: один до свого обрання був провідним ідеологом комуністичного режиму, другий багато років очолював регіональний комітет комуністичної партії, покликаний насаджувати атеїзм. Де вже вести мову про засади християнського життя! Вони роблять світську політику! Відомий соціолог Тоні Камполо у своїх працях розділяє владу і авторитет. Влада передбачає насильство – підкорення особи навіть всупереч її бажанням. Авторитет досягається через особисті якості провідника, які приваблюють до нього людей і заохочують їх добровільно виконувати його поради.

В світлі такого поділу варто б подумати, що маємо в Україні – владу насильства чи владу авторитету?

Але є й інший бік проблеми. Коли Тарас Шевченко писав про майбутній прихід в Україну Вашингтона з його справедливим законом, то мав на увазі не тільки прийняття конституції, а й ставлення суспільства до неї. Тим часом в Україні для більшості населення конституція залишається порожнім звуком, її не тільки не знають і не виконують, а й, не знаючи, намагаються змінювати на догоду тимчасовим володарям.

А як бути з нормами християнської моралі? Візьмемо, наприклад, безшлюбні подружжя. Реєстрація подружжя в загсі не є шлюбом. Але тут криється ще одна небезпека.

Недавні комуністи, які стали президентами, теж відвідують Богослужіння, ставлять свічки у церквах, але роблять це для публіки, для фоторепортерів і телеоператорів. Так і з вінчанням: коли молоді пари йтимуть під вінець тільки тому, що це красиво і модно, то чим їхній шлюб відрізнятиметься від церемоній реєстрації нових сі-

мей в радянських загсах? В основі церковного шлюбу лежить свідоме принесення двома особами обіцянки перед Богом бути разом в щасті і в горі, в здоров'ї і хворості. Обоє мають глибоко усвідомлювати, що порушення цієї обіцянки викличе кару, якщо не до них, то до їхніх дітей. Але передовсім обоє повинні любити одне одного не тільки в пору фізичного розквіту, а впродовж усього життя. На жаль, в західних суспільствах шириться думка про те, що Бог повинен служити людям, вдовольняти їхні забаганки, і люди можуть поводитися так, як вигідніше, або як їм підказують обставини життя.

І в цьому полягає найбільша трагедія держави, яка відсунула Церкву до ролі виконання ритуальних дій, тоді як Церква покликана прищеплювати людям взаємну любов і повагу до тієї держави, котра повсякденно піклується про своїх громадян. Коли йдеться про взаємини християнина і держави, то є три вагомих фактори участі віруючих в державному житті. По-перше, християни, як писав апостол Павло, є такими ж громадянами, як і усі інші, то й повинні виконувати свої громадянські обов'язки, причому виконувати сумлінно, щоб іншим бути за приклад.

По-друге, християни покликані втілювати в земному, світському житті Божі вимоги правди і справедливості. Особливо це належить чинити християнам, обраним на відповідальні посади.

По-третє, християни покликані закріпити християнські цінності у міжлюдських взаєминах, в законах.

Чи можна мораль закріпити законами? Суспільство постійно перетворює мораль на закони відповідно до своїх поглядів. Хіба не стали законами в СРСР норми комуністичної моралі, за якими було злочином мати власне майно понад встановлену норму, за якими було злочином листува-

ння з ріднею за кордоном, за якими називали ворогами народу і страчували письменників, які в творах ширили любов до Бога і людей та інші християнські цінності? Під кожний з цих нелюдських законів держава підводила свою моральну базу, своє виправдання. Християни, обрані до законодавчого парламенту, здатні приймати закони, які базуються на засадах любові і поваги до особи незалежно від її політичних поглядів. Ми можемо покладати надію тільки на те, що Царство Боже вже прийшло на землю. Те Царство, яке проповідував дві тисячі років тому Христос на далекій від нас землі. Божа воля має бути здійснена в конкретних політичних рішеннях, які жителі Божого Царства втілюють в інституціях земних держав, земних царств. Ця воля Божа має бути панівною в житті кожної людини, в її прагненні вирватися з кола старих звичаїв зла і насильства, непокори і обману, щоб в усіх діях своїх керуватися високими цінностями Царства Божого, бути людьми, які полюбили Бога і своїх ближніх.

ТАЄМНИЦЯ ВТІЛЕННЯ

(№ 1, 2005 р.)

Понад дві тисячі років тому до міста Вифлеєма в Юдеї прийшли з північного галілейського міста Назарета тесля Йосип і його вагітна дружина Марія. Починався перепис населення Римської імперії, і вони мали прибути до місця свого роду. Тільки Марія і Йосип знали, що має народитися незвичайне Дитя, зачате від Духа Святого. Про це вже давно говорили пророки, увесь народ чекав на Месію, але поки що Божа таємниця була відкрита лише Йосипові і Марії, аж доки народилося Дитя й усе воїнство небесне стало вітати Його, а зоря над Вифлеємом вказала східним мудрецам, пастухам і усім на місце земної появи Спасителя.

На свято Різдва Христового, згадуючи про народження Ісуса Христа у Вифлеємі, кожна мисляча людина за-становлюється над цією великою таємницею: як Предвічний Бог міг ввійти в людське тіло і стати Людиною? Своїм розумом людині не збагнути цієї таємниці. Вона може бути об'явленою людині тільки Самим Богом.

Це – найважче в перебудові нашої свідомості. Чи можна збагнути без об'явлення Святого Духа, як чоловік, котрий помер майже дві тисячі років тому на дерев'яному хресті поза муром міста Єрусалима і на третій день воскрес, як він може повністю оправдати нас сьогодні перед Богом?

Таємниця втілення є важливим і центральним питанням проповіді християн. Ця таємниця є каменем спотикання для раціоналістів, образою для гуманістів та збентеженням для світу. Так сказано в Євангелії. Тілесний розум, озброєний світською мудрістю, не може збагнути цієї таємничої

правди. Апостол Павло, переконавшись, як греки возвеличували мудрість, знання, філософію, а римляни – справедливість, закон, юстицію, сказав: „Безсумнівно, велика це таємниця благочестя: «Бог з’явився в тілі, оправданий Духом, показався ангелам, проповідано Його між народами, увірували в Його в світі, вознісся Він у славі» (І Тим.3:16).

Розглянемо три факти відносно втілення...

Перший. Втілення Ісуса Христа є фактом духовним. Про Нього писали Біблійні пророки, псалмісти оспівували в піснях, апостоли на Ньому будували свою надію. Христос навідав цей світ в тілі людини, щоб ототожнитись з грішними людьми. Це – найбільш значний факт цілої історії людства. Пророк Ісая за 700 років до народження Ісуса Христа писав: «Ось Діва в утробі зачне, і Сина породить, і назвеш ім’я Йому: Еммануїл» (Іс.7:14).

Еммануїл в перекладі – «З нами Бог». Дитя було назване Ісус, Джошуа, що означає «Бог є спасінням», а Христос – з арамейської мови – «Помазаний Святим Духом».

Не тільки втілення, але навіть і прихід Христа у цей світ є таємницею. Він є понадприродним явищем і понад нашим розумінням тілесного розуму. Але коли Бог в Особі Ісуса Христа ходив у світі та об’явив Себе людям, вони були свідомі того, що це є Сам Бог, Який Об’явив Себе в тілі. Ті спрагнені серця, котрих відштовхувала порожня форма релігії, до Спасителевої присутності спішили, немов голодні в гостину.

Через втілення Ісуса Христа зблизилися далеке небо і віддалена від Бога земля. Невидимий Бог і загублений чоловік єдналися разом. Ця правда проходить через усю Біблію.

Апостол Павло у Посланні до коринтян пише: «Бо Бог у Христі примирив світ із Собою Самим, не зважаючи на їхні провини, і поклав у нас слово примирення» (II Кор. 5:19). А в Посланні до галатів пояснює: «Як настало ж виповнення часу, Бог послав Свого Сина, що родився від жони, та став під Законом» (4:4). Євангелист Іван про цю таємницю пише так: «І Слово сталося тілом, і перебувало між нами, повне благодаті та правди, і ми бачили славу Його, славу як Однородженого від Отця» (Ів. 1:14). І Павло додає: «Він умалив Самого Себе, прийнявши вигляд раба, ставши подібним до людини, і подобою ставши, як людина» (Фил. 2:7).

Людина, обтяжена тягарем гріха і зв'язана, як кайданами, формальними вимогами Закону, не могла прийти до Бога, тому Бог в Своїй любові та милосерді прийшов на землю, щоб з'єднатися з людьми і відкупити Своє творення. Це є диво із див. Сам Бог, втілюючись, одягнувся в тіло людини в Особі Ісуса Христа. Цю найбільшу правду одногослосно проголошує все Святе Письмо.

Бог не прийшов, щоб тільки ототожнити Себе з людиною, бо це ще більше наповнило б людину пихою, але щоб примирити людину із Собою, «бо Бог у Христі примирив із Собою Самим», – написано в Євангелії. У Посланні до євреїв говориться: «Він був сяєвом слави та образом істоти Його, тримав усе словом сили Своєї, учинив Собою очищення наших гріхів...» (Євр. 1:3).

Отже, втілення Христа є фактом духовним. По-друге, втілення Ісуса Христа є історичним фактом. Християнство має глибоке коріння в історії. Вивчення втілення свідчить, що Бог прийшов у цей збентежений, хаотичний світ, що Він став учасником наших болів, страждання, наших непорозумінь і нашого смутку. І це підтверджує, що Його

любов не є чимось романтично неземним, ідеалістичним, але земною дійсністю, практичним виявом Господньої турботи.

Втілення Христа, народження Його в людському тілі є Божим підтвердженням, що Бог і людина мають бути об'єднані. Кожного разу, годуючи голодних, Христос казав: «Я є хлібом життя». Кожного разу при уздоровленні страждаючих Він казав: «Твій біль завдає Мені болю». Коли Він підіймав людину з бруду гріха, Він казав: «Ти засмучуєш твого Бога, коли відходиш від Його ласки». Слід уважно перечитати Євангеліє, щоб переконатися: кожне слово Христа, кожний Його вчинок, кожне чудо, Ним учинене, свідчили про примирення гинучого світу з люблячим, співчуваючим Богом.

Написано: «Бог у Христі примирив світ із Собою Самим». Бог не мав інших засобів сполучення. Можливо, вам доводилось бачити розтоптаний мурашник: багато розгублених, поранених мурашок крутяться, метушаться, але їм не можна виявити співчуття, не можна їм допомогти. Бог, дивлячись на агонію грішного світу, не пройшов повз нього, бо Він так полюбив цей світ, що Сина Свого Однородженого дав, щоб кожний, хто вірує в Нього, мав життя вічне. Це власне і означає втілення. Факт Христового втілення записаний в історії, він записаний у календарі, і він записаний у Біблії, і в нашій совісті.

Третій факт втілення: найбільшим доказом, що Ісус Христос є Сином Божим та історичною Особою, є факт, що Він живе сьогодні в житті людей. Кожна новонароджена людина може сказати разом з апостолом Павлом: «А по всіх Він з'явився й мені, мов якому недородкові» (І Кор.15:8). Ісус не тільки жив, але й далі живе і буде жити повіки. Коли людина приймає Христа як свого особистого

Спасителя, то Бог оселяється в її серці в особі Святого Духа.

Вічне питання, чи може людина спасти саму себе, ще і далі є основним питанням по цілому світі. І як довго буде існувати цей світ і будуть існувати люди, будуть вони будувати Вавилонську вежу та творити своїх ідолів, яким вклонятимуться і будуть вигадувати свої власні ідеології.

Сьогодні теж є суспільства і нації, які вірять, що вони можуть дати собі раду і без Бога. Це може бути правдою в економічній, розумовій або соціальній площинах життя. Але той факт залишається правдою, що раціональна людина сама в собі залишається порожньою, порожнечу якої може виповнити тільки Христос. Треба визнати, що від апостола Павла і до наших днів здорові, талановиті, розумні люди в Христі знаходили відповідь на їхні духовні і моральні проблеми. Приймаючи Христа в своє життя, такі люди ставали найщасливішими та найбільш врівноваженими людьми в світі. Композитори, письменники, провідники уряду, інженери, учителі, звичайні працівники, сотні і тисячі чоловіків і жінок по всьому світі можуть сьогодні одностайно заявити, як заявив Павло в Другому посланні до коринтян: «Хто в Христі, той створіння нове, стародавнє минуло, ото сталося нове!» (II Кор. 5:17).

Ісус Христос не тільки жив колись у тілі, але Він сьогодні може жити у вас і ви можете стати помешканням живого Бога. Він може втілитися у вашому серці цієї ж хвилини, де б ви не знаходилися. Ви можете прийняти особисто Христа до свого серця і в собі пережити Боже втілення в своїй людській душі.

Просто і щиро, без усяких упереджень, цієї ж хвилини відмовтесь від своїх гріхів, скажіть Богові: «Я є грішником,

зрікаюся своїх гріхів та відкидаю їх і вірою звертаюся до Тебе, Ісусе Христе».

Це ви можете зробити тепер, де б ви не були. І тоді Дух Святий ввійде в вашу душу і керуватиме нею.

НАЙВАЖЛИВІШЕ – ЦЕ СПАСІННЯ

(№ 5, 2008 р.)

У Львові побачила світ книжка священика о. Олександра Мень «Перші апостоли», яку випустило католицьке видавництво «Свічадо». Світлої пам'яті о. Олександр Мень дослідив походження учнів Ісуса Христа і їх спільний шлях обіч Сина Людського. Апостоли спершу були простими слухачами Ісуса, Його учнями. Не дуже письменні, але спрагнені дії. Вони постійно допитувалися у Христа: «Що маємо далі робити?» Вони бачили гніт римських загарбників, їхню зверхність, пиху... Вони бачили духовне спустошення власного народу. Що маємо чинити?

Оце місток, щоб перейти від становища юдеїв дві тисячі років тому, до нашої України. Що ж, становище подібне... Тому що історія українського народу – це теж історія загарбань і гніту. Наш народ не міг жити і розвиватися самостійно, в своїй хаті, був собою, як інші народи й країни, але завжди його поневолювали, намагаючись виховати в нього рабську душу невільника, зробити слугою, здатним тільки до фізичної праці, плоди якої забере хтось інший.

Протягом десятків років народ обдурювано так званою теорією марксизму-ленінізму та утопією комунізму, який мав бути кращим майбутнім без Бога. Віру в Бога було заборонено, церкви знищено і замість виховання шляхетних християнських якостей у молоді напихали в душу ненависть і підозру, ворожість до всього рідного і цінного. Провідники прагнули світового панування і, прикриваючись гаслами про справедливість, довели наш народ до трагічного стану, зруйнувавши всі досягнення попередніх

покоління, і не дали ніякої перспективи на майбутнє – ні духовної, ні матеріальної.

Але, з ласки Божої, настала незалежність, тепер в Україні багато чого змінюється.

Не хочу робити якийсь політичний перегляд чи аналіз подій, але мушу звернути увагу на духовний стан нашого народу. Дяка Богові, що тепер настала свобода релігії, проповіді Євангелія. До нас надходять тисячі листів з проханням вислати Біблію українською мовою. Батьки, директори шкіл, вихователі й учителі пишуть, щоб прислати їм Святе Письмо, якого вони ще ніколи в житті не тільки не читали, але й не бачили, щоб ознайомитися з ним і виховувати своїх дітей у пізнанні Бога. В школах впроваджено вивчення християнської етики.

Але в природі існує таке правило, яке підтверджує Біблія, що з свободою збільшуються зобов'язання і відповідальність людини. Настала свобода релігії, держава не переслідує віри в Бога. Ширяться різні віросповідання, різні церкви – як Православна, Греко-Католицька, Євангельська. Церкви діляться на численні конфесії, об'єднання. Люди часто запитують, як їм бути, до якої церкви йти? Подекуди триває протистояння між православними і греко-католиками, боротьба за сфери впливу.

Ось пише студентка Ірина з Львівського політехнічного університету. Вона була свідком, як в західних областях України точилася справжня війна між православною, греко-католицькою і православною автокефальною церквами. В одному селі побили священика лише за те, що він був не їхньої церкви.

Ця студентка приходить до важливого висновку, коли пише на закінчення: «Дуже важко зараз розібратися у всьо-

му тому. Мені особисто здається, що частіше всього, люди, які б'ються за церкви, забувають про самого Бога».

До якої церкви йти? Це питання турбує не тільки серце львівської студентки, але й багатьох людей в Україні. Я знаю, що найкращу і вичерпну відповідь на це питання дає Святе Письмо – Біблія. Передусім важливо зрозуміти, що означає слово релігія. Отже, релігія – це те, що людина робить для свого Бога, є різні релігії, і кожна з них учить, як служити тому Богові, в якого вони вірують.

То яка ж із цих релігій є правильною?

Зрозуміло, що та, яка основана на Божому відкритті, на Біблії, а не на традиції чи переданнях, яка навчає про живого Бога, а не про якогось ідола чи смертну, хоча й видатну людину.

Друге питання, не менш важливе від першого, це що, властиво, людина потребує, що Бог вимагає від людини, про що й повчає?

Біблія навчає, що людина передусім потребує спасіння, бо усі згрішили і позбавлені Божої Слави, немає праведного ані одного, усі ми блудили, немов ті овечки, розпорошились кожен на власну дорогу, усі йдуть до загибелі, тому усі потребують не так релігії, як спасіння.

Що означає спасіння?

Коли релігія означає те, що людина робить для свого Бога, то спасіння означає те, що Бог зробив для людей, і ми маємо прийняти для себе те, що Бог зробив. Коли ми всі заблукали, всі згрішили, то написано, що Бог Отець поклав наш гріх на Свого Сина Ісуса Христа, Котрий став жертвою за наші гріхи. Христос помер на Голгофському хресті, щоб нас відкупити з гріхів, щоб нас зробити вільними – спасеними.

Можна сказати, на основі Євангелія, що жодна релігія чи церква, якою б вона не була – православна, греко-католицька, римо-католицька чи євангельська – не спасає людину, але спасає Ісус Христос. В книзі Дій Апостолів (4:12) написано:

«І нема ні в кім іншим спасіння. Бо під небом нема іншого Ймення, даного людям, що ним би спастися ми мали».

Якого видання не була б ваша Біблія, бо Біблія є одна в усіх християнських церквах, у кожній книзі написано так само. Ясно і конкретно стверджує Боже Слово, що немає іншого імені під небом, яким ми маємо спастися, тільки Особа Ісуса Христа. Прощення можна одержати тільки через Христа, бо Він помер за наші гріхи, і тільки Він має це право прощати.

Ось що сказав Сам Ісус про тих, які приходять до Нього: «А того, хто до Мене приходить, Я не вижену геть», тобто не відкину (Ів.6:37). Так що не релігія, не віровизнання, не Церква спасають, але спасає Ісус Христос і тільки Він. Коли ви ставите на перше місце релігію з її комплексом обрядів, це значить, ви довіряєтесь витворові людини. Натомість для спасіння треба довірятися чинові, який звершив Бог для людини, проливши кров Ісуса Христа на Голгофі для відпущення гріхів.

Релігія залежить від нашої поведінки. Спасіння залежить від нашої віри. Релігія наголошує, що ми маємо віддавати все наше найкраще, а спасіння каже, що ми маємо прийняти найкраще і найдорожче, що Бог дав людям – тобто Ісуса Христа. Релігія залежить від нашого уміння, нашого характеру, тоді як спасіння залежить від Христової жертви на Голгофському хресті. Релігія вимагає жертви від людини, тоді коли спасіння вимагає довіритися жертві Ісуса

Христа. Релігія намагається вивести людей з темряви і провадити до світла, коли спасіння провадить нас від смерті до вічного життя. Релігія свідчить: «Ви маєте належати до дому Божого», спасіння свідчить: «Ви маєте належати до Самого Бога. І не з власної праведності, яка від закону, але з тією, що з віри в Христа, праведність від Бога, за вірою» (Фил. 3:9) – так учить Боже Слово.

Я не виступаю проти церкви, бо й сам належу до церкви, не виступаю проти релігії, бо маю її постійно, ні проти віровизнання, бо і в нас воно є, але хочу дати ясну відповідь згідно з Христовою наукою, що нам потрібно. Отож, передусім нам потрібне спасіння, нове духовне народження, новий свіжий початок.

По-перше, треба прийти до Господа Ісуса Христа, визнаючи себе грішником, бо написано: «бо всі згрішили і позбавлені Божої слави» (Рим. 3:23). Коли ви з вірою приходите до Бога, признаєтеся в своїх провинах, Бог через Ісуса Христа простить ваш гріх, почуття провинності спаде із вас і ви станете вільною людиною, прощеною і примиреною з Богом, не через свої якісь добрі діла, пожертви, зусилля, але через Христову жертву.

Вам необхідно прийняти Христа вірою в своє серце. Написано: «Віруй в Господа Ісуса Христа і будеш спасений...» (Дії 16:31).

Отже, висновок: у релігійній практиці, у постійному відвідуванні церкви, у спілкуванні з віруючими, у вивченні Слова Божого, скрізь і завжди на першому місці має бути Христос.

ІІІ. ЯК ЖИТИ З ХРИСТОМ?

ПРИРОДА ГРІХА

(№ 9, 1999 р.)

У Біблії ми вперше зустрічаємося з визначенням гріха в третьому розділі Книги Буття, коли людина не витримала випробування – не послухалася Бога та піддалася диявольській спокусі.

Біблія не повідомляє, де саме зародився гріх, але пророк Ісая, як рівнож і пророк Єзекиїль, немов відкривають завісу таємниці. Вони пишуть, що сатана (що означає в нашій мові ворог, убивця) колись був ангелом світла.

Пророк Ісая (14:12-17) пише: «Як спав ти з небес, о сину зірничі досвітньої, ясна зоре, ти розбився об землю, погромнику людей! Ти ж сказав у серці своєму: «Зійду я на небо, повище зір Божих поставлю престола свого, і сяду я на горі збору богів, на кінцях північних, підіймуся понад гори хмар, уподібнюсь Всевишньому!» Та скинений ти до шеолу, до найближчого гробу! Ті, що на тебе дивитися будуть, приглядатися будуть до тебе, звернуть увагу на тебе: «Чи то той чоловік, що змушував землю тремтіти, що зневолював царства труситись, що він обертав у пустиню вселенну, а міста її бури́в, що в'язнів своїх не пускав він додому?»».

Пророк Єзекиїль в 28-му розділі пише, що сатана був помазаний херувим-хоронитель, але серце його стало гордим через його красу, він через красу свою занапастив мудрість і був скинений на землю. І, власне, цей по-

громник, людиноненависник підійшов до наших невинних прабатьків, які не знали гріха, щоб їх обдурити.

Написано, що Бог створив людину за Своїм образом і Своєю подобою. Божа природа в людині проявилася в тому, що людина здатна вибирати, має свою волю, творчість, мислення, душевне і духовне життя. Цей вінець Божого творіння, яким була людина, Бог забезпечив усім необхідним. Людині був створений рай з різноманітною поживою. Це було місце проживання, так що людина була забезпечена матеріально. Проте цінність життя полягає не тільки в матеріальному забезпеченні. Бог дав людині розумову діяльність, поставивши її адміністратором над землею і морем, і усім живим створінням. Це людина мала назвати усіх тварин, риб та птахів. Крім розумової діяльності, Бог забезпечив її спілкуванням з такою живою істотою, яка б його розуміла. І так як серед усього Божого творива такої істоти не знайшлося, то Бог створив чоловікові жінку, яка є кісткою від його костей і тілом від його тіла. Адам не був тепер самотнім, але мав дружину, яку любив, розумів, тобто міг проявляти свої душевні почуття, ділитися ними з тим єством, яке його вповні могло розуміти.

Крім фізичного, розумового і соціального забезпечення, Бог подбав і про духовне життя людини, бо ж людина, беручи свій початок від Бога, будучи живою душею від Божого подиху, не могла вповні бути щасливою без спілкування з своїм Творцем, тобто без духовного життя. Отже, людина мала щоденне спілкування і з своїм Творцем – Богом.

Проте Бог не створив людину як театральну ляльку, але, даючи їй волю, дав можливість людині свідомо проявляти її у виборі. Тепер людина могла проявляти лояльність до свого Творця через любов і послух добровільно. Тому то Бог дозволив місце для одного дерева в раю, через яке

сатана мав доступ до людини. Бог сказав, що те дерево заборонене. Як бачите, в Божому урядуванні є демократична система. Бог не є диктатором. Він не огорожив місце проживання людини колючим дротом, не створив для неї концентраційного табору, бо хоч би Він огорожив рай золотим дротом, але й тоді людина була б в неволі. Людина може проявляти свою мораль тільки тоді, коли має вибір.

Коли людина не має шансу на вибір, тоді не можна вимагати від неї жодної моральності. Мораль проявляється при свободі вибору.

Отже, я вже сказав дещо про спокусника і про людину, яку ворог спокутував. А тепер простежте, як хитро сатана склав план спокуси. По-перше, він нічого не каже про себе, не признається, що насправді він є Божим ворогом. По-друге, він звертається до Єви тоді, коли вона була сама, без своєї моральної, духовної і тілесної підпори. По-третє, сатана використовує для спокуси Боже творіння – змія. Апостол Павло пише, що сам сатана прикидається ангелом світла (II Кор. 11:14). Він не приходить до людини так, як змальовують поганські миті: з рогами, хвостом і вилами.

Далі він задає питання, яким викликає сумнів у правдивості Божого Слова. Він каже до жінки: «Чи Бог наказав: не їжте з усякого дерева раю?» Іншими словами кажучи, чи це правда, що Бог міг би так сказати? Коли жінка сказала про заборону їсти з одного дерева пізнання добра і зла, тоді сатана уже заперечує Божому Слові, кажучи: «Умерти не вмерете». Спочатку сатана сіє сумнів до Божого Слова, а потім заперечує, робить Бога неправдомовцем. Подивіться на сатанинську хитрість. В якій ділянці він атакує людину? В тій, якою людина цікавиться. Далі сатана каже: «Для того, коли будете з нього ви їсти, ваші очі розкриються, і станете ви, немов боги, знаючи добро й зло».

Що це значить: «Станете ви, немов боги, знаючи добро і зло?» А це значить, що ви будете мати свій власний критерій, будете вибирати самі для себе, що вам відповідає, а не чинити так, як Бог каже. Будете жити зовсім незалежні ні від кого. Сатана не сказав про наслідки гріха, про страждання і муку, про смерть, яку приносить гріх. Цього сатана не сказав. Так само сатана підходить до людей сьогодні. Він пропонує відкинути Божі моральні принципи життя і жити безбожним життям тваринного світу. Але які будуть наслідки? Що при спокусі найважливіше? Чому ми повіримо? Перед Євою був вибір: повірити Божому Слову, або словам спокусника. Як бачите, в основі усього лежить віра. Ви також комусь вірите, і від тієї віри залежить ваш вибір в житті. Власне тому й написано, що без віри ми не можемо догодити Богові. Як і тоді, в раю, так і тепер сатана має право спокушати людину, але він не має права змусити людину до чогось. Як Бог не порушує права, яке дав людині: права вибору, як Бог не змушує людину до чогось силою, так Бог і не дозволяє сатані змусити людину до чогось. Завжди людина сама, своєю волею має вирішити. Людину можна навіть знищити фізично, але без її згоди ви її не зламаєте духовно.

Наш сучасник, світлої пам'яті український поет-мученик Василь Стус писав: «Як добре те, що смерті не боюся і не питаю, чи тяжкий мій хрест, що вам, лукаві судді, не клонюся в передчутті невідомих верст, що жив, любив і не набрався скверни з ненависті, прокльону, каяття».

Ворог уживає ті ж самі методи спокуси і тепер. Ось слухайте, як написано в Біблії: «Тож побачила жінка, що дерево було добре для поживи, і гарне для очей і приманувало, щоб усе знати».

Що ж вона побачила? Спершу, що дерево було добре для поживи. Це похіть тіла, це сексуальні, почуттєві спокуси. Далі, воно було гарне для очей – це похіть матеріальна, спокуса, яка проявляється в гонитві за тим матеріальним добром, яке бачать наші очі, яке за всяку ціну ми хочемо набути. І третє, дерево приманювало, щоб усе знати – так окреслює Святе Письмо. Це – зверхність життєва, яка проявляється в нашій поведінці. І ви зауважили зміну поведінки ваших приятелів, коли вони отримали якусь визначну позицію, здобули якесь майно, стали популярні? Як бачите, Біблія учить не про щось абстрактне, відірване від життя, але практичне, пов'язане із нашим щоденним духовним, матеріальним, фізичним життям.

Перші люди не витримали іспиту, впали жертвою спокуси. І тепер подивіться на наслідки, про які сатана не сказав. Змій буде проклятим творінням. Сатана понесе відповідальність і буде насамкінець остаточно знищений, вкинений у вічний вогонь. Жінка в болях народжуватиме дітей. Земля через людину – проклята, на ній людина тяжко трудитиметься, в поті лица здобуватиме хліб, аж поки не повернеться в землю, з пороку якої створене її тіло. Там, в Едемському саду настала духовна смерть людини, тобто відокремлення її від Бога. І після 900 років життя Адам помер фізичною смертю.

Як бачите, гріх має страшні наслідки. Спочатку він виглядає як насолода, приємність, але яка ціна опісля! Візьmemo приклад із нашого життя, для яснішого розуміння. Людина, особливо жінка, палить, п'є вино і горілку, вживає наркотики, а ми кажемо, що вона розважається, що їй приємно так проводити час. Але як часто від таких людей, від таких жінок (я не знімаю відповідальності з чоловіка) народжуються діти неповновартісні, з дефектами тіла, пси-

хіки, розуму. Коли народилася така дитина, в сім'ї замість радості настають горе і смуток. Така дитина стає тягарем не тільки для матері і батька, не тільки для сім'ї, але тягарем і для суспільства, країни.

Гріх має тяжкі наслідки. Немов інфекція, яка, атакуючи один орган чи член нашого тіла, може призвести до смерті усе тіло, коли своєчасно не затримати її. Таку людину, яка згрішила, шукає Бог, але вона ховається від Бога, тікає. Коли Бог запитує, що сталося, людина не просить пробачення, не признається до вини, але викручується, звалюючи провину на іншого: Адам на жінку, а жінка на змія. Чи не так поводимося й ми в подібних випадках?

Коли людина впадає в гріх, вона передусім не шукає спілкування з Богом, а втікає, ховається від Нього і Його Слова. Чи ви йдете до церкви на богослужіння з любові до Бога чи, може, з інших мотивів? А як із Божим Словом? Як часто ми читаємо Біблію? Чи вона приносить нам радість, чи дає відповіді на питання життя?

Як колись, так і тепер сатана спокушає людину. Як встояти у спокусі? Нам дав приклад наш Спаситель Ісус Христос. Він також був спокушуваний на тих же періодах життя і тими самими методами. Чи пам'ятаєте, як ворог пропонував Христові заспокоїти голод, перетворивши камінь на хліб. Це спокуса на основі почуття. Як відповів йому Христос? «Написано: Не хлібом одним буде жити людина, але кожним словом, що походить із уст Божих».

Тоді сатана показує Йому багатство світу, всю славу його і каже: «Поклонися мені і це все буде твоїм». Ісус відповідає: «Написано: Господеві, Богові своєму вклоняйся і служи Одному Йому. Це спокуса від пожадливості очей».

Нарешті, сатана пропонує Ісусові кинутися з храму, нехай, мовляв, ангели підхоплять, якщо це написано. Це

спокуса гордості життя, поведінка. І тут Христос дав відповідь Божим Словом. «Сказано: Не спокушай Господа Бога свого». Який це добрий приклад для нас!

Бог ходив по райському саду, шукав людину, яка впала в гріх. Він і сьогодні шукає, кличе грішників, розбитих, ошуканих ворогом, охоплених недобрими звичками, щоб спасти, допомогти і визволити.

Ісус Христос сказав: «Я прийшов, щоб знайти те, що гине.» Чи ви маєте уже спільність із Ісусом Христом через Його Слово? Чи Він став вашим особистим Спасителем?

ЄДИНІ ЛІКИ

(№ 10, 1999 р.)

Людина в ХХ столітті досягла небувалих вершин в багатьох ділянках науки і технології, але усі ми є свідками того, як вона проявляла, та й тепер проявляє себе, як дика bestia. Історики ледве досліджують терор режимів Сталіна і Гітлера, які знищили мільйони невинних людей у катівнях, таборах смерті, шляхом переслідувань і голодомору. Мільйони людей стали жертвами війни цих диявольських систем. Люди ще не усвідомили обсягу й причин такого вандалізму, не сприйняли, що його породжено через зречення Ісуса Христа, Його повторне осудження. Ось переді мною лежить лист однієї жінки, яка пише: «За віру в Бога нас постійно гнали. Дітей в школі били головами об стіни, мене виганяли з роботи, а я працювала медсестрою. Старший син був тяжко побитий супротивниками Христової Церкви».

Біблія вчить, що людина народжується з грішної природи і коли вона не буде перетворена Божою силою, то може стати здатною на найбільшу брутальність і зло. Проте людина не обов'язково мусить контролюватися цією брутальною, злою силою, бо може бути визволеною з-під її впливу силою Євангелія Божого.

Єдиною гарантією, що людина не повернеться до варварства, є її навернення до Бога. Отримуючи в свої руки владу і силу, людина забуває про відповідальність перед суспільством, стає жорстоким диктатором. Але прийшовши до пізнання Бога, вона набуває високих духовних і моральних якостей, після чого навіть найвища посада в державному чи економічному устрої не може її зіпсувати.

Від людини, яка заперечує існування Бога, ви можете сподіватися найгіршого: підступності, зради, брутальності, брехні, бо ніщо не дає людині такої моральної твердості, як відповідальність перед Богом. Є таке поняття: страх Божий. Людина, яка має Бога в серці, має і страх Божий, але це означає не залякування, не застрашування, а лише постійне усвідомлення того, що кожен наш крок контролює Господь, а тому цей крок повинен відповідати Його настановам.

У наш час важко припустити, що лідерами держав і народів стають якісь темні, неосвічені варвари. Більшість людей, навіть на досить скромних посадах має відповідну освіту. Чому ж виникають збройні сутички, чвари, пограбування?

Цим запитанням ми повторили запитання апостола Якова. У своєму посланні (Як. 4:1-2) він писав: «Звідки війни та сварки між вами? Чи не звідси, – від ваших пожадливоростей, які у ваших членах воюють? Бажаєте ви – та не маєте, убиваєте й заздрите – та досягнути не можете, сваритеся та воюєте, а не маєте, бо не прохаєте, прохаєте – та не одержуєте, бо прохаєте на зло, щоб ужити на розкоші свої».

Людина в своїм засліпленні не хоче визнати, що причиною її хвороби є гріх. Найвища освіченість ще не означає духовності, пізнання і повного сприйняття Слова Божого.

Освіта насичує мозок, а йдеться про душу. Уявна зверхність є хворобою душі. Людина не визнає і Господнього діагнозу. Проте Біблія не тільки визначає причину людської проблеми, а й дає ліки, вказуючи шлях до виправлення. Біблія вчить: «Боже Слово про Христа тим, що гинуть – то глупота, а для нас, що спасаємось, – Сила Божа» (І Кор.1:18).

Історія людства – це історія гріха. Незалежно, в якому суспільстві жила людина, незалежно від політичної і економічної системи, незалежно від клімату і географічного положення, всі відчують прокляття гріха і біль його наслідків. Кожне суспільство, кожна генерація сьогодні відчують присутність гріха. Гріх так обплутав людей, що вони не можуть самі звільнитися від нього. Філософи, які відкинули біблійну науку, мусили визнати, що людство збочувало на помилкову дорогу. Немає сьогодні країн без поліції, тюрем і психіатричних установ. Злочинність і жорстокість зростають усюди до такої міри, що людина вже не має сили контролювати своєї пожадливість, вона стає слугою гріха і зла.

Біблія вчить, що гріх людської душі є більшим від буденних турбот життя. Біблія вчить, що гріх є образою Бога і Бог дивиться на грішників, як на бунтівників, які виступають проти Нього.

Дивлячись на Голгофський хрест, до якого прибили Ісуса Христа, ми бачимо весь жах гріха. Немає більш промовистої картини, яка зображувала б суд над грішною природою людини, як картина Голгофського хреста. Тільки подумайте: «Бо Того (то значить Христа), Хто не видав гріха, Він (тобто Бог) учинив за нас гріхом, щоб стали ми Божою правдою в Нім», – так каже Слово Боже (II Кор. 5-21).

У час тієї страшної темряви, в таємничий і славний спосіб, Христос став за нас гріхом. Він взяв на Себе всю нашу вину і заплатив Своїм життям, умираючи замість кожного з нас. Там Він прийняв всю провинність і сором всього людства, щоб усі ми не загинули, але увірували б у Нього і мали б життя вічне. Христос проповідував любов, терпимість прощення і стриманість, а люди, сучасники, прирекли Його на жорстоку і ганебну смерть.

Є люди, які кажуть: «Бог є любов і Він не може судити людей за гріхи». Інші знову ж кажуть, що вони не є відповідальними за свою людську грішну природу, бо обставини життя зростили їх такими.

Кожна людина є морально відповідальною за свої гріхи. А щоб звільнити нас від цієї гріховності, Бог у Своїй любові до людини віддав Свого улюбленого Сина умерти на хресті. І тепер хрест є Божим свідченням про той факт, що іншого способу спасіння для людини немає. Написано: «Бо коли набувається правда Законом, то надаремно Христос був помер» (Гал. 2:21). Хіба Бог послав би Свого Сина на хрест умирати, коли б був інший спосіб спасіння, інший спосіб прощення гріхів? Ісус Христос, будучи на землі, був дуже терпимий, дуже лагідний і ласкавий, але коли йшлося про спасіння і прощення, то Він показав, що єдиною дорогою до прощення був Голгофський хрест. Інших ліків на гріх немає.

Десять заповідей були дані Богом. Вони не тільки визнані юдеями і християнами, але вони записані на совісті кожної людини. Можливо, не кожен може перерахувати ці заповіді напам'ять, але кожен знає принаймні, про що йдеться. Чому ж люди грішать?

Біблія вчить, що цілий світ є винним перед Богом, відколи наших пращурів спокусив диявол. Людська природа відтоді є хворою і потребує лікування. І коли нинішнє покоління людей не прийде до найвищого Лікаря, не прийме Його ліків, то може довести себе до самознищення.

Атеїсти запевняли нас, що можна перебудувати цілий світ, перевиховати людину, принести народам мир і добробут, рівність і братерство. На перший погляд, захоплююча ідея. Але історія довела, що це – утопія. Хоч в

ім'я благородної мети було пролито моря невинної крові мільйонів людей, пережито багато, але мети не досягнуто.

В чому основна помилка?

В тому, що безбожники не розуміють і не хочуть зрозуміти, що людська природа, спокушена дияволом, є хворою на гріх, і не можна її вилікувати ніяким насильством чи промиванням мозку. Я знаю, що людям, які виросли в умовах матеріалістичного виховання, дуже непросто сприйняти слова про Господа і диявола, які для кожного християнина не є якоюсь абстракцією, але сповнені найглибшого змісту. Щодня ми повторюємо у молитві «Не введи нас у спокусу». Диявол щодня і скрізь спокушає людей багатством, славою, солодким життям. Адже ви не станете заперечувати, що існують світло і темрява, тепло і холод, любов і ненависть, добро і зло. Бог – це світло, тепло, любов. Сатана – темрява, холод, ненависть. Люди так довго корилися спокусі, що зайшли в глухий кут. Людська природа потребує відродження, тому власне і сказав Христос Никодимові – юдейському вчителю, освіченій і розумній людині: «Вам необхідно родитись згори» (Ів. 3:7). Є тільки один єдиний спосіб: очиститися від провин, вийти прощеним від гріха через кров Ісуса Христа. Написано: «Кров Ісуса Христа, Його Сина, очищає нас від усякого гріха» (1 Івана 1:7). Це власне є ліки для цілого людського роду.

Коли Ісус Христос страждав на хресті, обіч Його були розп'яті два розбійники-злочинці. Один з них звернувся до Христа, кажучи: «Спогадай мене, Господи, коли прийдеш у Царство Своє». До цього злочинця Ісус промовив: «Сьогодні ти будеш зо Мною в раю» (Лук. 23:42-43). Хрест Христів є божою гарантією, що грішник має надію.

Для всіх вас, розчарованих, збентежених, розбитих і покалічених життям, оточених тисячами спокус Христос пропонує сьогодні прощення, пропонує надію Вам, у вашій боротьбі з повсякденними проблемами. Позбавленим спокою Ісус пропонує душевний мир, спокій і злагоду, щоб люди раділи невимовною і славною радістю (І Петра 1:8). Навіть найбільшому грішникові і злочинцеві сьогодні Христос дає надію, закликаючи до Себе. Бог через Свою вічну любов і милосердя прощає усіх, хто приходить до Нього, приймаючи вірою Ісуса Христа в своє серце. Не відкиньте Божого запрошення, бо хто знає, може, для вас воно буде останнім.

ЩО ТАКЕ СВЯТІСТЬ?

(№ 7, 2010 р.)

У Біблії написана Божа вимога «Будьте святі, Я бо святий!» (І Петра, 1:16). Що означає бути святим? Саме слово «святий» переважно пов'язане з релігійним життям, тому що релігія і святість завжди взаємопов'язані. В Біблійних книгах Старого Заповіту, в першу чергу, святість стосується Бога. «Свят, Свят. Свят, Господь!» (Іс. 6:3). Святість не стільки є атрибутом Божого характеру, скільки стосується самої основи Його буття, Його суті. Крім того, саме слово «святий» означає – відокремлений, окремий, відмінний. Бог відрізняється від Свого творіння. Природа живого Бога зовсім інша, ніж природа людини і природа цього світу. Бог каже: «Я – Бог, а не людина, серед тебе Святий» (Ос. 11:9). «Мої думки – це не ваші думки, та й ваші дороги – не Мої дороги, – говорить Господь» (Іс. 55:8). Це цитати з книги пророків Осії та Ісаї. Божа святість вказує на Його абсолютну моральну досконалість і проявляється в абсолютній праведності і чистоті.

Чому в Старому Заповіті Бог називає святим народ Ізраїля?

Написано в Книзі Повторення Закону: «бо ти святий народ для Господа, Бога свого, – тебе вибрав Господь, Бог твій, щоб ти був Йому вибраним народом зо всіх народів, що на поверхні землі» (Повт. Зак.: 7:6).

Народ Ізраїля відокремлений від інших тому, що Бог відділив його. Через те він названий в Старому Заповіті святим, а не за якісь особливі заслуги чи якусь виняткову вартість, чи гідність або достойність, але через факт відокремлення.

Чи таке саме значення має слово «святий» в Новому Заповіті, в Євангелії?

В Новому Заповіті так само Бог називається Святим Отцем, Ісус Христос – Святим Сином Божим і Дух Божий – Святим Духом. Проте, є деяка відмінність в значенні слова «святість» у книгах Старого Заповіту і в Євангелії. Святість Божого народу, віруючих Нового Заповіту не обумовлюється тільки зовнішністю, яка проявлялась переважно в ритуалах, що особливо вимагалось у Старому Заповіті. Важливо підкреслити свідоцтво про самого Ісуса Христа, Святого Божого, Котрий був і Сином людським, прожив Своє життя в абсолютній святості, праведності і чистоті.

Написано в посланні Петра, що «не вчинив Він гріха, і не знайшлось в устах Його підступу» (І Петра 2:22), і в наслідку Його відкуплюючої жертви, віруючі в Нього не тільки проголошуються праведниками, але реально прилучаються до правдивої святості. Написано в листі до євреїв, що «ми освячені жертвоприношенням тіла Ісуса Христа один раз» (Євр. 10:10). А в Старому Заповіті освячувались постійними жертвами тварин. Відповідно святість у Новому Заповіті стає надбанням усіх віруючих. Усі віруючі називаються святими через жертву Ісуса Христа.

Проте віруючі послідовники Христа переважно не уподібнюють себе до святих чи, скажімо, не вважають себе святими.

Кожний з нас усвідомлює боротьбу з гріхом і щоденними упадками, більшими чи меншими. Ми щоденно молимося «прости нам, Отче Наш, провини наші».

Наша святість, так само як і прощення, нерозривно пов'язані з Богом і Його дією в нашому житті. Так як і прощення, святість не є щось, що ми набуваємо, вважаючи, що

ми кращі від інших. Слово «святість» відноситься не до тих, хто досяг великого духовного успіху, але до всіх дійсно віруючих, бо всі справжньо віруючі освячуються в Ісусі Христі. Так написано в I Кор. (1:30): «А з Нього, тобто Ісуса Христа, ви в Христі Ісусі, що став нам премудрістю від Бога, – праведністю ж, і освяченням, і відкупленням». Іншими словами, в Ісусі Христі наша праведність, святість і спасіння. Отож, святість у Новому Заповіті – це внутрішня дійсність, реальність, досяжна для кожного, хто належить Христові.

Святе життя – чи це Бог вибрав для нас, чи ми самі вибираємо?

В Книзі Левіт (20:7) написано: «І ви будете освячуватися, і будьте святі, бо Я – Господь, Бог ваш!». Це була Божа постанова для Ізраїльського народу. Їхнім обов'язком було освячуватись від усього злого і нечистого, щоб бути відокремленими для виконання Божої цілі. Ізраїльський народ жив серед народу, який не знав живого Бога. Їхніми богами були різні ідоли з матеріалу, а також тварини і природні явища, яких вони не розуміли. Бог об'явився Ізраїлеві як живий єдиний Бог, щоб через цей народ послати в світ Свого Сина Ісуса Христа для спасіння людей. Так що святість була їхнім обов'язком.

Святість будується на наших взаєминах з Богом. Бог в Ісусі Христі пропонує нам, безумовно, любов. Від нас залежить, чи ми приймаємо цю любов, чи відкидаємо. Коли приймаємо, тоді вона змінює наше серце, наше життя і ми живемо згідно з Божими заповідями, тобто стаємо через Ісуса Христа святими. Коли ми не приймаємо Божої любові, відкидаємо, тоді ми живемо за грішною нашою природою, задовольняючи пожадливості тіла.

Бог наказує, щоб ми були святими, щоб ми могли уподібнюватись до Ісуса Христа і були такими, як Він бажає нас бачити.

І чим більше ми віддаємо себе Йому, тим ближчі зв'язки маємо з нашим Творцем. Святість – це щоденний вибір, щоденне рішення, яке ми приймаємо.

В Книзі Левіт, у 20-му розділі, описуються Божі постанови проти гріхів, які каралися смертю (жертвоприношення дітей ідолові Молохові та інші).

Молох – це огидний ідол, якому приносили в жертву дітей, як і Ваалові, фінікійському ідолу, богові сонця. Законом заборонялися звертання до духів померлих та чарівників, перелюб та гомосексуалізм, інші сексуальні збочення. Написано: «І ви будете освячуватися і будьте святі, бо Я – Господь, Бог ваш!» (Лев. 20:7).

Нам важко сьогодні зрозуміти, як могли батьки спалювати своїх дітей, приносячи їх у жертву якомусь камінному боввану. Однією з причин такої ганебної поведінки було неуцтво. В нашому суспільстві такого не стається. Проте наше суспільство, як і інші, так звані, цивілізовані, освічені люди чинять моральні злочини. Звичайно, дітей не спалюють для якогось ідола, але ще ненароджених дітей убивають і це дозволено робити законом.

Сучасна культура нахваляється новими досягненнями, проте ми не дуже відрізняємось від часів поганської культури. Перелюб, гомосексуалізм та інші збочення сьогодні в багатьох культурах злегалізовані – це вважається нормальним явищем. Мільйони жінок звершують аборти. Чи це не є приношення в жертву життя невинної дитини, щоб бути вільному, чи вільній, бо, мовляв, народжена дитина принесе нові обов'язки, змінить якість життя?

Суспільство – це не тільки школа, а й сім'я...

В Книзі Повторення Закону, в 6:7, написано: «І пильно навчиш цього синів своїх, і будеш говорити про них, як сидітимеш удома, і як ходитимеш дорогою, і коли ти лежатимеш, і коли ти вставатимеш». Це відноситься і до обов'язків батьків ХХІ століття – виховувати дітей в добрій моральній поведінці й пошані до Бога. В 20-му і 21-му віршах говориться: «Коли запитає тебе син твій колись, говорячи: «Що це за свідоцтва й постанови та закони, що вам наказав Господь, Бог наш?» то скажеш синові своєму: «Ми були раби фараонові в Єгипті, а Господь вивів нас з Єгипту сильною рукою».

Бог і нас звільнив з неволі гнобителів, але ми залишились з рабським менталітетом, рабами гріха, практикуючи зло і неправду.

В листі до Колосян (3:5-6) написано: «Отож, умертвіть ваші земні члени: розпусту, нечисть, пристрасть, лиху пожадливість та зажерливість, що вона ідолослуження, бо гнів Божий приходить за них на неслухняних».

Чому блуд, нечистота, пристрасть, лиха хтивість та зажерливість названі ідолослужінням?

Коли такі речі стають на першому місці, стають центром людських бажань, цінностей та впливів, усуваючи віру до Бога і віру в Нього, то це є ідолослужінням. Все, що ми ставимо на місці Бога, є ідолом. Ніщо не може бути вище від спорідненості з Богом та Його Словом, як про це об'явлено в Біблії. Життя для Бога вимагає від нас зусиль. Тому написано: «Отже, зодягніться, як Божі вибранці, святі та улюблені, у щире милосердя, добротливість, покору, лагідність, довготерпіння» (Кол. 3:12).

Звичайно, що своєю силою волі людина не може догодити Богові і жити святим життям.

Тому апостол Павло пояснює для свого учня Тита, що з'явилася Божа благодать, яка спасає всіх людей і навчає нас, щоб ми, відцуравшись безбожності та світських пожадливоростей, жили помірковано та праведно, і побожно в теперішнім віці“ (2:11-12).

А як зрозуміти «з'явилася Божа благодать?»

Бог передусім ставиться до людей з любов'ю. Написано в Євангелії апостола Івана (Ів. 3:1617): «Так-бо Бог полюбив світ, що дав Сина Свого Однородженого, щоб кожен, хто вірує в Нього, не згинув, але мав життя вічне. Бо Бог не послав Свого Сина на світ, щоб Він світ засудив, але щоб через Нього світ спасся».

Протягом усієї історії людства Бог дає грішним людям нагоду відвернутись від злих вчинків й прийняти Його любов. І тільки тоді, коли цю нагоду людина відкидає, приходить справедливий суд. Біблія дуже ясно попереджує, що Божа любов не ґрунтується на людських заслугах чи людській праведності. Бог каже: «Не через численність вашу понад усі народи Господь уподобав вас та вибрав вас, бо ж ви найменші зо всіх народів, але з Господньої любови до вас...» (Пов. Зак . 7:7-8). Цими словами Бог звертається не тільки до Ізраїля, але до всіх народів, які бажають Йому служити. Нащо гинути, коли небо, вічність чекає кожного, хто приймає Божу любов. Проте вибір за вами.

Апостол Петро в I Посланні (2:9) пише до віруючих: «Народ святий, люд власности Божої, щоб звіщали чесноти Того, Хто покликав вас із темряви до дивного світла Свого».

«Святий народ», чи тут йде мова про Ізраїль чи якийсь інший народ має на увазі апостол Петро?

Апостол Петро тут звертається до Христової Церкви, яка уже не є відокремленість і посвяченість народу, але

внутрішня реальність, завдяки якій триває поступове перетворення. Остаточна ціль Ісуса Христа в тому, щоб поставити її Собі славною Церквою, що не має плями, чи вади, чи чогось такого, але щоб була свята і непорочна (Еф. 5:27). Досягнення досконалої святості можливе не через діла, але з допомогою віри. Окрім святості, яка первісно дається нам у вірі, необхідно зростати в святості через щире викорінювання гріха і дару досконалої любові.

ОСТАТОЧНЕ БОЖЕ РІШЕННЯ СУТНОСТІ ГРІХА

(№ 8, 2010 р.)

У Першому посланні апостола Івана є такі слова: «Хто чинить гріх, той від диявола, бо диявол грішить від початку» (3:8). Перед тим, як говорити про сутність гріха, я вважаю потрібним пояснити, що є гріх. Є різні пояснення гріха. Наприклад, секулярна, світська психологія не вживає слова «гріх», а називає ненормальні аспекти життя, мислення, почуття чи діяльності такими термінами, як проблема, відхилення, дивацтво, психопатологія тощо. Теологія називає гріхом людську нездатність виконувати волю Божу. Крім того, визначає гріх як неслухняність і переступ перед Божою волею.

Теолог Беркгоф дає таке визначення: «Гріх – це відсутність погодження з моральним законом Божим в діях, прихильності або стані». А теолог Басуелл пояснює так: «Щось в творенні, що не відображує, або що є проти, чи суперечить святому характеру Творця». Це вірно, бо моральний закон є відображенням характеру Божого.

Згідно з Писанням гріх є порушенням Закону Божого і специфічним способом виявлення зла. Апостол Іван каже: «Кожен, хто чинить гріх, чинить і беззаконня. Бо гріх – то беззаконня» (І Ів. 3:4).

Але гріх – це не лише одна дія чи конкретний вчинок. Він є засадою світського життя. Акт гріха виникає з принципу або природи людей, коли вони гріховні. «Погане дерево родить погані плоди» (Мтв. 7:17), а «з лихого серця виходять лихі думки», – казав Христос (Мтв. 15:19). Крім того, гріх є несправедливим актом, спрямованим проти

Бога та людини і проявляється в нездатності та небажанні людини бути слухняною Богові для людського добра .

Апостол Павло в своїх посланнях гріх майже персоналізує і зображує як злу особистісну силу, яка поневолила людство .

Біблія також учить, що гріх властивий або притаманний людській природі. Народжуючись, ми приходимо в грішний світ, і більше того, ми народжуємось, схильні до гріха. В Псалмах написано: «Отож, я в беззаконні народжений, і в гріху зачала мене мати моя» (Пс. 50:7). Ще один псалом: «Від лона ще материнського – вже віддалені несправедливі, з утроби ще матерньої заблудилися неправдомовці» (Пс. 57:4). Церковна традиція це називає перворідним гріхом, маючи на увазі не біологічний чи фізичний порок, а духовну інфекцію, яка таємничим способом передається від покоління до покоління. Людська природа не породжує гріха, але вона ним, тобто гріхом, породжена. Походження гріха оповите таємницею і, без сумніву, пов'язане з проблемою зла.

У Біблії говорять про гріх і Старий Заповіт, і Новий Заповіт. Чи є різниця в поясненні гріха в Старому Заповіті і в Новому?

Як Старий Заповіт Біблії, так і Новий Заповіт говорять про віру. Віра основана на Законі, вона основана на Євангелії. Старий Заповіт говорить про Закон і гріх пояснюється в Старому Заповіті як порушення моральної заборони Закону.

Натомість з євангельського погляду гріх не стільки є порушенням морального кодексу Закону, скільки розірванням Заповіту з Богом, а гріх не стільки спрямований проти Закону, скільки проти любові.

Як сталося це нове відношення, новий зв'язок, новий стосунок? Згідно з Біблією гріх карається смертю, то чи справедливий святий Бог міг піти на компроміс з гріхом, з грішною людиною і вже не карас смертю?

Для яснішого зрозуміння повернемося до початків, до Старого Заповіту Біблії. Бог ніколи на компроміс гріхові не пішов і не піде, але в Своїй любові до Свого творіння – людини – приготував план її спасіння.

Для спасіння Бог вибрав ізраїльський народ, щоб через цей народ послати Спасителя. Отже, головним керівником цього народу був вибраний законодавець Мойсей, через якого Бог дав закони для праведного життя. Коли хтось з громади впадав у гріх, згідно з Законом, щоб не губити людину, було потрібно заплатити жертвою за провину. Для цього був даний церемоніальний закон, закон жертвоприношень, згідно з яким на місці людини мала померти невинна тварина.

А хто ж звершував це жертвоприношення, бо ж Біблія свідчить, що усі згрішили, то чи могла грішна людина звершувати акт жертвоприношення за гріхи іншої людини?

В Книзі Левіт описується, як і хто приносив жертву, бо жертви були різні. Наприклад, про жертву за гріх описується в 4-му розділі книги Левіт. Той, хто навмисне згрішить проти якоїсь із заповідей Господніх, мав привести до храму з молодого худоби бичка, вола, козла чи вівцю, це залежить хто і якою провиною грішив, і священник звершував жертвоприношення. У біблійній книзі дуже докладно описано, як саме здійснювався цей церемоніал.

Чи людина могла виправдатися перед Богом, перед Законом?

Ні, бо апостол Павло в Посланні до Римлян (3:20) пояснює, що ... «жодне тіло ділами Закону не виправдається перед Богом, – Законом бо гріх пізнається» .

Тоді для чого був даний Закон, для якої цілі приносилися жертви?

Важливо підкреслити дві цілі Закону. Перша ціль, як пояснює апостол Павло в Посланні до галатів (3:24), що Закон до Христа був виховником. Через послух Законові людина мала провадити праведне життя. Закон, по-перше, вимагав любити Бога і бути послухним Його заповідям і через поведінку мати правильне відношення з Богом. Крім того, Закон вимагав правильної поведінки в суспільних відносинах. В Десяти Заповідях описані ці вимоги, як пошана батьків, заборона убивати, заборонені перелюб, крадіжки, фальшиве свідчення і жадібність .

Від самого початку Біблія об'єднує в одне ціле послух і життя. Послух оберігав радість правдивого життя, а непослух не тільки викликав розплату, але й заміняв життя на смерть. Закон вимагав покори, послуху, але не міг допомогти людині бути слухняною, покірною до Бога.

Друга ціль Закону ще важливіша за першу. Закон був прообразом, виявленням у символах тих благ, які мали прийти. В Посланні до євреїв, у 10-му розділі (10:1,3,4), автор пояснює, що Закон був немов тільки тінню майбутніх благ, а не самим виглядом речей. Тими самими жертвами, які приносяться постійно щороку, ніколи не можна зробити досконалими тих, які приступають до Бога. Але цими жертвами щороку нагадується про гріхи.

Жертва Ісуса Христа краща, ніж старозавітні жертви, тому що це була добровільна і покірна жертва праведної людини – Сина Людського Ісуса Христа і Сина Божого, а не недобровільна, примусова жертва тварини. Жертва Ісуса

і виконання Божої волі були досконалими і, отже, проклали шлях до нового прощення, примирення з Богом та посвячення.

У чому полягає суть жертви згідно з Новим Заповітом?

Автор Послання до євреїв (9:11-18) пояснює: «Христос», Первосвященик майбутнього доброго, прийшов із більшою й досконалішою скинією, нерукотворною, цебто не цього творення, і не з кров'ю козлів та телят, але з власною кров'ю увійшов до святині один раз, та й набув вічне відкуплення. Бо коли кров козлів та телят та попіл із ялівок, як покропить нечистих, освячує їх на очищення тіла, скільки ж більш кров Христа, що Себе непорочного Богу приніс Святим Духом, очистить наше сумління від мертвих учинків, щоб служити нам Богові Живому! Тому Він – Посередник Нового Заповіту, щоб через смерть, що була для відкуплення від переступів, учинених за першого заповіту, покликані прийняли обітницю вічного спадку. Бо де заповіт, там має відбутися смерть заповітника, заповіт бо важливий по мертвих, бо нічого не варт він, як живе заповітник. Тому й перший заповіт освячений був не без крові.

Ісус Христос є центральною Особою в історії спасіння.

В Посланні до євреїв пояснюється картина жертвоприношення в Старому Заповіті, яка вказує на жертву Ісуса Христа, щоб нам було легше зрозуміти силу Ісусової жертви, говориться, що Ісус Христос став Первосвящеником Нового Заповіту, прийняв смерть для відкуплення усіх і тих, хто жили в часи Старого Заповіту і нас, які живемо в час Нового Заповіту. Це Христос установив Новий Заповіт поміж Богом і Його народом. Жертва Ісуса Христа є гарантією вічної нагороди усім людям, які житимуть для

Бога через віру в Його відкуплюючу жертву, яка є ціною нашого спасіння.

Так що проблема гріха остаточно вирішена. Написано, що Христос з'явився один раз на схилку віків, щоб власною жертвою знищити гріх. І як людям призначено раз умерти, а потім суд, так само Христос, один раз принесений у жертву, щоб понести гріхи багатьох, а вдруге не для очищення гріха явиться, а для тих, що чекають його на спасіння (Євр. 9:26-28) .

Єдина можливість приготувати себе до вічності – це прийняти відкуплюючу жертву Ісуса Христа і посвятити себе для служби Богові та силою Святого Духа протистояти гріхові і жити святим життям.

Треба молитися Богові, щоб Він відкрив нам наші гріхи, оберігав нас від гріхів, прощав нам гріхи і не згадував їх більше ніколи.

КАРА БОЖА – ДОБРО І ЗЛО

(№ 9, 2010 р.)

Ми ведемо мову про Святе Письмо, але, відверто кажучи, багато з читачів сприймають розповіді про біблійні події як щось далеке, історичне. Ми віримо, що таке було, але давно, не тепер, а те далеке, біблійне життя минуло і тепер стаються події зовсім не біблійні, прозаїчно викликані тими чи іншими обставинами. Так би мовити, без Бога.

Це помилкове сприйняття нашого життя. Псалом 119 проголошує: «Повіки, Господи, Слово Твоє твердо стоїть на небі». Отже, усі Божі заповіді, усі дозволи і заборони дійсні назавжди. Усе відбувається за Словом Божим. У книзі Буття (2:17) Бог сказав Адаму: «З дерева ж пізнання добра і зла не їстимеш, бо того самого дня, коли їстимеш з нього, напевно вмирати». Отже, пізнавши, що таке зло, людина може спокуситися ним і скоїть гріх, а за гріх – смерть. Божий присуд суворий, але він не є неминучим. Люди мали і мають вибір – бути в послуху до Бога, чи не послухати Його, згрішити і за це зазнати кари. У світлі цієї істини інакше сприймаються події, що сталися в Росії в липні і серпні 2010 року, коли вогонь охопив величезні простори країни і став нездоланною силою, яка у лічені хвилини на очах переляканих людей знищувала села, увесь їхній доробок. Кажуть, що було, мовляв, засушливе літо, ліси пересохли, сильний вітер легко перекидав вогонь від села до села. Але у Книзі Левит (26:1,27-32) сказано: «Не робіть собі кумирів, ні тесаних ідолів, ні стовпів не ставте собі. Ні каменя з образами нехай не буде в вашій землі, щоб перед ним падати ниць, бо я Господь, Бог Ваш», і далі: «Коли ж

не послухаєте мене і повстанете проти мене, я теж виступлю в гніві проти вас і покараю вас усемеро за гріхи Ваші». Далі перелічуються кари і, зокрема, така: «Міста ваші Я оберну в пустиню...» Чи не так сталося в Росії?

На жаль, ні прості люди, ні провідники народу не читають Святе Письмо, не роблять жодних висновків з Божих заборон, а потім жахаються і кличуть священників, щоб вони вимолили в Бога милосердя. З Росії почалося усе те зло, що потім перейшло на інші народи, збройною силою Червоної армії зігнаних у табір Радянського Союзу. Навіть тодішній Гімн Радянського Союзу це стверджував: «Союз нерушимий республік свободних навіки сплотила велікая Русь...» Виявилося, що не «навіки», тому що в основі цього союзу лежало заперечення Бога. Найперше, з чого почали більшовики, так це з пограбування і руйнування церков, з розстрілів священників. Ця диявольська навала охопила також Україну. І Україна першою відчула Божий гнів, коли мільйони її селян вмерли голодною смертю. Наказ був з Москви, але виконували його громадяни України. Ще були живі люди, які пам'ятали збройний опір України, на яку з Росії після революції посунула збройна сила. Але майже ніхто тоді не став знову до боротьби в обороні своєї віри, своєї церкви, своїх свобод. У роки Другої світової війни певна частина патріотів таки стала на бій проти червоної сили, але прогнала і досі народ не віддав цим людям шанни. В Росії, як це нерідко трапляється, у годину лиха люди пригадали про Бога і прийшли до церков, стали вимолювати рятування від біди. Коли на телебаченні показували, як у одному з монастирів Росії тривала Служба Божа за участю Московського Патріарха Кирила, там був такий дим від близької пожежі, що хрестів на храмі не було видно.

І це добре, що люди прийшли до того храму. Але вони просили у Бога милосердя. А варто було б їм почати з каяття і визнати свої провини перед Богом, після чого просити спершу прощення, а потім милосердя. Бог прощає, але чекає від нас визнання наших гріхів.

Спершу Іван Хреститель, а потім Ісус закликали: «Покайтеся, бо наблизилося Царство Небесне».

Євангелист Лука написав: «На небі буде більша радість над одним грішником, що кається, ніж над п'ятдесятьма праведниками, що їм не треба каяття». Чи попередження про наближення Царства небесного актуальне для нашого часу?

Наближення Царства Божого означає наближення дня остаточного суду, коли вже не буде нагоди для каяття, а буде лише присуд Божий для кожного. Тепер ми бачимо багато ознак наближення останніх днів. Коли учні запитали в Ісуса про ознаки останніх днів, Він відповів їм, що спершу голод, чума і землетруси будуть повсюдно, війни почнуться між народами, беззаконня розбуяє, любов прохолоне, лжепророки зведуть людей. Але, сказав Ісус, це не кінець ще, це тільки початок страждань.

А тепер озирнімось навколо. Лжепророки не тільки звели людей, а спробували себе проголосити божествами. Комуністична ідея стала релігією. Мільйони людей були принесені в жертву фальшивим божествам. Лише за одне слово незгоди з вождями розстрілювали без жодного суду. Отрута сягнула так глибоко, що й досі багато людей в Україні схильні обожнювати комуністичних божків і вірити у їхні байки. А в Росії головний із лжепророків досі лежить серед міста у вигляді мумії і люди вклоняються засушеному трупові. З названих Ісусом кар Божих Україна вже пережила страшний голод, а в наш час чумою стали

хвороби від пияцтва, наркотиків, статевої розбещеності. Варто ще раз повернутися до пожеж в Росії. Не тільки в Росії, бо й в Україні у серпні 2010 року було понад 40 масових пожеж. Ядучий дим вкрив Москву так щільно, що люди не могли дихати, тварини вмирили, водії наштохувалися на інші авта. При цьому насиченість вуглекислим газом і частками спаленини в 5 разів перевищила допустимий рівень.

З книги пророка Ісаї (9:15 18): «Провідники цього народу зводять його з дороги, і тії, що дали себе звести, загинули. Тим то не матиме Господь утіхи з його юнаків, над сиротами і вдовами його не матиме жалю, бо усі вони безбожні і злосливі, на устах у кожного безглуздя. Але по всьому тому гнів Його не відвернувся, Його рука ще піднята. Бо злоба розгорілася вогнем, що пожирає тернину, і глоди колючі та палить нетрі в лісі, що аж стовпами дим йде вгору. Гнів Господа спалив землю і народ став здобиччю вогню».

Так було в серпні 2010 року. А тепер озирніться довкола: чи не бачите ви, чи не чуєте ви, що справді на нашій землі шириться лихослів'я, що злорікі люди і Бога, і матір свою ганьблять лайкою, що жага наживи замінила любов і красуні продають своє тіло багатіям з заохоти батьків. А люди тим часом йдуть не до Бога, а до Церкви... Це не те саме. Якщо люди приходять до церкви лише тому, що є такий звичай, що інші теж йдуть, що треба поставити свічку і освятити воду, але при цьому не знають Євангелія, не знають вчення Христа, не приносять Богові подяку і не прославляють Його, а лише просять благ для себе, то такі люди йдуть не до Бога, а тільки до церкви, як до зібрання людей на чолі з священником. Так, горять ліси і села, хвороби ширяться по землі, тисячі людей гинуть від горіл-

ки і наркотиків, чоловіки одружуються з чоловіками, але ще є час на каяття, сказав Ісус Христос. Ще можна подивитися на себе, жахнутися, покаятися, попросити у Бога прощення і дістати спасіння. Зробіть це сьогодні.

УСЯ БІДА – ВІД АТЕЇЗМУ

(№ 1, 2006 р.)

Ось лист з Чернігова (не варто називати прізвище автора): «До вас звертається дівчина 25 років. Родина наша в своїй більшості атеїстична, тільки мати вдарилася в релігію після смерті бабусі. Мати мене не виховувала, цим займалася бабуса, людина несправедлива, яка прагнула встановити наді мною повний контроль, а мати, після розлучення з батьком і створення нової родини, навіть і чути не хотіла, щоб мене туди взяли. Тепер сестра від другого шлюбу – повія і наркоманка. Моя бабуса вмерла, і це змусило матір вдаритися в релігію. Вона й мене силус прийняти Христа, бо вважає, що мені потрібен новий тюремник на кшталт бабусі. Вона весь час повторює: «Бог все бачить, все чує. Він тебе покарає за те та інше...». Родина знущується з мене через батьків алкоголізм, вважаючи, що у батька-алкоголіка обов'язково буде дочка – недоносок або божевільна. От і забороняли мені мало чи не дихати, а й спілкуватися з ровесниками та кудись йти з дому. Погрожували психушкою та побиттям. І як я тепер від цієї жінки, що є нахабство називатися моєю матір'ю, можу чути про Бога? До того ж, у нас військова родина, головує дід, жінку вважають за ніщо. І таке ж ставлення до жінки у церкві. Навіть на незаміжніх дівчат шиплять, щоб ніяких штанів, ніякого непокритого волосся... Хіба Христос таке заповідав? Ставлення до жінки просто огидне. І в Євангелії те ж саме: жінка хай боїться чоловіка свого, жінка хай мовчить у церкві... Чим жіноча стать завинила перед Богом? Як цей невідомий гріх спокутувати? Як власкавити такого злобно-го Бога? І навіщо Йому мої мрії? Нібито у Нього немає

ніяких справ? Я у повній розгубленості. Хіба Христос сказав, що чоловік надлюдина, а жінка – недолюдина? Розділив свою паству на священиків і мирян? Хіба надавав священикам якісь особливі повноваження у справі порятунку душ? Все це дуже обурливо і несправедливо. Можливо, ви допоможете мені розібратися в цьому?»

Господи, врятуй цю бідну дівчину, доведи до світла, до любові з темряви і нерозуміння і ненависті. Передовсім треба в'яснити, що Христос ніколи не зневажав жінок, не вважав їх нерівними чоловікам.

Перше послання апостола Петра (3:7) навчає: «Чоловіки, так само живіть разом з дружинами за розумом, як за слабшою жіночою посудиною, і виявляйте їм честь, бо й вони є спадкоємцями благодаті життя, щоб не спинялися ваші молитви».

У Посланні апостола Павла до ефесян (5:28) говориться: «Чоловіки повинні любити дружин своїх так, як власні тіла, бо хто любить дружину, той любить сам себе. Бо ніколи ніхто не зненавидів власного тіла, а годує та гріє його, як і Христос Церкву, бо ми – члени Тіла Його від Тіла Його й від костей Його. «Покине тому чоловік батька й матір і пристане до дружини своєї і будуть обоє одним тілом». Ця таємниця велика, – а я говорю про Христа та про Церкву. Отже, нехай кожен зокрема із вас любить так свою дружину, як самого себе, а дружина нехай боїться свого чоловіка!²».

Як бачите, немає й мови про те, що жінка зневажена Богом... Можна навести й інші цитати Святого Письма.

Але сказано, що дружина має боятися свого чоловіка... Не можна сприймати ці слова буквально, як вияв фізичного страху. Уважні дослідники Біблії й без мене можуть навести ряд доказів того, що жінка завжди була перед

Богом рівною з чоловіком, а що вона є іншою, більш емоційною, а у давні часи більше часу перебувала в домі, з дітьми, то й мав чоловік старшинство в родині, як годувальник, оборонець, порадник... Дружина мала слухатися чоловікових порад. Коли ми говоримо, що слід боятися Бога, то маємо на увазі послух, вірність Божим настановам. Так, Бог карає за гріх, але Христос сказав, що кара може бути тільки за Богозневагу. Тільки! В інших випадках покарання є такою ж пересторогою, яку батьки застосовують до своїх дітей, щоб повернути їх до послуху, дисциплінувати.

Жінки мали велику роль в житті Церкви впродовж усієї її історії. Міжнародне об'єднання «Голос мученика» видало книжку «Незвичайна посвята. Голос мучеників». Це переклад з англійської мови. У книзі наведено 365 прикладів, щоб можна було кожного дня року прочитати один приклад для власної настанови і молитви. Ось перший за порядком приклад: Рейчел Скотт з Колорадо, Сполучені Штати Америки. Дівчина молилася, коли два її ровесники почали стріляти в учнів. Один з них запитав, чи вона справді вірить в Бога. У Рейчел була можливість зректися і вбивця міг пройти далі. Але вона відповіла ствердно і загинула від кулі. У її щоденнику знайшли запис: «Я не збираюся ховати світло, яке Бог вклав у мене». Біблія асоціює людину зі світлом, з променями надії, які освітлюють все довкола. Світло не можна обмежити. Рейчел загинула, але її світло освітило іншим шлях до Христа і заохотило замислитися над власним життям.

Ще один приклад: християнський місіонер доктор Роберт Бейтмен. Коли 14 квітня 1912 року велетенський пароплав «Титанік» зіткнувся з крижаною горою і почав тонути, а човнів не вистачало для всіх, Роберт Бейтмен по-

ступився місцем пасажирці Енні і дав їй свій шалик, щоб вона не застудилася, а потім зібрав групу чоловіків і відслужив єдину на тому кораблі Службу Божу, яка закінчилася піснеспівом «Йду до Тебе, мій Боже». Вони гідно зустріли раптову смерть. Цей молодий пастор повертався до Америки після навчання в Англії.

На закінчення рядки з листа – Євдокії Романюк з села Хутори біля Черкас: «Ви відверто розповідали про молитву «Отче Наш», щоб Царство Боже було в кожній людині на землі. І воно було. Хто його мав, то багато таких сиділи по в'язницях. А тепер воно дійшло до нас». Далі Євдокія Леонтіївна пише про зіпсованість світу й, зокрема, про жінок, які одягаються як чоловіки, стрижуться як чоловіки, поводяться нечемно, а треба, читаю з листа, щоб жінка була берегинею дому, тоді не буде дитячих садків та ясел, дитячих приймальників і сиротинців та будинків для престарілих. Ми повинні молитися, щоб Бог нас врятував і вивів диявола з земної кулі. Тоді не матимуть сили чародії, тоді згинуть царства, які не хочуть служити Богу. Будемо молитися, щоб Бог врятував нас від пекла, щоб земля розквітла, мов троянда.

Варто порадити дівчині з Чернігова: «Не нарікайте на Бога. Він вас любить і хоче вам допомогти. Це не Бог винен за ті обставини, в яких ви живете. Ви самі написали, що вирости в атеїстичній сім'ї. Ось і маєте наслідки атеїстичного виховання. Ви порівнюєте Христа з жорстокою бабусею і пишете, що прийняти Христа – це подібно до тюрми. Повірте, це хибне уявлення про Христа. Христос сказав: «На мені Дух Господній, бо Мене Він помазав, щоб Добру Новину звіщати людям. Послав Він Мене проповідувати полоненим визволення, а незрячим прозріння, відпустити на волю помучених» (Лк.: 4:18)».

Ми закликаємо людей не до релігії і обрядів, а до Христа Спасителя, котрий помер за нас, воскрес для нашого оправдання і словами Євангелія від Матвія закликає: «Прийдіть до Мене усі струджені та обтяжені і Я вас заспокою».

САМОГУБСТВО – НЕ ВИХІД...

(№ 2, 3, 4, 2006 р.)

Прочитали ми у протоколі міліції про службовий випадок: «Застрелений при спробі самогубства з мосту». Отже, якомусь нещасному допомогли закінчити його земне життя. Але цей запис змусив мене замислитися над явищем самогубства. Різні причини вимушують людей до цього відчайдушного кроку: невиліковна хвороба, життєва ситуація, яка видається безвихідною, а також психічна депресія, нещасливе кохання, сварка з батьками.

Недавно підліток кинувся під поїзд, залишивши записку, що у нього вимагали грошей на ремонт школи, а дома грошей немає.

Чому люди вирішують добровільно піти з життя? Невже життя нічого не варте? Найбільшим благом людини в світі є життя. Бо ж скільки сьогодні в світі лікарень, поліклінік, аптек, доброчинних організацій, що працюють для того, щоб зберегти життя, покращити здоров'я. Люди при їх обставинах тримаються життя, борються за нього, будучи голодними, нещасними, без необхідних санітарних та гігієнічних умов, страждаючи, живуть, і не спішають помирати. Мільйони людей зі слабким здоров'ям, зневаженою честю, ображеною гордістю, з обманутою надією та розбитим серцем живуть у темницях, бездомні – на вулицях міст, у каналах, лікарнях, страхаються при думці про наближення кінця їхнього існування.

Проте, незважаючи на дорожочінність життя, як колись так і тепер, чимало людей закінчують своє життя самогубством. В Україні за останні 10 років понад 150 тисяч осіб позбавили себе життя. Для порівняння – в Європі що-

річно гинуть від самогубства майже 60 тисяч людей, у США – майже 30 тисяч. Світова Організація Охорони Здоров'я (в Женеві) повідомляє, що в світі кожні 40 секунд звершається самогубство. В 2000 році число людей, які померли від самогубства, перевищило мільйон. Експерти стверджують, що кількість самогубств збільшується кожного року і коли ця тенденція триватиме, як тепер, то до 2020 року може досягти півтора мільйона.

Найчастіше жертвами самогубства стають молоді люди між 15 і 25 роками життя. В усіх країнах світу самогубство перебуває на третьому місці серед причин смерті людей між 15 і 34 роками життя.

Згідно з статистикою чоловіків помирає від самогубств більше, ніж жінок, проте більше жінок пробують обірвати життя самогубством.

Причин, що приводять людину до критичного стану самознищення, є багато. Як хтось сказав, стільки причин – скільки самогубств. Переважно прийнято називати єдиною із головних причин депресію, пригнічений стан людини. Так пишуть лікарі в актах про смерть, а люди несвідомо повторюють цей вирок.

Розглядаючи причини самогубств, ми розділимо їх на дві категорії. В одну категорію віднесемо фізичні причини самогубств, як неправильні хімічні реакції в мозку людини, які призводять до хворобливого стану, замішання. Лікарі кажуть, що при хворобі людина впадає у відчай і не може контролювати свої думки і поведінку.

Більшість самогубств пов'язані із захворюванням душі. Це душевна хвороба, а не фізична хвороба тіла. Коли б причиною самогубства була тільки тілесна хвороба, то зрозуміло, що число самогубств у світі зменшувалося б з розвитком медицини і удосконаленням технологій лікуван-

ня, як, наприклад, лікування різних фізичних травм. Проте є інші й основні причини, які пов'язані з душею і духом людини, які ми розглянемо (хоч деякі) в світлі Біблійних принципів, Божого відкриття про духовний стан людини, який, безумовно пов'язаний і з фізичним.

Передовсім Божа заповідь наказує: «Не вбивай». Заповідь не говорить: «Не убивай твого ближнього». Спаситель наказує любити ближнього, як самого себе. Коли ти вбиваєш себе чи когось іншого, ти все одно чиниш акт убивства людини. Крім того, в Першому посланні до Коринтян (3:17) написано: «Як хто нівечить Божого храма, того знівечить Бог, бо храм Божий Святий, а храм той – то ви».

Однією з перших причин самогубства є неправильне виховання, пропагування фальшивих, аморальних ідей, в яких замість Творця возвеличується людина. Телебачення та інші засоби масової інформації цілодобово бомбардують нас сюжетами про насильство, розбещеність та інші злочини. Замість Біблії і духовних вартостей, щоденно нас годують низькими аморальними розвагами, де на першому місці – низькі інстинкти, постійна стрілянина, де людей вбивають просто для розваги, звеличуючи смерть. Наприклад, у грудні 2003 року, згідно з журналом «Універсум», у Львові кінотеатри показали кінофільми «Смертельне падіння», «Смертельний поцілунок», «Смертельний двобій», «Смертельний вузол», «Холодна смерть», «Заряджені смертю», «Убий мене знову», «Убивство на Жданівський», «Контрольний постріл», «Тризна для диявола» та інші. Молоде покоління виховується на мистецтві. Коли можна це назвати мистецтвом, то я назвав би його злочинним, котре не надає людському життю ніякої вартості.

Очевидно, пропагандисти такого способу життя не керуються Біблією.

У книжці «Мандруючи до зрілості», яку випустило у Львові католицьке видавництво «Свічадо», говориться: «Непокоять тенденції показувати життя насамперед з негативного боку. Якби не телевізор, а особливо – відео, то досить багато людей ніколи в житті не побачили б убивства, нападу або насильства». Коли на екрані самогубці стріляються, то дехто з глядачів сприймає це як стандартне вирішення проблеми.

Сучасні виробники кінофільмів, як свідчить практика, зацікавлені тільки своїми цілями – безсоромною наживою. Кінофільми переважно банальні, низькопробні, побудовані на задоволенні грубих пристрастей та кривавих злочинах. Багато сучасних кінофільмів навмисно безглузді, спеціально дикі, примітивні. Така «продукція» спотворює погляд на життя, пропагує фальшиві ідеали та накладає свою смертоносну печать на серце, волю і розум нашої молоді.

Який же вихід? Коли хто з вас вже підпав під вплив фальшивих ідей порочної культури, попросіть у щирій молитві Бога, щоб Він допоміг вам звільнитися від її впливу. Будьте певні, що всякі ідеї, які не ґрунтуються на Святому Письмі, які в своїх цілях не прославляють Бога, не визнають безсмертя і не спрямовані на духовне відродження людини – вони фальшиві. Слово Боже учить: «Буває, дорога людині здається простою, та кінець її – стежка до смерті» (Пр. 14:12).

Говорячи про виховання, слід підкреслити дві крайності. Одна крайність, коли в сім'ї немає любові, практикуються постійна критика і диктаторство. Дитина від батьків чує тільки негативне, недобре, пригнічувальне,

замість підбадьорення зустрічає насмішки, навіть глузування, аж до знущання. Коли дитина щоденно зазнає деспотичного трактування від старших, в неї розвивається почуття приниження, соромливість та озлобленість. Неуважне та нечутливе ставлення вихователів до дитини заглушує в дитині найкращі душевні устремління, умертвлює їх, змушує замкнутись і ніколи не виявити назовні своїх почуттів. У такої дитини розвиваються апатія, втома, неврастенія. Вона втрачає самоповагу і зневірюється в собі, піддається низьким почуттям, хворобливій уяві, поневолюється пияцтвом та наркоманією. Пізніше життя стає нестерпним, безцінним і людина доходить до похмурого відчаю, здібною на будь-який вчинок.

Причиною самогубства може бути егоцентризм. Це друга крайність у вихованні, коли з дитини вихователі створюють ледве не ідола, наприклад, її прищеплюється думка, що вона – майже центр всесвіту. Такі батьки бажають бачити в своїй дитині мрії, яким не судилося здійснитися в їхньому житті. Дитина виростає з сподіваннями та нездійсненими мріями батьків. Але коли дитина виростає і потрапляє в реальний світ, то переконається, що вмовлена батьками винятковість, геніальність і талант були немов повітряними фортецями. Це найчастіше трапляється з дітьми людей на високих посадах...

Людині, якій прищеплено з дитинства, що всі повинні їй служити, якій невідоме почуття смирення і покори, пошани до інших та терпіння, життя видається нестерпним. Вона домагатиметься, щоб суспільство служило для неї, а коли воно не визнає його «достойності і заслуг», вона замикається в собі і страждає. Такою людиною керує тільки егоїзм. У неї відсутні життєрадісність, відвага, бадьорість духу, зосередженість, такт, ентузіазм,

самоконтроль, товариськість, відсутня елементарна культурність, скромність, доброта, люб'язність, чесність, щирість та чистосердечність. Помилкове виховання немов навмисне заглушило найкращі якості душі. І тепер з недобре вихованим пихатим характером чванства та зарозумілості, цинізму і бездушності така особа йде крізь життя, вражаючи оточення. Не диво, що через таке виховання в таких людей життя складається нещасним. У них і виникає якийсь хворобливий потяг до самогубства.

Щоб змінити таке життя, не в самогубстві треба шукати порятунку, але в каятті перед Богом. Життя, коли воно правильно розпочате з Богом, відкриває перед людиною, яка була невірна, не добре вихована, великі можливості. Який би тягар ми не отримали в спадщину, яким би викривленим та зіпсованим не було наше виховання в дитинстві, Бог дає можливість нового життя в Христі Ісусі, звільнивши від всього фальшивого і гнітючого, що ранить і отруює душу. Слід збагатитись Його духовними дарами, які відроджують нас, освячують, облагороджують та підіймають.

Кажуть, що особистість виховує середовище. Яке середовище, така й особистість. Бог змінює і середовище людини, яка кається, впроваджуючи її в нове оточення Христової вселенської Церкви. Така оновлена Христовим Духом і Його Словом людина не втікає від життєвих штормів, але сама сміливо йде назустріч бурям, які облагороджують її характер. Люди, виховані в такому Божому Дусі, ніколи не шукатимуть утечі з життя.

Біблія осуджує самогубство, яке є гріхом, котрий не можна відкупити, це просто стрибок з життя в пекло. Неправильний, помилковий погляд на життя теж часто людей приводить до самогубства.

Чим характерний цей хибний погляд на життя? Безтурботне життя, вільне від будь-яких обов'язків, дисципліни, труднощів, боротьби... Практично, такого безтурботного життя насправді немає, а хто став на таку дорогу – крах неминучий. Коли учень в школі недисциплінований, не старається переборювати труднощі, він інтелектуально не розвивається, як не може розвиватися дитина фізично без фізичних вправ і фізичної праці.

Ми щоденно приймаємо рішення, що правильне, а що ні, що є добром, а що є злом. Духовний ріст досягається в духовній боротьбі, в зусиллях жити згідно з Божою волею.

Артур Шопенгауер писав: «Важливо не те, що подає життя людині, але те, як людина сприймає те, що приносить життя». Коли людина з таким безтурботним поглядом на життя зустрічає трудність, коли потрапляє, як кажуть, в глухий кут, не маючи моральної сили, людина думає, що єдиний вихід – це самогубство.

А чи є вихід з глухого кута, коли людина його не бачить? Що робити в такому випадку? Бог каже устами псалмиста: «До Мене поклич в день неволі, Я тебе порятую, ти ж прославиш Мене» (Пс. 49:15). Є тисячі свідчень про те, як Бог чудодійно рятував людей тоді, коли вони не бачили жодного рятунку. Там, де кінчаються наші людські можливості, Божі тільки починаються. Розпусне, марнотратне життя, пиятика та гультьяйство, це не життя, а духовна хвороба сьогодення. Таке життя приводить до зубожіння, злочинності і самогубства. Розбещені люди не думають про істину, добро чи вищі ідеали, вони не думають про свою безсмертну душу і не знають, що вони – безсмертні істоти, призначені для вічності.

Блез Паскаль писав: «Люди шукають задоволення, кидаються з однієї сторони в іншу тому, що вони відчують

порожнечу свого життя і не відчують ще порожнечі від тієї нової потіхи, яка їх притягає».

Песимістичний погляд на життя також часто приводить людей до самогубства. На все дивитись тільки похмуро, в негативному світлі і тільки помічати в усьому зло – таке пригнічене життя без радості не робить людину щасливою. Часто до цього доводять фізичні недуги, пошкодження тіла та необхідність лікування в лікарні. Переважно причиною виникнення песимізму є невіра життя без Бога. Довіртеся Богові, Йому віддайтеся в руки і Він проведе.

Не завжди ми живемо на горах, кожному з нас доводиться переходити й долини, упадки і поразки. Але час проходить, обставини міняються і знову після похмурого дня світить сонце.

Дякуйте Богові, що Він зберіг вас під час труднощів і «темних» днів від поспішного трагічного рішення.

Наполеон два рази мав намір закінчити життя самогубством. Він переніс усі мінливості зрадливої долі і, перебуваючи на засланні на острові св. Єлени, писав: «Позбавити себе життя через любов – це божевілля, через втрату майна – низькість, через небажання перенести свою ганьбу – слабкість. Але втратити корону і залишитись жити, переносячи образи ворогів – це правдива мужність».

Згідно з Божим Словом кожна людина має дух, душу і тіло. Людина має керуватися духом, бо ж духом ми маємо спілкування з Богом. Але з падінням людини в гріх, а це сталося з Адамом, управління перейшло цілковито до людини і від того часу постійно точиться боротьба, хто сидітиме на троні: дух, що тягнеться до Бога, чи тіло, яке постійно хоче керувати душею, почуттями. Наша моральна сила чи наше безсилля залежать від того, під чією владою ми знаходимося. Коли наш дух керується принципами Бо-

жого Слова, коли в ньому перебуває Дух Божий, Котрий є нашим помічником і порадником, тоді ми духовні, сильні через Бога, Котрий нам допомагає.

Сказав Христос: «Царство Боже внутрі вас». Кожна людина повинна прийти до такого стану через віру у відкуплюючу жертву Ісуса Христа або, як ми часто повторюємо, прийняти Христа в своє серце і жити згідно з Його заповідями, які записані в Святом Євангелії.

При найвищому інтелектуальному розвитку, високій освіті, людина може бути з камінним серцем, неприборканими пристрастями, з найнижчими інстинктами. Хто будував концтабори, хто керує злочинним світом, хто вдається до корупції і зажерливості – це все належить «розумним» людям, освіченим інтелектуалам. Розум все знає, все розуміє, все бачить, але ні його знання, ні розуміння не дають людині потрібної сили для переборення всього того, що в Бога вважається неправильним. Можна вивчити етику і знати логіку, але думати нелогічно і поводитися неетично. Людина може дуже добре знати свої обов'язки і правильні чини, але, щоб їх вірно виконувати, потрібно моральної сили. З історії знаємо, що великі люди завжди вважали самогубство злочином і ганебним чином боягузів, проте їх знання не затримало Демосфена, Ганібала, Фемистокла, Зенона, Марка Аврелія, Лукреція і масу людей наших днів звершити самогубство. Тому керуватися тільки розумом, коли цей розум перебуває під впливом світської, грішної природи, замало. Тепер хіба стає зрозумілим, чому апостол Павло писав до римлян: «...не стосуйтеся до віку цього, але перемініться відновою вашого розуму, щоб пізнати вам, що то є Божа воля, – добро, приємність та досконалість».

Без Бога, без Христа і Святого Духа жити з правильними рішеннями неможливо. Для того людина в смиренні має

прийти до Бога, визнати свою гріховність, безпорадність, свою потребу і чекати від Нього допомоги.

На одному зібранні безбожників лектор, між іншим, сказав, що «в житті і без Бога як-небудь обійдемося». І ось будували як-небудь життя без Бога, знищивши біля 100 мільйонів людей, зазнали страждань, голодомору, в'язниць, розстрілів та всякого горя. Добре окреслення: «Побудували як-небудь». А Христос сказав: «Я прийшов, щоб ви мали життя і під dostatком щоб мали» (Ів. 10:10), а не «як-небудь».

То які ж причини самогубств?

Основними причинами самогубств не є божевілля, ні матеріальні потреби чи збіг обставин, чи глухий кут, але духовна убогість, розгубленість і безґрунтовність людини. Не маючи моральної сили, ні духовної підготовки, людина сама вибирає свою погибель. Ніяке горе не є таке велике, як страх перед ним. В страху людина забуває, що немає безвихідних обставин, що розпач, відчай більше обманний, як надія.

Причиною самогубства, яка поширена серед молоді, є страждання від нещасливої любові. Мені розповідав один лікар-психолог, який працював на воєнній базі, де готували пілотів для сучасних, найбільш технічно досконалих літаків, що один з найкращих пілотів у день перед отриманням диплома застрілювався. «З якої причини?» – запитав я. «Отримав листа від своєї нареченої, що вона виходить заміж за іншого». «В чому ж причина такого трагічного рішення?» – попросив я пояснення у психолога. «Бути відкинутим, зрадженим – це біль надзвичайно великий. Цей талановитий юнак ще не мав життєвого досвіду, в центрі його судження було егоїстичне «Я», свої почуття і особливо – своєї гідності».

Часто молоді люди, начитавшись трагічних драм Шекспіра та іншої романтичної літератури, беруть в основу чини літературних героїв, стають мрійниками, не усвідомлюючи нетривалості людських взаємин. Молодь не розуміє, як часто від сподіваної насолоди приходить смуток і гіркота. А щоб перенести гіркоту відкинутої любові, потрібно було і не так уже багато духовної сили, розсудливості та життєвої мудрості. Самогубець не усвідомлював, що людина повинна жити не так, як їй хочеться, але так, як Бог велить. Тільки в бурхливому морі можна навчитись мореплавства, а мужність здобувається в труднощах і небезпеках життя. Глибина правдивої любові описана апостолом Павлом у Першому посланні до коринтян, у 13-му розділі. Це звичайна, найвища категорія Божої любові, яка будується не на крайньому егоїзмі, якого часом ми можемо опинитись закладником, а на жертовності.

Апостол пише про любов, яка «довготерпить, любов милосердствує, не заздрить, любов не величається, не надимається, не поводить ся нечемно, не шукає тільки свого, не рветься до гніву, не думає лихого, не радіє з неправди, але тішиться правдою, усе зносить, вірить у все, сподівається всього, усе терпить!»

Жити такою любов'ю бажаємо і вам.

Втеча з життя не є рішенням. Завжди є вихід і найпевніший вихід – це щиро звернутись до Бога про допомогу, бо ж Бог Сам сказав устами псалмиста: «До Мене поклич в день недолі, Я тебе порятую, ти ж прославиш Мене» (Пс. 49:15).

Постійно пам'ятайте, що невірство і відкидання правди про спасіння, потойбічне життя і можливість духовного відродження, знищує вищі моральні основи, які визначають якість вашого життя. Найкращий вихід із скрутного

становища, найкращий лік для духовної недуги – це стати віч-на-віч з дійсністю, покаятись, примиритися з Богом, Котрий вас любить. Для людини, яка має мир з Богом, питання самогубства не існує. Такий чи така скажуть словами апостола Павла: «Я все можу в Тім, Хто мене підкріплює, – в Ісусі Христі» (Филип. 4:13).

Чи є якісь симптоми можливого самогубства?

По-перше, зверніть увагу на стиль висловлювань таких людей» коли вони кажуть: «Не мав би я бути тут», «Можлива небезпека», «Я втечу звідси», «Краще було б мені померти», «Я покінчу з собою», «Хотів би зникнути назавжди», коли вони запитують: «Якщо людина щось собі зробить, то чи помре від цього?» Це – «щось» має, звичайно, конкретний вияв – стрибок з висоти, зачадіння, поранення... Або: «Я часто чую голоси, які мені говорять, щоб я себе забив», «Можливо, люди мене більше любитимуть, коли я себе уб'ю?», «Хочу знати, як людина почувається в мить смерті».

Психологи кажуть, що треба звертати особливу увагу на наступні прояви в поведінці: коли людина говорить або жартує на теми самогубства, розповідає іншим свої речі, цікавиться новинами про смерть, злочинність, телепрограмами і фільмами з цієї теми, варто на це звернути увагу. Поведінка з проявом ризику, як стрибки з висоти, навмисна необережність при великому русі авт на вулиці, навмисні самопоранення, тривожний неспокій, коли бачить ножа, револьвера.

Запитайте навіпростець про самогубство, наприклад: «Чи ти думав коли-небудь себе поранити, завдати собі болю?», «Чи відчувався так погано, що вже думав про смерть?», «Чи проявлялись коли бажання десь подітись, утікати?», «Чи думалося тобі коли, щоб заснути і більше

ніколи не прокинутись?», «Чи сняться тобі сни про смерть?».

Але навіть ці прямі запитання не можна задавати отак собі. Треба вибрати мить щирості, задушевної розмови, а потім дружньо прокоментувати відповідь, якою б вона не була.

Постарайтесь запевнити, що не завжди вони будуть так почуватись, що це є тільки тимчасове почуття, яке скоро проходить і Бог та люди можуть допомогти в цьому. Дуже важливо якнайшвидше відреагувати на прояви симптомів самогубства.

У дорослих проявляється постійний смуток, душевна спустошеність або почуття безнадійності і безпомічності, безвартості, постійний песимізм або почуття провинності, марноти. Постійна втома і ніякого зацікавлення, ніщо не цікавить. Також безсоння і брак апетиту, потяг без причини плакати, тривога. Все дратує. Важко зосереджуватись і приймати рішення. Виникають думки про самогубство і розпочинається його планування. Коли в людини проявляються такі симптоми, необхідно якнайскоріше шукати допомоги. Великою помилкою в таких випадках є замикатись у собі та уникати спілкування з людьми. В такому стані людині потрібна допомога, спілкування. Не можна легковажно ставитись до вищезгаданих проявів, бо кінець може бути непоправним і трагічним.

Деякі кажуть: «Та чи той тільки говорять про самогубство, вони цього ніколи не зроблять». Це помилкова думка. Це справді небезпека.

А ще є й такі, які кажуть: «Коли хтось вирішив покінчити з життям, то його вже ніхто і ніщо не затримає». Це теж не є правдою, бо є тисячі випадків, що таким людям допомагали і рятували їх від трагічного вчинку і опісля

вони жили нормальним життям. Коли в когось ви зауважили нахил до самогубства, або хтось вам довірився, розповів про свої наміри і попросив нікому не розказувати, будь ласка, ніколи не тримайте цього в секреті. Тут потрібне негайне втручання.

Кілька разів я бачив у фільмах, переважно американських, як людина стає над прірвою, але психологові або інспекторові поліції вдається її переконати, відвести від смертельного стрибка.

Оце і є той момент щирості, який рятує можливого самовбивцю. Але замало відвести людину від прірви. Коли хтось вам звівся із своїми проблемами, розповідаючи про своє безвихідне становище, про почуття провинності, ганьби і тому подібне, передусім не старайтесь применшувати значення такої ситуації. І ніколи не осуджуйте, не докоряйте, що, мовляв, бачиш, до чого дійшло. Не присоромлюйте людину, бо тим ви ще збільшите почуття вини і погіршите безнадійність ситуації. Завжди підбадьорте, скажіть, що є вихід, є надія і є допомога, завжди по-старайтесь уважно вислухати таку людину і не осуджуйте її поведінку, але запевніть, що думки про самогубство є тільки тимчасовим явищем.

Варто надати допомогу стороннім. Запропонуйте свою допомогу, щоб піти разом до батьків, коли це підлітки, до духовного служителя, пастора, священика, лікаря. Можете сказати цій особі, яка вам довірилась, що це дійсно боляче, що ви бажаєте її зрозуміти і допомогти в її ситуації. Ви навіть не можете собі уявити, яку велику допомогу ви можете зробити своєму другу, подрузі, ближньому. І ще найважливіше: коли ви бачите такі проблеми, передовсім молитесь до Бога, бо від Нього найкраща й найпевніша допомога.

Передовсім йдіть до священика, пастора, духовного працівника, бо ж хвороба походить від пораненої душі. Крім того, підіть, коли є біля вас дорадники лікарі-психологи. Скажіть батькам, або навіть зверніться до лікарні. Не залишайтеся самі, не замикайтесь у собі. Вам потрібна негайна допомога, щоб відвернути небезпеку. Самі, без Божої і людської допомоги не дасте ради.

ВЗАЄМИНИ НА ЛЮБОВІ

(№ 5, 2006 р.)

Мій знайомий повернувся з пізньої праці і виявив, що сина-юнака вдома немає. Коли вони врешті зустрілися, з'ясувалося, що син грав на гроші у більярд у клубі. Батько відразу поцікавився, де він узяв гроші на гру. Каже хлопець, що його запросили і за нього заплатили. Але батьків контроль юнакові не сподобався і він сказав батькові, що мріє про те, щоб його, батька, бачити якомога рідше. Хто має рацію?

Це проблема з площини міжлюдських взаємин, у даному випадку батьків і дітей, які стали дорослими. Кожен вважає себе правим. Син хоче певної незалежності, йому незручно перед ровесниками, що він не має грошей на більярд, що не може довше затриматися в клубі. Батько непокоїться не лише тим, щоб хлопець не потрапив у погану компанію, а й тривожиться за його безпеку на нічній вулиці. При цьому батько вдався до командного тону, який підлітки не сприймають.

Який же вихід?

Апостол Павло писав до колосян: «Діти, будьте слухняні в усьому батькам, бо це Господеві приємно! Батьки, не дратуйте дітей своїх, щоб на душі не впали вони» (Кол. 3: 20-21). Але насправді це є проблемою. Молода людина прагне самореалізації і будь-який вплив сприймає як величезний тиск. Вона хоче сама керувати своїм життям.

Лихо у тому, що діти при цьому ставлять надто високі вимоги до батьків. На їхню думку, батьки повинні бути завжди симпатичні, терплячі, врівноважені, заможні. Та ще й вродливі, і відносно молоді. Але батьки – це ж звичайні

люди, які втомлюються, хворіють, мають свої проблеми, в тому числі і побутові, матеріальні. А діти хочуть одягатися так же модно, як і їхні ровесники в класі з заможних родин, а у батьків на це не завжди є гроші. Тобто діти бояться бути іншими, хочуть бути в усьому схожі на своїх однолітків. А батьки розуміють, що дитина може, так би мовити, продати душу за популярність серед однолітків. Це небезпечно, бо в групі є її неформальний лідер, вимоги котрого нам невідомі, а вони можуть межувати зі злочином. У такий групі може бути і схильність до горілки, наркотиків, до статевої розбещеності. Батьки це знають, бо мають життєвий досвід.

Що може стати причиною конфлікту?

Різниця може стосуватися смаків, зовнішнього вигляду, поведінки, обов'язків. Смаки: ви щойно дивилися по телевізору фільм, який видався вам нудним, а ваш син від нього у захопленні. Зате сільський пейзаж, який здавна висить у вітальні, його дратує, він хотів би щось модерне, з символістів, а для вас ця картина – спогад про сільське дитинство. Різні смаки...

Як же уникнути конфлікту?

Ось погляньте на два шляхи. Можна сказати дитині: «Мені цей фільм не сподобався». А можна інакше: «У тебе зовсім немає смаку, тільки дурневі таке сподобається». Коментувати реагування на кожную з цих відповідей не варто. Тепер про зовнішність. Одяг, зачіска у молоді має бути іншою, ніж у батьків. Це закон природи. Усе змінюється. Звісно, не варто носити той же одяг до школи і на вечірку. Але й надмірне захоплення модою теж не варте. Не кожен винахід модельєра до лиця конкретній дівчині чи юнакові. Та й про фінансові можливості батьків не слід забувати. Хіба що вже сам заробляєш. До речі, є простий

вихід: чим раціональніші твої придбання в площині моди, тим охоче батьки даватимуть гроші на обнови.

Про поведінку... Варто уявити собі таку сцену. Ви, молодода людина, повертаєтесь додому опівночі і батьки зустрічають вас докорами. Що ви відповісте?

Може так: «Чого ви до мене чіпляєтесь? Я вже дорослий! Ви усе хочете, щоб я зі школи біг додому, мив руки, обідав і сідав за уроки? Але моя молодість теж не вічна!»

От і маєте конфлікт з батьками, які нервували через вашу відсутність. А можна було напередодні попередити, що затримаєтесь, а з гостей, якщо це можливо, зателефонувати, що у вас все гаразд... Є ще обов'язки. Навчання, домашні справи... Ви хочете дивитися гру у футбол, а мама каже, що треба купити картоплю або, якщо це в селі, задати пашу корові. Знову сварка...

Є два шляхи у житті: я не мушу нікого слухати, я купую усе, що заманеться, я роблю те, що мені приємне, я вдаюся до забороненого.

Другий шлях: я маю власний погляд і можу його обґрунтувати, я спершу думаю, а потім приймаю рішення, я дотримую слова, виконую прийняті рішення.

Усе ж стався конфлікт. Як полагодити справу?

Необхідно, щоб обидві сторони мали доброзичливе ставлення одна до другої. Обидві сторони повинні бути готові прийняти аргументи іншої сторони. Обов'язково треба зустрітися і поговорити. Про зустріч краще домовитися заздалегідь. У розмові треба так говорити, щоб ваші слова не прозвучали як наказ чи вимога. Взагалі стиль розмови має величезне значення. У школах має бути масове навчання добрих манер, ввічливої розмови з іншим. Треба говорити правду, виявляти повагу до співрозмовника, не відходи-

ти від теми, говорити зрозуміло, вести мову про конкретні обставини, не узагальнюючи...

Також не слід уникати відповіді на поставлені запитання. Уникайте монологу, а дайте співрозмовникові висловитися, не показуйте, що ви вже наперед знаєте усе, що він скаже. У одного чоловіка запитали, чому він завжди замість конкретної відповіді задає зустрічне запитання. Він відповів: «А хіба що?». Коли Господь запитав у Каїна про його брата Авеля, котрого той вбив, Каїн замість конкретної відповіді, а може й каяття, запитав у Бога: «Чи я сторож брата свого?»

Перейдемо до тієї площини взаємин, яку називають коханням. Хлопчик і дівчинка уже стали юнакам і дівчиною, настала пора кохання. Яким має бути їхній подальший шлях?

У XVIII столітті жив відомий шведський богослов Емануель Сведенборг, який серед інших книжок написав книжку «Про небеса, про світ духів і про пекло», у якій є розділ «Про шлюби на небесах». Автор пише, що кожна людина має розум і волю, але у чоловікові переважає розум, а в жінці — воля. Людина є такою, який початок у ній переважає: «Воля дружини є волею й чоловіка, а розум чоловіка є розумом й жінки, бо ж один любить бажати і мислити, як інший, тобто взаємно і зворотно, тому й відбувається єднання в одне ціле». Отже, наскільки двоє перебувають у такому євангельському єднанні, настільки міцна й подружня любов. Вона виникає в душі тих, хто перебуває в подружжі, а потім переходить в тіло, яке її приймає і відчуває як любов. Сведенборг далі пише: «Оскільки усяке благо, з істиною поєднане, йде від Господа, то виходить, що ніхто не може перебувати в істинно подружній любові інакше, як визнаючи Господа і Божественний його початок,

тому що без такого визнання Господь не може наставляти і приєднуватися до істини в людині». Без визнання Божих настанов щодо любові і шлюбу не може бути подружньої гармонії.

А хіба серед високоосвічених людей немає нещасливих у подружжі? Чи немає таких сімей, де і розмовляють між собою, і інтимні зустрічі мають, але живуть без духовної любові, мають до іншого приховану ненависть і відразу. Так буває, коли одружуються віруючі з невіруючими, або з особами інших конфесій, також і тоді, коли практикують перелюб. Сведенборг писав про багатожонство, полігамію, але й інтимні зв'язки з іншими партнерами без шлюбу теж є таким же гріхом. У подружжі єднаються два початки, подаровані Богом. А коли є один чоловік і багато жінок, чи навпаки, то ніщо не з'єднається, буде просто суміш, вінегрет. Буде тільки нетривале тілесне вдовolenня, яке швидко перейде у байдужість і навіть ворожість. Також є небезпечне панування одного в подружжі над іншим, яке теж знищує подружню любов. Коли хто панує над іншим, то хоче, щоб його воля була волею іншого, тому між подружжям немає взаємного спілкування, тільки панування і підкорення, які знищують той радісний стан, який називають блаженством. Коли один любить і хоче того, що хоче і любить інший, то обидві сторони вільні і усяка свобода належить любові, а де є панування, там немає свободи ні для кого, бо одне кориться з рабства, а друге кориться перед жагою панування – це теж є рабством.

Ми досі вели мову про духовну основу шлюбу, але тему можна продовжити в галузі практичної етики в такому ключі, як ми щойно говорили про підлітків. Проте етичні засади сімейного життя виходять з євангельських, тому ми знову повертаємось до Біблії. У Євангелії від Марка, 10:6-9

написано: «Покине чоловік свого батька й матір і стануть обоє вони одним тілом. Те, що Бог спарував, людина нехай не розлучує». Дуже важливе у цій настанові: «Що Бог спарував». Йдеться по духовну єдність двох. Коли шлюб беруть з примусу, або через гроші, або з інших світських причин, то це вже не Бог спарував, а люди. В Євангелії від Матвія сказано (19:11): «Це слово вміщають не всі, але ті, кому дано». Апостол мав на увазі християн. Але це слово не є таємницею, воно усім дане, тільки треба його сприйняти усією душею, усім серцем. Тож бажаю вам у ваших взаєминах у подружжі, а також з дітьми завжди настановлятися Святим Писанням, де напрочуд прозоро написано, як слід поводитися з дітьми і коханими. Нехай Господь благословить ваші родини, дасть усім мир і спокій, взаєморозуміння і любов. Амінь.

ЛИСТИ ПРО ЛЮБОВ ТА НЕЗГОДИ

(№12, 2007 рік)

Почнемо з листа, який надійшов з села Велика Дорога Чернігівської області, від Віталія Яковича Герасименка. Він пише: «Хочу, щоб ви мені пояснили місце з Книги Буття 9:5-6: „А тільки Я буду жадати вашу кров з душ ваших, з руки кожної звірини буду жадати її, з руки чоловіка, з руки кожного брата його Я буду жадати душу людську. Хто виллє кров людську з людини, то виллята буде його кров, бо Він учинив людину за образом Божим“». Друге запитання: коли станеться Армагеддонська битва – до воскресіння, тобто вознесіння церкви чи опісля нього?

Щодо наведених двох віршів з Книги Буття важливо звернути увагу на Божу настанову стосовно життя людини і тварин. Оберігаючи життя, Бог заборонив вживати в їжу кров. Згідно з Біблією кров їсти не можна. У цьому тексті кров і душа – це синоніми.

Коли під час потопу Бог так масово знищив життя людей і тварин, могло б виглядати в очах людини, що життя не ціниться, його можна нищити. В Божому наказі особливо підкреслено вартість життя. Людина, свідомо убиваючи іншу людину, має віддати своє життя – це Божа постанова.

Про Армагедон – спершу станеться битва велика в долині Армагедон, про це йдеться у розділі 16-му книги Об'явлення, а тільки у 20-му розділі йде мова про воскресіння праведних. І взагалі, хронологія в Біблії може бути відносною.

Юрій Мисюк пише з Ізяслава Хмельницької області: «Звертається до вас раб Божий засуджений до довічного позбавлення волі Мисюк Юрій Петрович, 1962 року

народження. Ось появився конверт і відразу сів писати до вас. Я покаявся 12 грудня 2006 року і прийняв Ісуса Христа як свого Спасителя. Зараз перебуваю під Божою благодаттю і не можу передати вам словами, що це таке. Тільки дякую Богові, що Він знайшов мене, хоча в не дуже цікавому місці. Але я прекрасно розумію, що на все є воля Божа, і мені не страшно, бо знаходжуся тут з Богом».

Треба пригадати з цього приводу псалом 69, вірші 33 і 34: «Побачать слухняні і будуть радіти, хто ж Бога шукає, нехай оживе ваше серце, бо до вбогих Господь прислухається і в'язнями Своїми не гордує Він». Людство більш схильне гордувати в'язнями, ніж Христос. Коли хто скоїть злочин, світ відвертається від нього. Такі почуття можна зрозуміти. Але засуджений злочинець не зникає з землі, не перестає бути людиною, Ним тепер займаються служби відбуття покарань. В Україні тепер є близько 180 тисяч в'язнів. У місцях позбавлення волі дбають про їхнє здоров'я, заохочують до навчання, до праці. Чимало з них повертаються до нормального життя, навіть президентом може стати колишній в'язень. Але держава має у цій площині чимало проблем. Виправні заклади збудовані давно, у них бракує нормальних умов для утримання в'язнів. Подекуди вони перенаселені.

Останнім часом в Україні вжито заходів до поліпшення справи. Інформація про життя колоній перестала бути таємною. Посилено контроль за утриманням в'язнів, їм надано право на релігійні практики. І саме це є найсуттєвішим. Приклад Юрія Мисюка засвідчує, як відчутно може Господь полегшити долю недавнього злочинця, коли той прийде до Господа, покличе Його в свою душу.

Іван Васильович Гринь з міста Болехова Івано-Франківської області дуже гарним почерком пише подяку за

присланий йому Новий Заповіт і повідомляє, що читав книги про католиків, які створили собі окрему релігію, незалежно від християнства, І також він невдоволений поведінкою Свідків Єгови, які настирливо, без дозволу, заходять до його житла, обіцяють грошову допомогу, аби тільки залучити співрозмовника до своєї секти.

Не тільки Іван Васильович, а й у давні часи Мартин Лютер був незадоволений станом католицької церкви і заявив про це вголос. На жаль, до нього не прислухалися. Я порадив би уникати міжцерковних і міжконфесійних суперечок. Навряд чи католики переконають протестантів, а протестанти – католиків. Так само як і християни – єговістів. Зведімо наші очі у молитві до Бога, Який бачить усі гріхи цього світу і судитиме усіх відповідно до нашої поведінки. Тоді і виявляться усі помилки і відхилення від святої правди.

Зростає потяг людей до Божого Слова. Іван Данилович Глузій з села Борзни Чернігівської області, Ганна Юріївна Сабало з міста Борщева Тернопільської області, Василь Йосипович Бойчук з села Крилоса Івано-Франківської області (у нього вже й онуки є), Наталія Яківна Журавльова з Колодистого на Черкащині, Олексій Володимирович Хоменко з села Лютенька Полтавської області, Люмила Кононихина з села Залінійного Харківської області, Сергій Володимирович Григорій з села Новосілки біля Деражні Хмельницької області просять прислати їм Євангеліє. Віталій Миколайович Нагольний з Білолуцька на Донбасі пише, що 15-річним прийняв водне хрещення, вчиться в духовній семінарії, Господь знайшов його в цьому грішному світі.

Так, Україна духовно пробуджується, усе більше людей різного віку не тільки за звичаєм починають відвідувати

церкви, а й шукають особистого спілкування з Богом, котре знаходять у молитві і читанні Святого Писання. Треба швидше позбуватися брехливої ідеології недавнього минулого. Ось я відкрив «Шевченківський словник», виданий в Інституті літератури Академії Наук УРСР, і читаю у ньому, що Т. Шевченко «пристрасно закликав народні маси звільнитися від віри в Бога, від релігійних забобонів і виборювати собі щастя на землі». Так писав атеїст-академік про Шевченка, а насправді Т. Шевченко вірив, що тільки Слово Боже принесе спасіння. Поет мріяв возвеличити рабів німих і на сторожі біля них поставити Слово, тобто Святе Писання як джерело мудрості і Божої любові.

Про Христа пише Лідія Павлівна Пашкевич з Черкас: «Не збереглося рукописів Спасителя, навіть невідомо, чи писав Він свої праці чи лише виголошував промови. Було організовано експертизу, яка довела, що Ісус був письменним».

Не треба експертизи. В Євангелії від Луки написано (4:16-17): «І прибув Він до Назарету, де був вихований. І звичаєм Своїм Він прийшов дня суботнього до синагоги, і встав, щоб читати. І подали Йому книгу пророка Ісаї. Розгорнувши книгу, Він знайшов місце, де було так написано... далі йде цитата з Старого Заповіту... І книгу згорнувши, віддав службі і сів». Щодо писемної спадщини Христа, то у писанні Він не мав потреби, бо народ, до якого він звертався, у своїй масі був неписьменним, є тільки одне місце в Євангелії, де написано, що Ісус Христос писав. Євангеліст Іван у 8-му розділі, описуючи, як книжники з фарисеями привели до Христа на суд жінку, схоплену в перелюбі, написав: «А Ісус, нахилившись додолу, по землі писав пальцем...»

Ви пам'ятаєте, що Христос сказав для скаргників? «Хто з вас без гріха, нехай перший на неї той каменем кине!» І Він знов нахилився додолу, і писав по землі... А вони, це почувши й сумлінням покорені, стали один по одному виходити, почавши з найстарших та аж до останніх. І залишався Сам Ісус і та жінка, що стояла всередині. І підвівся Ісус, і нікого, окрім жінки, не бачивши, промовив до неї: «Де ж ти, жінко, що тебе оскаржали? Чи ніхто тебе не засудив?» А вона відказала: «Ніхто, Господи...» І сказав їй Ісус: «Не засуджую і Я тебе. Іди собі, але більш не гріши» (8-11 вірші).

Христос не виправдав гріха тієї жінки і не засудив її, але сказав, щоб більше не грішила. Таке милосердя Бог хоче проявити до кожного з нас і тепер.

Ще один лист – від Катерини Іллівни Федевич з села Черневого Львівської області: «Я інвалід другої групи, ніде не ходжу, молюся в хаті до Іллі, бо мій батько Ілля і я його поважаю».

Приємно знати, що люди шукають Божу мудрість і любов до інших, передовсім до своєї родини. А молитися треба безпосередньо до Бога, як молився і пророк Ілля біля потоку на самоті, і перед усіма служителями ідолів на горі. Моліться й ви, але тільки до Бога.

ХМАРИ РАДОСТИ І СТРАЖДАННЯ

(№6, 2008)

«Заступила чорна хмара та білу хмару, виступили з-за лиману з турками татари», – писав тривожні вірші Тарас Шевченко. А іншим разом: «Веселе сонечко ховалось в веселих хмарах весняних...» В усіх книгах Біблії хмари згадуються десятки разів. І теж згадуються по-різному – то весело, то тривожно, то з тугою, то з надією. Не завжди над нами блакитне небо, не завжди сяє сонце. Часто небо хмариться, закриваючи сонце. Сумно тоді нам. Але ми знаємо, що і хмари потрібні. Без хмар не буде дощу. Безперервне сонце спалило б землю, вона перетворилася б на пустелю, а хмари захищають від такої катастрофи.

Подібно буває і в духовному житті. Хмари в Біблії найчастіше символізують духовні сили, які закривають Боже лице. Пророк Єремія нарікав, кажучи. «Ти закрив Себе хмарою, щоб до Тебе молитва моя не дійшла» (3:44,).

Проте не завжди хмара в Біблії має негативне значення. В книзі Вихід написано, що Бог говорив до людей з хмари. Бог сказав. «Ось Я до тебе прийду у густій хмарі» (Вихід 19:9), Написано, що Бог звертався до Мойсея з середини хмари (24:16).

По-перше – це хмари страждання. Біблія учить, що страждання в житті неминуче, бо воно є частиною нашого життя. Йов сказав: «Людина, що від жінки народжена, короткоденна та повна печалями» (74:1). Наше життя починається в страднанні, Впродовж наших днів ми зазнаємо болю та трагедій, які закінчуються смертю. Людина, яка думає, що вона може уникнути страждання, не знає ні Біблії, ні історії людського життя.

Але страждання необхідні, щоб відчувати радість... Музикант знає, скільки було потрібно йому затратити зусиль та часу, скільки років провести в удосконаленні майстерності, щоб опісля зачарувати слухачів віртуозною грою. Ремісник пам'ятає, скільки років він був учнем, аж поки сам став майстром. Космонавти багато часу проводять в напруженні, тренуванні, в зусиллях, щоб здійснити порівняно нетривалий політ за межі атмосфери...

Біблія учить, що страждання є частиною життя цього грішного світу. Мабуть, вам доводилось бачити, як садівник обрізує кущі троянд, щоб сформувати гарну крону, мати великі та запашні квіти. Подібно так поступає із своїми людьми наш Небесний Садівник, формуючи наше життя. Наш Садівник помилок не робить, а все, що чинить в нас, чинить для духовного добра, хоч нам іноді болить.

Старші люди пам'ятають популярну колись пісню про те, як в житті по-різному буває, налітає з хмарами гроза, але хмари відлітають і знову синіють небеса... Для кожного з нас є хмари страждання. Але які б чорні хмари не вкрили небосхил нашого життя, як би грізно не ревіла буря, через віру ми можемо бачити Божу присутність у кожній чорній хмарі нашого горя. Господь є тим чудовим Майстром, Котрий унікальними процесами регулює наше життя, щоб воно духовно збагатилося на славу Святого Імені Ісуса Христа в цьому світі і в світі, до якого Він нас приготував.

Жодне страждання не буває випадковим. Бог має план і ціль у всякому стражданні. Колись ми подивимось на наше минуле, коли усім серцем навернемось до Бога, то скажемо, що страждання цього світу варті тієї слави, яку Господь нам приготував у вічності.

Є й інші хмари, які закривають нам сонце та дошкуляють нам. Це хмари занепаду духа. Таке стається не тільки з

нами. Подивіться на великих біблійних свідків. Вони переходили те саме і в своєму житті, і в служінні. Праотець Мойсей страждав у Сінайській пустелі, пророк Ілля тікав від язичниці Єзавелі, цар Давид був у печалі, коли його рідний син боровся проти нього. Занепад духа не є щось нове. Не думайте, що це явище властиве тільки для сучасного світу. Печаль, туга старі, як історія людства. Занепад духа – це давній інструмент сатани, яким він хоче ослабити або й зовсім знищити свідоцтва християн. «І підупала душа того народу в тій дорозі», – говориться в біблійній Книзі Чисел (21:4). Так Біблія описує занепад духу Ізраїльського народу.

Найчастішою причиною занепаду духа є нездійснене наше бажання. Так сталося колись з Ізраїлем. Чому вони підупали? Бо думали, що коли вони є Божим народом, то не будуть мати жодних труднощів у житті. Землі Ханаану вони сподівалися дістати без боротьби. Проте Божий план був іншим. Часом і нам приходится проливати кров, діставати рани і нести тяжкого хреста, доки ці страждання увінчає Божа благодать.

Дуже часто сатана в боротьбі із Божими дітьми вдається до цього методу занепаду духа. Він знає, що занепад духа засліплює наші очі до Божого милосердя, ми тоді лише бачимо наші недобрі обставини, починаємо нарікати, вдаємося до блюзнірства.

Є тільки один спосіб боротьби із занепадом духа. Треба не покладатися на свої зусилля, свої спроможності, але уповні надіятися на Господа, як написано у Псалмі (27:4): «Надійся на Господа, будь мужній; нехай буде відважне твоє серце, і надійся на Господа!». Коли ви будете читати Святе Письмо, перебувати в молитві, то ніколи не зазнаєте тривалого занепаду духа, бо дух Христа наповнюватиме

вашу душу і не знайдеться у ній місця для занепаду духа, для сталої печалі.

Є ще й інші хмари – це хмари розчарування. Не завжди наші плани, надії, мрії погоджуються із Божим планом, з Божою волею для нашого життя. Проте не розчаруйтеся! Бог нас покликав і все має служити для нашого духовного добра. Хоч вітер дме в очі, проте наш Небесний капітан веде човен нашого життя до визначеної мети. Господь знає маршрут, знає наше майбутнє... Вітри затихнуть, хмари розчарування пройдуть. Ці ж хмари є частиною нашого життя, вони часто нам потрібні, як хмари в природі. Коли Господь провадив ізраїльтян з єгипетського рабства до вільного життя, люди опинилися в жорстокій пустелі і багато з них померли. Але трагедія одиниць не могла вплинути на Боже призначення всього народу. А душа людська не помирає.

Можливо, ваше життя покрите хмарами гріхів, проти яких ви боролися, боретеся і не можете їх перемогти. Вони висять над вами, неначе чорна хмара. Вони псують ваше життя, спричинюють біль і смуток, тримають вас у кайданах неволі. Не провадьте такої боротьби наодинці, віддайте своє життя Ісусові Христові. Попросіть, нехай Він розжене хмари гріха та перемінить вас на нову особу.

Найкращий спосіб, яким можна відкинути відчай, відігнати розчарування та знайти потішення в стражданні – це пригадати, що Ісус Христос скоро знову вернеться. Найбільша і найславніша подія, яка станеться в світі, це другий прихід Христа. Дивлячись довкола на все, що діється в цьому світі, ми справді бачимо, що немає чому радіти, сум огортає душу. Але Євангеліє, Святе Письмо дають відповідь на загадку майбутнього, свідчать про другий прихід Ісуса Христа. Ісус Христос сказав: «Нехай серце вам не

тривожиться! Віруйте в Бога, і в Мене віруйте! Багато осель у домі Мого Отця; а коли б то не так, то сказав би Я вам, що йду приготувати місце для вас. А коли відійду й приготую вам місце, Я знову прийду й заберу вас до Себе, щоб де Я, були й ви. А куди Я йду, дорогу ви знаєте» (Ів. 14:1-41).

В першому Посланні до солунян (4:16-17) ми маємо чудову обітницю: «Сам бо Господь із наказом, при голосі Архангела та при Божій сурмі, зійде з неба, і перше воскреснуть умерлі в Христі, потім ми, що живемо й zostались, будемо схоплені разом із ними на хмарах на зустріч Господню на повітрі, і так завжди будемо з Господом». Отже, душа не помирає, помирає тіло. Але чи ви готові до зустрічі з Богом? Бо Він прийде незалежно від того, чи ви вірите в це чи не вірите! Ким Він буде для вас – Суддею чи Спасителем? Це питання ви можете вирішити сьогодні. Світло Божої любові ще світить у ці темні часи історії людства. Ісус сказав: «Я світло для світу, Хто йде вслід за Мною, не буде ходити в темряві той, але матиме світло життя!»

АЛКОГОЛЬ – ВОРОГ ЛЮДИНИ

(№12, 2009, 1, 2010)

Пригадаймо рядок з Першого послання апостола Павла до коринтян: «Ані злодій, ані зажерливі, ані п'яниці Царства Божого не успадкують». Дуже конкретно сказано: п'яницям немає спасіння! Але люди усе ж п'ють і п'ють без міри! Можливо, вони не знають про застереження Святого Письма, а може, просто не знають про шкідливість алкоголю?

Алкоголь – найбільший ворог людства, а зокрема, ворог християнства. Через це обов'язок усіх християн – оголосити йому безкомпромісову боротьбу.

Алкоголь – найбільший ворог також нашого українського народу. Він знищив незлічиму кількість наших родин, приніс передчасну смерть для багатьох наших людей. І святий обов'язок кожного українця включитися до загальної боротьби з цим найлютішим нашим ворогом.

Водночас тема християнського ставлення до пияцтва дуже багатогранна, тому, на мою думку, нам доведеться окремо говорити про вплив алкоголю на тіло, розум, душу, волю людини, на її мораль і авторитет, родинне життя, дітей і внуків, добробут, також на тривалість життя.

В американському євангельському часописі «Меч Господній» була стаття про це, що не всі люди знають, що свого часу в Північній Америці було зроблено доповнення до Конституції, яке було впроваджене в життя 1919 року. Це була заборона продавати і вживати алкогольні напої. Ця постанова була запроваджена на прохання християнських організацій та церков, які розуміли, що алкоголь ще ніколи не допровадив людей до добра.

Але, на превеликий жаль, цей закон довго не проіснував. Науково-технічний прогрес забезпечив зростання добробуту суспільства, церкви перестали дбати про мораль, і багато інших причин вплинули на те, що американський уряд залишив свій обов'язок «захищати громадян». 1932 року було скасовано згадану заборону і цим самим допущено до громади найлютішого ворога, який досьгодні поневолює багато мільйонів людей.

Загалом Сполучені Штати Америки, як протестантська країна, менше вражені пияцтвом. Тепер в Америці успішно поборюють паління тютюну. Але заборона спиртного посилила потяг до нього. Після відміни цієї заборони в наступному році американці випили по 6 літрів алкогольних напоїв на особу, а 1953 року на кожну людину в Америці, жінок, дітей, припадало випитих 111 літрів.

Усе ж йдеться не стільки про горілку, як про вина. Вино – це теж алкоголь.

Сьогодні в Сполучених Штатах Америки на кожну церкву припадає три заклади, де можна придбати спиртні напої. Чи це не загроза для людей? Такий стан може допровадити народ до повного розкладу, багата країна може стати країною п'яниць, злочинців, хворих божевільних. Тепер модно стало в усіх негараздах звинувачувати Америку. Але дорослі в Америці п'ють мало, бо зайняті працею, їм ніколи. Майже немає групових випивок, люди випивають увечері, вдома, наодинці. Але така схильність до випивки зростає після 60 років, коли люди перестають працювати і мають більше дозвілля.

Подібна ситуація існує також в інших країнах. Недавно газети проінформували, що перше місце зі споживання алкоголю посідає Франція, потім Італія, Іспанія, Англія, а тільки на п'ятому місці – США. У Франції селяни, замість

виращування пшениці й інших харчових продуктів, вирощують переважно виноградники, виробляють вино. А уряд не тільки не обмежував цього беззаконня, а навпаки, ще й підтримував тим, що видавав дозвіл продукувати домашнім способом не тільки вино, але й лікери та горілку.

В Україні маємо дані за 2008 рік: від алкоголю померли 40 тисяч осіб.

Тепер ми підійшли до першого пункту нашої теми: «Вплив алкоголю на людський організм». Одного разу хідником ішов чоловік. Голова у нього побита та закривавлена, все тіло потовчене, а одяг брудний. Часом він заточувався так сильно, що падав з хідника на вулицю. Він справді «бився об каміння», як написано в Євангелії про біснуватих. Слідом за ним ішла молода жінка, мабуть, його дружина, з сумним виглядом і заплаканими очима. Вона хотіла йому допомогти, але кожного разу, коли підходила до нього, він її починав бити. Чи така «прогулянка» в п'яному стані могла мати добрий вплив на організм цієї людини?

У Біблії, в Книзі приповістей Соломонових, виразно написано про таких людей: «У кого зойки? У кого стогін? У кого горе? У кого рани без причини? У кого червоні очі? У тих, що при вині сидять довго» (23:29-30).

І справді, скільки такі нещасні люди отримують ран та покалічень без усякої причини. А після цього, дійсно, у них стогін та зойки.

Подібні явища – це тільки зовнішній згубний вплив алкоголю на організм, але багато більше нещастя він приносить ще й іншими дорогами. На світі є безліч калік, що стали такими через різні випадки й катастрофи, спричинені пияцтвом.

Більшість людей, які вмирають на серцеві недуги, набули ці недуги через пиття алкогольних напоїв.

Чому у п'яниць червоні очі і носи? Чому у них божевільний вигляд, чому трясуться руки? Чому п'яниці у молодому віці виглядають такими старими, ніби їм уже понад 60 років?

Це все свідчить про вплив алкоголю на людський організм. П'яниці, мабуть, не знають, що алкоголь спричинює сліпоту та глухоту. У Біблії написано, що навіть велетня вино може підкосити. Написано у Псалтирі: «Неначе витязь, вином одолілий».

Тому й сильні не повинні пити, щоб не втратити своєї сили. Але вже ніяк і ні жодним чином невільно давати алкогольні напої дітям, бо добрий розвиток тіла і духа залежить тільки від тверезості. Великий біблійний силач Самсон та найбільший з пророків Іван Христитель вирости без алкоголю.

Є люди, що п'ють, як вони кажуть, для апетиту. Але ті люди не знають, що ніщо так не вбиває апетит, як горілка. Спочатку, коли людина вип'є горілки, вона відчуває, що їй пече у шлунку. Треба щось з'їсти, щоб злагоднити це печіння. І люди це вважають за збудження апетиту. А тим часом алкоголь викликає запалення. Шлунок у п'яниць поступово звужується, на ньому відкриваються ранки; стінки шлунка втрачають здатність нормально виділяти потрібний для травлення kwas. І тоді людина втрачає апетит, який наново треба збуджувати новою порцією алкоголю. Цей «алкогольний» апетит не має нічого спільного з нормальним здоровим апетитом, що повстає з природної потреби людського організму.

Інші люди п'ють ніби задля тепла, яке дає горілка. Але це також є самообман, бо горілка не тільки не дає жодного тепла, а навпаки, забирає тепло. Це легко перевірити, поливши трошки горілки на руку. Від того людина відразу

відчуває холод, а не тепло. Правда, коли алкоголем натирає шкіру, вона почервоніє і пізніше почне паленіти, а навіть і добре пекти. Але це хворобливе запалення. Людина, якщо вип'є горілки, спочатку відчуває в своєму організмі якесь тепло. Це походить від того, що горілка спричинює швидше биття серця, від чого починає швидше кружляти кров, яка й розносить по тілі оту специфічну теплоту. Таким чином, горілка служить для серця батоном, що підганяє його до надмірної праці. Швидко помпована кров сильно спливає аж до шкіри і гріє, але в той самий час та кров, пропливаючи близько зовнішнього холодного повітря, скоро охолоджується. Тому людина, яка п'є під час морозу, тільки ошукує себе. Вона спочатку нагрівається, але потім ще сильніше починає мерзнути. Тому найчастіше замерзають дуже п'яні люди.

Людина, коли вип'є, відчуває себе безтурботною, безстрашною та самовпевненою. А це ж самообман, бо яку підставу має та п'яна людина такою себе почувати? Алкоголь тільки притуплює чуття та викривляє враження і цим наближає людину до божевільних, що відчувають себе королями, імператорами. Всяке ухиляння від нормального стану є хворобою, тому алкоголізм є хворобою, бо впроваджує людину в ненормальний стан.

Люди, які п'ють часто і багато, допроваджують свої нерви до такого напруження, що у них починаються галюцинації, доходять до «білої гарячки». Наступний крок після цього – божевілля або смерть.

Отже, горілка має найбільш згубний вплив на людський організм, вона його руйнує і нищить. Самогубцем є той, хто п'є за здоров'я інших, позбавляючи себе здоров'я.

Деякі п'яниці пробують боронити свій гріх навіть Святим Писанням, особливо тим фактом, що, мовляв, Сам

Христос зробив із води вино в Кані Галилейській. Але такі оборонці п'янства забувають, що вино – це натуральний сік винограду, який є дуже корисним, поки він не перетвориться в алкоголь.

Євреї тоді, як і тепер, відрізнялись поміркованістю в питті вина, і напиватися доп'яна вважалось у них непристойністю. Вино вони пили, звичайно, розведене з водою. Та й Сам Христос не приймав би уділу в такому весіллі, де були б п'яні гості.

Знаючи, що алкогольні напої поневолюють людину, допроваджують і до повного морального розкладу і фізичного занепаду, ми не повинні жартувати з вогнем. Коли людина радіє, то й воду п'є, як вино, коли ж людина йде за пожадливостями свого тіла і п'є вино, як воду, вона множує собі не радість, а горе та сльози.

Такий вплив спиртного на людський організм.

У книзі поезій сучасної поетеси Любови Проць є такі рядки:

Чорний ворон з пісні нам накаркав:

Зіб'є з ніг не шабля і не ніж...

Ну й гуляє по Вкраїні чарка!

Губимо, дурні, себе самі ж.

Ця тема, на жаль, дуже актуальна. Але проблема пияцтва існує з давніх давен, і про неї багато говориться в Біблії. Зокрема, в Книзі приповістей (23:31-32) є такі рядки: «Не приглядайся до вина, яке воно червоне, і як гарно світиться у чаші, як лагідненько ллється. По тім воно вкусить, як гадина, утне, немов зміюка». І в наступних віршах описується шкідлива дія вина.

Ось висновки, зроблені на підставі дослідів над людьми, що п'ють тільки потроху. Насамперед візьмімо шоферів, які перед своєю їздою випили одну-дві чарки. Над та-

кими проведені досліді і зауважені наступні явища: гострота міркування притуплюється, стримуючий чинник та увага ослаблюються, сміливість та відвага зростають і шофер втрачає повноту значення слова «обережно», орієнтація і відлік часу затемнюються, розрізнення звуків і світла стає труднішим і, взагалі, тяжче спостерігаються всі зовнішні рухи та предмети, тіло шофера робиться менш рухливим та еластичним: йому більш забирає часу переставити ногу на важіль гальма, коли він побачить небезпеку, усвідомлення зменшується тому, що уважність притуплюється, зір затуманюється, тому спостережливість зменшується, особливо щодо різних предметів по боках дороги.

На міжнародній конференції в Стокгольмі в 1952 році, на якій було порушено проблему вуличного руху, доктор Павло Дофін заявив: «Нерозумно визначати межі, до яких пиття алкоголю вважалось би допустимим, бо найменша чарка дає шоферові фальшиве почуття самопевности».

І це правда. Якщо шофер хоче мати цілком ясний розум і бути під цим оглядом вповні безпечним, він зовсім не повинен вживати алкоголю.

Існує погляд, що одна-дві склянки пива нікому нічого не зашкодять. Треба тільки знати міру і все буде гаразд. Але ми ясно бачимо, що ця згубна ідея не здійснюється, а робиться так, як висловився Президент США Авраам Лінкольн, який скасував невільність в цій країні: «Приємне отруєння алкоголем створює невільників алкоголю і викликає через них сотні тисяч непотрібних жертв та незлічиму кількість страждань, горя та убожества».

Деякі науковці вважали, що коли в крові є не більше п'яти крапель алкоголю на 1000 крапель крові, то людину можна вважати тверезою. Але пізніші факти виявили, що

третина всіх катастроф була спричинена шоферами, які мали в крові менше п'яти крапель алкоголю. Такі помірковані п'яниці дуже небезпечні, і вони наражають на небезпеку життя, здоров'я та щастя інших. Найновіші дослідження виявили, що одна пляшка пива пошкоджує професійні здібності шофера на одну годину, а три пляшки впливають на свою жертву аж 4 години.

Слід сказати, що витрати на алкоголь зростають, люди витрачають більше грошей на задурманювання себе, ніж на просвіту та плекання в собі шляхетних поривань.

Правда, були випадки, коли лікарі радили випивати. У 1931 році в Дрездені промовляв гамбурзький біолог доктор Ган. Він запевняв присутніх, що навіть діти можуть пити пиво. Усі присутні були дуже збентежені. Але потім з'ясувалося, що цього лікаря підкупили шинкарі. Він за гроші говорив неправду та обманював свій народ. Лікар, який радить пити горілку та палити тютюн, є небезпечним лікарем, і його треба обминати.

Алкоголь так сильно діє на мозок, що доводить до втрати свідомості. Спостережено три стадії алкоголізму. Перша стадія – це так зване симптоматичне випивання, себто, коли людина хоче, як-то кажуть, «втопити горе». Такі люди вживають алкоголь як знечулюючий засіб, щоб залити різні прикрі переживання, трудні життєві проблеми і почуття відповідальності.

У Біблії є порада царя Лемуела, царя Масси (Пр. 31:6): «Дайте п'яних напоїв тому, хто гине, вина тим, яким на серці гірко; нехай п'є й забуде свої злидні, і нехай більше не згадує про своє горе».

Треба знати, чому цар дав таку пораду. Отож він каже, що царям і князям не можна пити вина, щоб, напившись, вони не наробили біди несправедливим правлінням. Краще,

мовляв, дати вина пригніченим ними. Чи це правильно? Один раз вип'є з горя, другий раз вип'є, а тоді вже стане хронічним п'яницею. А починалося з буденної звички.

І це друга форма алкоголізму: звичка до горілки. Людина не може жити без алкоголю і готова здобувати його за будь-яку ціну. Такого п'яницю дуже важко врятувати, його треба довго лікувати в спеціальній для цього установі.

Третя форма – це хронічний алкоголізм. Особа, яка довгий час пила багато алкоголю, дійшла до такого стану, який рівняється з психічною хворобою. Такі люди нічого не можуть робити, не випивши. Вони готові пити день і ніч. І врятувати таких людей майже неможливо, хіба що силою надовго відлучити їх від людського середовища, відокремити, поки організм такої людини зовсім не звільниться від усяких наслідків затруєння алкоголем.

Святе Писання свідчить: «Вино – зрадник, напої – буйність; хто на них надиться – безумець» (Пр. 20:1). Далі читаємо: «Блуд, вино та напої відбирають у них розум» (Ос. 4:11).

З цього бачимо, що й під цим оглядом, окрім науки та життєвого досвіду, Біблія також підтверджує, що алкогольні напої відбирають розум. У Біблії оповідається про чотирьох єврейських юнаків, які опинилися у вавилонській неволі. Вони відмовилися від вина і напоїв, від нечистих вавилонських харчів. І що ж? Вони виявилися в десять разів розумнішими, ніж інші вавилонські юнаки (Дан.1:8).

У Біблії, в книзі пророка Ісаї, навіть про пророків і священників читаємо таке: «Бо й вони від вина спотикаються й збиваються напоями з дороги; священник і пророк спотикаються від оп'янюючих напоїв; покопані вином, ходять мов безглузді від напою; в пізнанні похибляються та помиляються в осуді» (Іс. 26:7). А деякі правителі навмисне

споювали своїх підлеглих, щоб легше управляти ними. Російський цар Петро I знав, що алкоголь робить людей нерозумними. Ось як описує його царювання російський письменник Дмитро Мережковський: «Людські обличчя були подібні до якихось звірячих морд, але найстрашніше від усіх було лице царя: широке, кругле, з дещо косим розрізом великих, випуклих очей, з гострими вусиками, що стирчали догори як лице тигра... Воно було спокійне та насмішливе. Зір ясний та проникливий. Він один був тверезий і з цікавістю заглядав у самі мерзотні тайни, до відкритої середини людських душ, що виверталися перед ним у тій катівні, де знаряддям катування був алкоголь».

Отже, цар Петро розумів, що «в воді своє лиш лице побачиш, а в вині побачиш і серце чуже», і що «найбільше захована таємниця впливає на поверхню вина». Тому користався він широко цим способом і вивідував усе. Нехай це послужить остереженням для тих, що люблять випивати, і нехай вони знають, що до них не можна мати довір'я, бо ж вони в п'яному стані виговорять і свої, і чужі таємниці.

Алкоголь одурманює людей, але п'яницям здається, що це одурманювання є перехідне і воно не залишає по собі жодних наслідків; людина витверезиться й буде знову нормальною. Але це помилка. Коли людина щоразу буде мозок затруювати алкоголем і не дозволяти йому діяти нормально, то поступово мозок у людини нівечиться. Тому людина, яка п'є алкоголь, поступово тупішає, опускається все нижче й нижче і, накінець, божеволіє, стає ідіотом.

Горілка затемняє розум, ослаблює волю, розпалює пристрасті, поневолює людин, аж поки опанує її цілком. Тоді вже тільки один Господь може чудом врятувати такого п'яницю.

Отже, не можна безкарно навіть найменшими порціями алкоголю затруювати та притуплювати свій розум, найголовніший чинник нашого життя. Бо ж від розуму залежить наше думання, наша мова і наша поведінка. Від нього також залежить наш успіх у всіх наших справах.

IV. БІБЛІЯ – НАШ ДОРОГОВКАЗ

ПРО БІБЛІЮ

(№ 6-7“ 2011 р.)

Біблія... Коротке слово, але як багато інформації у ньому. На книжковій полиці Біблія виглядає однією товстою книгою. Але насправді, коли взяти її в руки, виявляємо, що це ціла бібліотека, яка складається з 66 книг, а в багатьох виданнях – 77 книг (включаючи неканонічні книги).

Одні книги є досить великі, інші – зовсім маленькі. Написані ці книги були в різний час. Містять вони тексти різних жанрів: історичні хроніки, поезію, філософські трактати, псалми, проповіді, провидіння майбутнього, листи, притчі.

Ось цікавий історичний анекдот. Багато років тому капітан англійського корабля дав наказ кинути якір біля берега одного з островів на Тихому океані. Люди, які жили на цьому острові, колись були дикунами, канібалами, тобто з'їдали полонених ворогів. Звісно» це було давно. Під час розмови з вождем цього народу капітан помітив у нього в руках Біблію. Капітан іронічно посміхнувся і сказав вождю: «Ця книга уже застаріла і нікому не потрібна». Вождь подивився на своїх воїнів, які стояли біля нього, і сказав капітану: «Ти можеш думати, що ця книга застаріла. Але ти не знаєш, чим зобов'язаний цій книзі. Якби ця книга не змінила нашого життя, ти і твої моряки варилися б зараз у казані». Отже, Біблія змінила цей острівний народ.

Біблія – це Слово Боже, відкриття Бога нам, людям. Вона унікальна. Біблія без прикрас і з Божественним милосердям показує, хто є Бог, якою виглядає в очах Божих лю-

дина, як вона стала грішною і як може знову знайти спілкування з Творцем. Біблія авторитетно розкриває причини особистих, суспільних та релігійних проблем людства. Однак, це Слово Боже часто зазнає нападів, принижується, висміюється або просто ігнорується.

Як же могло статися, що Біблія витримала нападки численних критиків, залишаючись при цьому до цього часу найпоширенішою книгою, яку найбільш читають у всьому світі?

Чи не тому, що ця Книга є «духом і життям». Божя сила відкривається в ній. Біблія дана нам Вічним Духом Божим; вона – натхненне Богом Слово, дихання Боже. І в майбутньому ця Книга буде відкриватися кожному серйозному читачеві джерелом життя, шедевром літератури і моралі. Ісус Христос сказав: «Небо й земля проминеться, але не минуться слова Мої» (Мтв. 24:35).

Чи Біблія, Старий і Новий Заповіт – це одне й те ж саме?

Слово «Біблія» походить від грецького *biblios* – «книги». Вислів «Старий Заповіт» ми зустрічаємо в Другому посланні апостола Павла до коринтян (3:14): «Але засліпилися їхні думки, бо те саме покривало аж до сьогодні лишилось не зняте в читанні Старого Заповіту, бо зникає воно Христом». Вислів «Новий Заповіт» запозичений з Книги пророка Єремії (31:31): «Ось дні настануть, – говорить Господь, – і складу Я із домом Ізраїлевим, і з Юдиним домом Новий Заповіт». Про Новий Заповіт говорить Ісус в Євангелії від Матвія (26:28): «Бо це – кров Моя Нового Заповіту, що за багатьох проливається на відпущення гріхів!».

Ісус Христос назвав Біблію (в той час був тільки Старий Заповіт) Словом Божим: «Твоє Слово – то правда» – це з

Євангелії від Івана (17:17), а також Писанням – це у Матвія (21:42): «Ісус промовляє до них: чи ви не читали ніколи в Писанні...», або «Закон, Псалми і пророки». Євангеліст Лука пише (24:44): «І промовив до них: „Це слова, що казав Я до вас, коли був іще з вами: Потрібно, щоб виконалось усе, що про Мене в Законі Мойсеевім та в Пророків, і в Псалмах написано“.

Апостол Павло називає Біблію також Святим Писанням (Святим Письмом) у Посланні до римлян (1:2).

Отже, Біблія – це збірник книг Святого Письма. Християнська Біблія включає Новий і Старий Заповіти, юдейська Біблія – тільки Старий Заповіт. Юдеї називають Святе Письмо «Танах», що є аббревіатурою трьох його складових – Тора (Закон), Набіїм (Пророки) та Хетубім (Писання). Старий Заповіт у євреїв складається з 22 книг, це число відповідає 22 буквам єврейського алфавіту. В християнській Біблії Старий Заповіт включає в себе 39 канонічних книг. Відомі також її неканонічних книг, так званих апокрифів. Єврейська Біблія і канонічні книги християнського Старого Заповіту рівні за обсягом. Різна кількість книг пояснюється різним діленням тексту. Християнський канон (коли зараховувати апокрифи) Старого Заповіту розміщений наступним чином: Книги Закону (П'ятикнижжя Мойсея), історичні (від Книги Ісуса Навина до Книги Естер), поетично-повчальні (від Йова до Сираха), пророчі (від Ісаї до Малахії). Три Маккавейські книги – історичні, і книга Ездри – пророча.

А чому у нашій Біблії розділів більше?

У найдавніші часи такого поділу не було. Поділ Біблії на розділи зробив у XIII ст. домініканський кардинал Гуго, а на вірші – паризький друкар Роберт Стефаніус у XII ст. Це зроблено для легшого читання і цитування.

Якою мовою написана найперша, оригінальна Біблія?

Майже всі канонічні книги Старого Заповіту написані давньоєврейською мовою, крім книг Ездри і Даниїла, які частково написані арамейською мовою, поширеною в Палестині. Неканонічні книги Старого Заповіту написані грецькою мовою. Новий Заповіт був написаний грецькою мовою, яка була провідною в Римській імперії за часів народження Христової Церкви.

Я хочу навести приклад з життя добре відомого нашим читачам письменника Вальтера Скота. На смертному одрі він попросив свого зятя принести йому «книгу» і почитати із неї вголос. Коли той запитав, про яку книгу йдеться, вмираючий відповів: «Є тільки одна книга, гідна того, щоб її називали просто «Книгою», це – Біблія».

А хто написав Біблію?

Біблія має понад 40 авторів, євреїв (Лука, можливо, був греком, єдиним не євреєм з-поміж усіх інших). Вони походили з усіх суспільних верств. Серед них були царі, селяни-землероби, пастухи, філософи, рибалки, державні діячі, вчені. Біблія – богонатхненна, тобто, написана за побудженням згори, від Бога, що доводить тематично єдність Біблії, несуперечність, цілісність задуму, який має розвиток від епохи до епохи, коли виконуються біблійні пророцтва. Біблія описує створення світу і його кінцеву долю, розповідає про життя і мораль людей різних історичних епох, приписує відповідні до кожного часу закони.

Коли Біблії так багато років, то яким чином збереглася саме вона, а багато інших книг було втрачено?

Серед матеріалів, доступних у біблійні часи, на яких писали люди, найбільш поширеним був папірус. Його виготовляли з тростини, яка росла на мілководді в озерах і ріках Єгипту і Сирії. Великі партії папірусу відправлялись

через сирійський порт Біблос. Вважається, що грецьке слово, що означає «книги», походить від назви цього порту. Англійське слово «папір» походить від грецького слова «папірус». Воно ввійшло і в нашу мову.

Тростини розрізали уздовж на вузькі тонкі смужки, які у два шари клали під прес, розташовуючи їх під прямим кутом один до одного. Після просушування жовтувату поверхню полірували з допомогою каменю або іншого пристосування. Історик Пліній називає кілька різновидів папірису різної товщини і різного виду з тонкими до прозорості аркушами.

Найдавніші рукописи писалися на папірусах, і тому вони не збереглися ніде, крім дуже посушливих регіонів, як, наприклад, у пісках Єгипту або в печерах Кумрану, де були знайдені відомі біблійні сувої Мертвого моря.

Іншим матеріалом, на якому писали у старовину, був пергамент. Пергаментом називали вироблену шкіру овець, козлів, антилоп й інших тварин. Слово «пергамент» прийшло від назви міста Пергаму в Малій Азії, оскільки виробництво цього писального матеріалу було в один час особливим чином пов'язане із цим містом. Одним із різновидів пергаменту був матеріал з молодого телячої шкіри. Його називали велумом. Як правило, цей вид шкіри фарбували у фіолетовий колір. Багато рукописів, що збереглися до наших днів, дійсно виконані на телячій шкірі фіолетового кольору. На велумовій шкірі писали зазвичай золотом або сріблом. Найбільш вірогідно, що пізніші копії Біблії були написані на пергаментових сувоях. Порівняно з папірусом, пергамент зберігався набагато довше. Копії, виготовлені на пергаменті, були значно кращими, але і значно дорожчими, ніж папірусові манускрипти.

Крім того, використовувалися у стародавньому світі остракони. Так називали неопрацьовані глиняні черепки, що використовувалися, як писальний матеріал. У Єгипті і Палестині глиняних черепків було виявлено безліч. Можливо, деякі фрагменти з книг пророків були написані на глиняних черепках, але цілісні оригінали і пізніші копії, як правило, не писалися на такому матеріалі.

Ще одним писемним матеріалом були камені або скелі. Археологи знаходять звичайні камені, на яких гострим металевим предметом вирізали письмена.

Написи знаходять і на глиняних табличках, які після написання висушували, щоб зберегти написане на тривалій строк. Кам'яні таблиці Мойсея були написані на одному з різновидів, розглянутих вище.

Використовували також воскові таблички. Шматок дерева покривали тонким шаром воску, на якому потім писали металевим пером. Цей матеріал могли застосовувати пророки у своїй писемній практиці.

До Біблії включено 66 книг, які з'явилися у різні часи, мали різних авторів. Чи правильно вважати Біблію єдиною книгою, чи це, може, зібранням ряду окремих книг?

Хоча Біблія і складається з багатьох книг, написаних багатьма авторами, це одна цільна і велика книга. Із самого початку і до останньої своєї сторінки вся Біблія зосереджена на Христі. Як зауважує дослідник Брюс, «правильно зрозуміти зміст і функції будь-якої частини людського тіла можна, тільки усвідомивши перш за все, як працює весь організм. Точно так само і будь-яку частину Біблії можна правильно пояснити тільки в рамках сприйняття всієї Біблії в цілому». Кожну її книгу можна вважати головою єдиної книги, що ми називаємо Біблією. Далі Брус

підсумовує: «Біблія на перший погляд здається зборами різних літературних творів, в основному єврейських».

Але, якщо вивчити обставини виникнення різних біблійних документів, ми виявимо, що вони були написані з інтервалом майже в 1400 років. Автори писали їх у різних країнах, починаючи від Італії на Заході і закінчуючи у Месопотамії і Персії на Сході. Самі автори були дуже різними людьми, не тільки віддаленими один від одного сотнями років і тисячами кілометрів, але і належали до самих різних верств суспільства і різних культур.

Біблійні тексти написані в різному стилі. Це історія і перелік законів (цивільних, карних, етичних, ритуальних, а також санітарно-гігієнічні вимоги). Це релігійна поезія, повчальні тексти, лірична поезія, притчі і алегорії. Тут можна знайти біографії, особисту кореспонденцію, мемуари й щоденники, а також характерні біблійні пророцтва й апокаліптику. Тому Біблія – це не просто антологія древньої літератури. Всі здобутки в ній зв'язані воедино і становлять одне ціле. Звичайну антологію створює людина, Біблія ж була створена Богом.

Якщо порівняти біблійні книги зі збірками західних класичних творів, які називають «Великими книгами західного світу», то можна побачити, що вони містять у собі обрані твори, що нараховують понад 450 праць, написаних приблизно сотнею авторів за 25 століть. Це Гомер, Платон, Аристотель, Фома Аквінський, Данте, Спіноза, Шекспір та інші. І хоча всі ці автори у своїх творах відображали західний світ з його ідеями і традиціями, вони вражають тим, що сперечаються один з одним практично з будь-якої теми.

Найкраще можна було б охарактеризувати цю збірку митців західного культурного світу, як «суміш різнорідних ідей». Якщо говорити про Біблію, вона вражає унікальною

єдністю, про що зазначалося раніше. Біблія унікальна, тому що поєднує різноманітне, подаючи геніальний Божий план не в однорідності, а в розмаїтті. Біблійне розмаїття не роз'єднує, а доповнює. Саме це виявила Реформація, повернувшись до Першоджерела. Августин Блаженний за 1000 років до Реформації проголосив: «У головному – єдність, у другорядному – свобода, а в усьому – Любов!» Єдність у розмаїтті. Це післяреформаційне християнство, яке, відкривши для себе розмаїття в Біблії, поступово (не зразу) приходять до висновку, що головним у міжконфесійному розмаїтті є шукати Біблійної єдності.

Ми часто чуємо про книги, які стали найпоширенішими в світі, їх продають тиражем у мільйони примірників. На тлі цього набагато серйозніше починаєш ставитися до Біблії, тиражі якої досягають мільярдних рубежів!

Жодна інша книга в історії людства не знала таких величезних тиражів у вигляді єдиної збірки всіх своїх книг і у вигляді окремих її творів. Можна, звичайно, посперечатися відносно конкретного відрізка часу в конкретному році, коли якась інша книга могла досягти більший тираж. Біблія стала унікальною, найпоширенішою книгою, найбільш перекладеною книгою на світі. Її перекладено на 2200 мов світу. Жодна інша книга не користувалася постійно таким величезним попитом, як Біблія.

При цьому варто сказати, що у багатьох народів писемність з'явилася завдяки перекладу Біблії. Так було і з стародавніми вірменською і старослов'янською мовами, так є і з багатьма сучасними мовами, на які, щоб зробити переклад, місіонери мусять спочатку винайти абетку або узяти уже існуючу (наприклад, латинку) і пристосувати до фонетичних потреб мови. Часто на те, щоб вивчити мову, винайти абетку і зробити переклад Біблії проходить життя

місіонерів, але воно варте того. Є така думка, що майже на всі сучасні писемні мови існує перекладена хоча б одна книга Біблії.

Варто розглянути ще деякі особливості Біблії. Незважаючи на те, що спочатку Біблія писалася на німецькому матеріалі і протягом сотень років, перш ніж був зроблений друкарський верстат, її доводилося переписувати, ні стиль її, ні точність змісту не зазнали змін. Нікому і ніколи не вдавалося безповоротно знищити Біблію. У порівнянні з іншими древніми творами вірогідність Біблії підтверджується набагато більшою кількістю її давніх рукописів – їх більше, ніж рукописів всіх інших класичних творів, разом узятих. Саме Біблія була однією з перших книг, перекладених на інші мови. Кількість мов, на які перекладена Біблія, так само вражає уяву, як і її тиражі. Приблизно в 250 році до Різдва Христового Старий Заповіт був перекладений на грецьку мову. Цей переклад відомий як Септуагінта. Спочатку переклад призначався для грекомовних євреїв, що жили в Олександрії, які не могли читати Святе Письмо єврейською мовою. З того часу перекладачі активно перекладали як Старий, так і Новий Заповіт на мови, що мали або не мали писемності. Тільки в Інституті біблійних перекладів Вікліфа працюють більше шести тисяч фахівців з 850 різних мов, на яких говорять у 50 країнах світу. Вони випускають у світ нові або виправлені переклади Біблії. На 468 з цих мов Біблія буде перекладена вперше. Стверджує Джон Уорвік Монтгомері: «Якщо хто-небудь сумнівається у вірогідності збережених текстів Нового Заповіту, він тим самим осуджує всі древні класичні твори на забуття, тому що жодний інший твір стародавнього світу не має такої кількості бібліографічних підтверджень, скільки їх є в Новому Заповіті». Аналогіч-

ним чином і Брюс Мецгер, професор Принстонського університету, і один з провідних критиків біблійного тексту у світі, вважає, що на противагу вивченню інших древніх текстів «критика новозаповітного тексту забезпечена подібним матеріалом удосталь».

Євреї зуміли зберегти Писання так, як не вдалося зберегти свої древні тексти жодному іншому народу. Вони перелічили в Біблії всі букви, склади, слова й абзаци. У них існували особливі люди, чиїм єдиним обов'язком було зберігати і передавати ці документи з абсолютною точністю. Це були переписувачі – книгарі, масорети.

Отже, надзвичайна поширеність Біблії – тиражі, переклади – стала величезною заслугою Реформації. Цей факт ніхто заперечувати не стане.

Біблія вистояла проти лютих атак всіх своїх ворогів. Багато хто намагався спалити її, заборонити і оголосити поза законом з часів Римської імперії й до наших днів у державах, де панував чи панує комуністичний режим. В 303 році римський імператор Діоклетіан видав указ про знищення Біблії й заборону поклоніння Богові. Відповідно до цього указу впливало, що всі церкви потрібно стерти з лиця землі, а Писання спалити. Високопоставлені особи, які були християнами, втрачали всі свої громадянські права, а землевласники втрачали навіть свою волю, не лише майно. Церковний історик IV століття Євсевій Кесарійський писав, що «за іронією історії, через 25 років після указу Діоклетіана, римський імператор Костянтин розпорядився зробити 50 копій Біблії за рахунок уряду».

В колишньому Радянському Союзі комуністичний уряд теж планував знищити усі церкви, саму християнську віру. Нічого не вийшло, тому що люди не можуть протистояти Богові.

Вороги Біблії з'являються й зникають, а Біблія залишається. Ісус сказав: «Небо й земля перейдуть, але слова Мої не перейдуть» (Мк. 13:31).

Багато століть потому знаменитий французький вільнодумець Вольтер, що помер у 1778 році, заявив, що через 100 років після того, як його не стане, християнство буде назавжди забуте і стане просто надбанням історії. Але що ж трапилося насправді? Надбанням історії став Вольтер, а кількість випущених у світ Біблій продовжує рости з кожним днем практично у всіх куточках земної кулі, усюди несучи із собою благословення. Що стосується пророкування Вольтера про зникнення християнства і Біблії через 100 років після того, як його не стане, то учені Гейслер і Нікс констатують: «Усього лише через 50 років після його смерті Женевське біблійне товариство використало друкарський верстат Вольтера і його будинок для того, щоб випустити у світ величезну кількість Біблій».

Жодну книгу так не шматували, не різали, не просівали, не досліджували й не паплюжили. Чи є яка-небудь інша книга з області філософії, релігії, психології або витончена письменність класиків чи сучасних письменників, яку б атакували з такою люттю і так запекло, як Біблію?

Біблійні вчені одного разу поступилися з поваги до, так би мовити, «достовірних результатів високої критики». «Точні результати» привели до висновку, що в часи Авраама народу хетів ще не існувало, оскільки ніде, крім Старого Заповіту, про них не було ніяких відомостей. Мабуть, вирішили критики, хети – ще один біблійний міф. Однак вони помилилися. Трохи пізніше, під час археологічних розкопок, були виявлені незаперечні свідчення того, що хетська цивілізація нараховує більше, ніж 1200 років. Роберт Дік Уілсон, прекрасний фахівець з мов і діалектів,

підсумував свою багаторічну працю з вивчення Старого Заповіту: «Можу сказати, що результати 45 років дослідження Біблії постійно приводили мене до твердої віри в те, що в Старому Заповіті представлена справжня історія ізраїльського народу». Здатність Біблії вижити в умовах критичних нападок дійсно унікальна. У всій літературі немає книги, подібної до цієї. Мільйони людей, як і раніше, люблять Біблію, мільйони вивчають її. І сьогодні я закликаю вас йти до Бога через читання Біблії – Святої книги книг, джерела Божої мудрості.

З історії Святого Писання (№3, 2010 р.)

Ми вже вели мову про виникнення Біблії, її мову, матеріали, на яких створювалося Святе Письмо. Тепер подивимося на різновиди письма, якими писалася Біблія. Брюс Мецгер, дослідник Нового Заповіту, сказав: «Літературні праці писалися більш рівним і строгим почерком, що називався унціальним. Такий «книжковий» почерк характеризувався великими й ретельно виписаними буквами, причому вони походили на наші заголовні букви й писалися окремо один від одного».

Дослідники Гейслер і Нікс відзначають, що «найважливішими рукописами Нового Заповіту звичайно вважаються більші унціальні кодекси, які датуються XIV століттям і пізніше. Вони з'явилися майже відразу після навернення римського імператора Костянтина у християнство і рішення Нікейського собору (це 325 рік) виготовити велику кількість примірників Біблії».

Найдавнішими й найбільш значними унціальними рукописами є Ватиканський кодекс (близько 325—350

років від Р. Х.) і Синайський кодекс (близько 340 року від Р. Х.).

Іншим різновидом є мінускульне письмо. Воно характеризується буквами, що мають спрощене рядкове написання і зв'язані між собою. Це письмо було створене спеціально для виробництва книг приблизно на початку IX століття від Р. Х.

Тексти в грецьких рукописах писалися без інтервалів між словами, а в єврейських словах були відсутні голосні букви, поки масорети близько X століття від Р. Х. не доповнили тексти цими буквами.

Сучасному читачеві подібна практика може видатися дивною й незрозумілою.

Але для стародавніх греків й євреїв це вважалося нормальним і цілком природним. Євреям не потрібно було писати голосні букви. У міру вивчення мови вони освоювалися з тим, як вимовляти і розуміти слова й фрази. Так само грекам не становило труднощів читати тексти без проміжків між словами.

А як відбувався поділ Біблії на розділи? Адже зрозуміло, що форма, у якій прийшла Біблія до нас, зазнала певних змін.

Зауважте, форма, а не текст. Перший поділ тексту Старого Заповіту на розділи відбувся до вавилонського полону, тобто перед 586 роком до Р. Х. П'ятикнижжя було розділено на 154 групи, які називалися «седарим». Передбачалося, що ці уривки являли собою уроки, розраховані на трирічний цикл читання. Під час вавилонського полону, але до 536 року до Р. Х., п'ятикнижжя поділили на 54 розділи, названі «парашийот». Розділи пізніше роздібнили ще на 669. Близько 165 року до Р. Х. були поділені на роз-

діли Старозаповітні книги, названі «Пророками». Сучасний поділ на розділи було здійснено у XII столітті.

Що стосується Нового Заповіту, то греки вперше поділили текст на абзаци перед Нікейським собором (325 рік по Р. Х.), можливо, ще в 250 році.

Найдревніша система поділу на розділи зустрічається близько 350-го року після Р. Х. на полях сторінок Ватиканського кодексу. Однак тоді розділи були набагато менші за обсягом, ніж у тексті сучасної Біблії. Наприклад, тепер Євангеліє від Матвія має 28 розділів, а у Ватиканському кодексі – 170 розділів.

Дослідники Гейслер і Нікс пишуть, що «такий поділ на розділи змінився тільки в XIII столітті, причому цей процес відбувався поступово. Сучасний поділ Біблії на розділи (1189 розділів у канонічних книгах) зробив Стефан Ленгтон, професор Паризького університету, а пізніше – архієпископ Кентерберійський. Це відбулося до введення рухливої літери в друкарстві. Оскільки Біблія Вікліфа (1382 рік) зберегла такий поділ, Усі сучасні Біблії донині друкуються саме в такому вигляді».

А навіщо потрібний такий поділ Біблії?

Поділ тексту на вірші відбувся з тієї ж причини, що й поділ на розділи. Це була спроба полегшити роботу з посиланнями й публічне читання тексту вголос. Розмітка вперше з'явилася в 1551 році в четвертому виданні грецького Нового Заповіту, опублікованого паризьким видавцем Робертом Стефаніусом.

Отже, ми зробили коротенький екскурс у загальну історію Біблії, розглянувши матеріали, на яких вона писалася, письмо, яке вживалося, а також поділи на розділи і вірші.

Цей історичний екскурс був дуже загальний. Реформатори сприйняли Біблію такою, як вона є, як вона дійшла до них. Ні Лютер, ні Кальвін, ні пізніші євангельські богослови не вважали себе уповноваженими щось змінювати.

Хоча Реформація і була чимось радикальним у ставленні до Біблії, але це не було переглядом чи редагуванням самої Біблії. Я не говорю про Біблійний критицизм XVIII—XIX століть, як і про спроби спотворити переклади деякими сектами, наприклад, Свідками Єгови.

Усе ж Біблія є книгою з паперу, друкарської фарби, обкладинки... Але Біблія унікальна своєю відмінністю від всіх інших книг. Професор санскриту Монт'єро-Вільямо 42 роки вивчав книги Сходу і порівнював їх з Біблією. Пізніше він написав: «Складіть їх на ліву сторону вашого письмового столу; на праву сторону покладіть Біблію, тільки її одну, так, щоб між ними була велика відстань. Між Біблією і так званими Священними книгами сходу є прірва, яка розділяє одну групу від іншої, безнадійно і назавжди, ... справжня безодня, через яку не може перекинути моста ніяка наукова або релігійна думка».

Люди писали Біблію в різних місцях: у пустелі, в'язниці, палаці, під час подорожі, на островах, на полі битви і серед жертв воєнних битв. Вона була написана під час миру та війни, її писали в хвилини радісного збудження і у хвилини відчаю. Автори писали її, будучи у різних настроях: одні писали її в моменти найвищого щастя; інші висловлювали в ній глибину горя й розпачу. Мойсей писав у пустелі; Єремія – у темниці; Даниїл – у палаці; Павло – у в'язниці; Лука – під час подорожі; Іван – у вигнанні, на острові Патмос. Давид писав під час війни; Соломон – під

час миру й процвітання, Одні писали про впевненість і твердість віри, інші описували дні сум'яття й хаосу.

Біблія була написана на трьох континентах – у Азії, в Африці та в Європі. Це єдина книга, що писалася більше ніж півтори тисячі років. Вона була написана на трьох мовах. Це давньоєврейська мова ізраїльського народу. Практично цією мовою був написаний увесь Старий Заповіт. Ця мова яскрава й образна, і вона не просто описує минуле, але й ілюструє його, немов у картинках!

Також була арамейська мова, поширена на Близькому Сході аж до епохи Олександра Македонського. Книга Даниїла і більша частина Книги Ездри написані арамейською мовою, як і деякі уривки в Книзі пророка Єремії. Ісус Христос саме арамейською мовою виголосив на хресті «Боже Мій, Боже Мій! Нащо Мене Ти покинув?» Арамейська мова дуже близька до єврейської, арамейські тексти в Біблії написані тим же рукописним шрифтом, що і єврейські. Однак в арамейській мові лексика багатша, у ній багато запозичених і сполучних слів. Ця мова має найдовшу історію з усіх відомих в історії мов. Її знали ще в часи біблійних патріархів, і сьогодні на ній розмовляють кілька сот тисяч людей.

Грецька мова була використана для написання майже всього Нового Заповіту. Христос також міг говорити на ній, як на міжнародній мові того часу, якою у наш час є англійська мова.

Апостол Павло у своєму листі до християн Риму волів писати грецькою, а не латинською мовою. Римська імперія в той час була, в основному, грекомовна, і латинська мова вживалася тільки на рівні уряду й чиновників.

Біблія, незважаючи на багатомовність і багатосторонність – єдина цілісна книга. А щодо того, що була

написана на декількох мовах, а не тільки на мові єврейського народу, це вказує на Божественне провидіння. Бог говорить до людей зрозумілою і сучасною їм мовою. Здобутком Реформації була Біблія на мовах різних народів.

Чи велике число авторів Біблії могло обумовити появу різних точок зору, полеміку?

Біблійні автори торкнулися сотень актуальних питань і проблем: це шлюб, розлучення й повторний шлюб. Це гомосексуалізм, подружня зрада, покора владі, неправда й істина. Це і формування характеру, і батьківські обов'язки, і природа й одкровення Бога. Але від найпершої Книги Буття і до останньої Книги Об'явлення всі ці теми ні в чому не суперечать одна одній, оскільки вони представлені біблійними авторами у дивній гармонії, дарованій Богом.

Фактично Біблія оповідає про одну історію, що викладається. Це історія Божого відкуплення людського роду. «Загублений рай» у Книзі Буття стає «повернутим раєм» у Книзі Об'явлення. Якщо доступ до дерева життя в Книзі Буття виявляється закритим, у Книзі Об'явлення людина знову повертається до нього. Порятунком від гріха і осудження служить сполучною ниткою між цими двома подіями. Він дарує повне перетворення й нескінченне блаженство життя в присутності єдиного, милостивого і Святого Бога.

І нарешті, найважливіше. Серед усіх персонажів і героїв Біблії найбільш видатною особистістю є єдиний, Живий і Милостивий Бог, що виявив Себе людям через Ісуса Христа. Звернемося насамперед до Старого Заповіту. Закон забезпечив «підставу для Христа», історичні книги показують «підготовку до Його пришествя», поетичні книги Його «оспівують», а пророцтва оповідають про «очікування Христа».

У Новому Заповіті євангелія оповідає про історичне явлення Христа. Книга Дій розповідає про поширення Його навчання, послання дають нам інтерпретацію Його особистості, а в Об'явленні ми знаходимо завершення всього існуючого в Христі. Уся Біблія зосереджена на Ісусі Христі. У цьому її неповторність і унікальність.

У БІБЛІ Є ВІДПОВІДЬ НА КОЖНЕ ПИТАННЯ

(№4, 2010 р.)

Почнемо з листа Олега Васильовича Погинайка з Дунаївців Хмельницької області. Християнський письменник, поет-пісняр пише: «У мене важка хвороба, але я знаю, що Господь ніколи не допускає того, що може зашкодити людині понад її сили і допоможе їй перейти через усе. Прошу вас, любі брати і сестри, молитися за мене». Олег Васильович своїми словами переказав настанову апостола Павла в першому посланні до коринтян (10:13): «Вас не спостигла ще спокуса понад людську силу. Бог вірний: Він не допустить, щоб вас спокушувано над вашу спроможність, але разом із спокусою дасть вам змогу її перенести».

Страждання – це не тільки фізичний біль чи неміч, а й спокуса. Пригадайте страждання біблійного Йова, який вже був доведений до краю злиднів і хвороб, навіть дружина радила йому проклясти Бога і піти з життя. Це було спокусою, але Йов встояв і визнав, що на все є воля Божа, якій він коритиметься. І Бог дав йому не тільки зцілення, а й відновив усе, що було втрачене.

В житті людей на землі не бракує страждань. Заслужують схвалення і поваги ті люди, які, страждаючи, мужньо зносять свою долю. Ось пише до нас Василь Гудимяк з села Хімчин Івано-Франківської області. Йому 21 рік, але сім років свого життя він перебуває в інвалідному візку. Свій час він присвячує дослідженню Божого Слова і має запитання. Він пише: «Мені незрозумілі деякі пророцтва Івана Богослова, адже вони частково збігаються з пророцтвами Даниїла та інших пророків. Мене цікавить, на

якому етапі знаходимось ми згідно з пророцтвом. Роз'ясніть, будь ласка, 13-й розділ Івана Богослова».

У цьому розділі Іван Богослов пише про звіра, що виходив з води, маючи 10 рогів і сім голів. Далі йде опис цього звіра, який здобуде перемогу над народами. Другий звір, якого бачив Іван, мав два роги «немов агнець» і говорив як дракон, і він діє владою від першого звіра, і всім ставить тавро з числом імені звіра. Далі Іван Богослов пише: «Тут є мудрість. Хто має розуміння, той нехай злічить число звіра, бо це число людське, і число його 666».

Що то за звірі? У книзі Одрокровення багато символів. Вона написана в часи панування Римської імперії і тодішні люди розуміли, що перший звір символізує Римську імперію, десять рогів – це 10 залежних від неї держав, а сім голів – це сім імператорів, що у ній панували. Цей звір присудив другого звіра, який є символом антихристиянського насильника і фальшивих пророків, породжених цією владою. Цей звір також символізує переслідування Христової Церкви.

Пророк Даниїл теж вживав подібних символів для окреслення світової сили. Він писав, що з моря вийшли звірі ніби лев, ведмідь, леопард і четвертий звір – небачений і жорстокий. Цими символами Даниїл позначив Вавилон, Мідію «Македонію» а четвертий звір – це четверте царство, що буде на землі, за яким настане Царство вічне.

Щодо семи голів першого звіра з пророцтва Іванового, то деякі богослови вбачають у ньому сім світових потуг, що мали владу на землі: Єгипет, Асирію, Вавилон, Персію, Грецію, Рим і папський Рим. Щодо числа 666, то дослідники вважають, що це заковане ім'я. Апостол Іван мав учня Полікарпа, а той мав учня Ірїнія, котрий вважав, що число 666 це заковане грецьке слово «латеїнос» і означає Ла-

тинське царство. Прийнято вважати число 666 символом сатани.

Щодо часу, у який ми живемо, то це час очікування другого приходу Ісуса Христа.

Ігор Вікторович Земляний з села Новостепанівки Дніпропетровської області пише, що йому далеко їхати до міста, щоб спробувати там купити українську Біблію. А Іван Гаврилович Денисенко з Сум був у місті і зайшов до православної церкви Київського Патріархату, але там Біблія коштувала 100 гривень, яких у 73-річного Івана Гавриловича не було. Пішов до церкви Московського патріархату, а там жінка у лавці зустріла його як ворога і відповіла лише: «Нет».

Щодо недружнього вітання у церкві варто нагадати цим церковникам найпершу заповідь християнського життя: «Роби іншим так, як хочеш, щоб тобі робили». Тобто, з любов'ю і повагою.

Лікар Лідія Павлівна Пашкевич з Черкас з преси довідалася, що у Львові є пластовий курінь «Вовкулаки» і запитує про доцільність такої назви. Про скарги слухачів на самотність і ворожнечу вона пише: «Справді важко жити, коли світ тебе сприймає як чужого. Сучасна людина живе самотньо в натовпі. Діти не розуміють батьків, а ті не докладають зусиль, щоб порозумітися з дітьми. А тут ще й міжрелігійні чвари. Нерідко створюються сім'ї, де чоловік і дружина – з різних конфесій. Домовляються заздалегідь, чи перейдуть в одну конфесію, чи дотримуватимуться кожен своєї. В таких сім'ях синів хрестять у конфесії батьків, а дочок – у церкві матері. Усе можна уладнати без гніву». Злагоди найкраще шукати у Церкві Христовій, у спільному слідуванні настановам Слова Божого, засадам християнської етики. А щодо назви «Вовкулаки», на мою думку, не

треба бути надто суворими. Вовкулаки – це у Пласті братство, котре сповідує ідеали українського лицарства – січового козацтва, та об'єдналося для досягнення спільної мети. Курінь об'єднує понад 60 старшопластунів та сеньйорів з 8 країн світу. Щодо самого слова, то перші згадки про вовкулак сягають дохристиянського періоду і є похідними від давнього культу воїна, котрий є спільним для багатьох світових культур. В українській традиції вовкулак характеризують вправними козаками з добрим почуттям гумору, називаючи «вовками-хортами святого Юрія».

Вовкулаки серед низового козацтва нібито могли перекидатися на вовків, ловити ворожі кулі зубами і зневажливо спльовувати їх у бік тих, хто стріляв, утікати з полону, скориставшись човном та веслом, намальованими на стіні в'язниці попелом з люльки... Поставтеся до цих переказів з гумором.

Віктор Куркула з Полтави пригадує в листі, що йому його бабуся казала, що перед кінцем цього світу викинуть з мавзолею у Москві Леніна і Сталіна. Сталіна вже давно в мавзолеї немає, а Ленін усе ще там. Також Віктор Куркула пише: «В Біблії жодного разу християнство не називається релігією, бо релігія – це самообман. Не вживається і слово „Трійця“, а називаються три окремі іпостасі єдиного Бога з великою пошаною і любов'ю. А також ніде не вказано, що коли тіло людини вмирає, то душа не зникає, а перебуває окремо без тіла деінде».

Раджу не плутати віру з релігією. Релігія є формою виявлення своєї віри не тільки у єдиного Бога, а й у далекі від Бога доктрини чи ідеї. Комуністи намагалися створити в Радянському Союзі релігійну систему, метою якої було звеличення окремих осіб, названих великими вождями. Замість Біблії було написано світські книги, до яких було

запозичено чимало істин з християнської етики, але у далекому від Бога тлумаченні. Ця релігія не призвела до якихось позитивних вислідів, хоча ще й досі люди вклоняються кам'яним зображенням земних осіб сумнівної репутації, приносять до них квіти, вважають їх прикладом у житті. За який приклад може служити Ульянов-Ленін, який криваво зруйнував усі зачатки демократичної держави, а сам помер від сифілісу, котрий вразив його мозок? Недалеко від нього відійшли й інші особи, яким поставлено пам'ятники на площах наших міст.

Щодо триєдиної сутності Бога в 17 книгах Біблії три особи святої Трійці згадані окремо, а в семи книгах Бог згадується у множині, щоб підкреслити триєдину сутність Бога-отця, Сина і Духа Святого. У Євангелії від Матвія (28:19) Христос сказав учням: «Тож ідіть і навчіть всі народи, хрестячи їх в ім'я Отця і Сина, і Святого Духа». Віктор Куркула може не вживати слово «трійця», але Бог незалежно від нього матиме три проявлення.

Ще про безсмертя душі. У Книзі Йова (27:8) сказано: «Яка ж бо надія лукавому, коли Бог візьме душу його?» І далі (34:14-15): «Коли б Він до Себе забрав своє серце, свій дух, і свій подих до Себе забрав, всяке тіло погинуло б вмиць, а людина повернулася б на порошок». Також у Книзі Еклезіястовій (12:7): «І вернеться порошок у землю, як був, а дух вернеться знову до Бога, що дав був його». Отже, душа є безсмертною, вона не зникає, а після смерті спасенної людини повертається до Бога.

СВЯТЕ ПИСЬМО В УКРАЇНІ

(№ 5, 6 2010 р.)

Християнство прийшло на береги Дніпра значно раніше його реформаторської, протестантської гілки. Відомо, що про Христа українці почули ще до князювання Володимира Великого в кінці X ст. (близько 988—989 років). Багато людей приймало цю нову релігію. Вже в часи князя Ігоря, в 944 році, в Києві була побудована християнська церква св. Іллі. Ольга, дружина Ігоря, прийняла християнство і багато княжих дружинників були християнами. А згодом княгиня Ольга приєдналась до Східньої грецької церкви.

Християнство принесло нові ідеї в життя наших предків. Християнська релігія не тільки змінила світогляд, але принесла зміни в щоденному житті українського народу. Родова мораль язичницького суспільства завмирала і зароджувалася нова мораль. Християнська релігія оголосила ідею доброзичливого і чесного ставлення до кожної людини, а не лише до члена свого роду чи племені. Християнська мораль забороняла багато вчинків, які дозволялись раніше, наприклад безкарне вбивство невільника. Християнська релігія ганьбила життя чоловіка з жінкою без шлюбу і порушення подружньої вірності. Церква заохочувала людей допомагати бідним, сиротам і вдовам, добре ставитись до подорожніх, справедливо поводитись зі слугами.

Разом з християнством прийшла в Київську Русь візантійська культура, яка поступово витіснила з побуту все старе. Почали поширюватися наука і мистецтво, появилися книги на Русі, прийшла писемність, яка сприяла розвиткові української літератури.

Оскільки наша тема – Святе Письмо, то варто подивитися, як воно поширювалося у наших землях. Книги Святого Письма і книги церковнослужбові поширювали сербські і болгарські місіонери. Церковнослов'янські книги приходили з Болгарії і Сербії. Книги, які приходили з Греції, перекладали церковнослов'янською мовою. Перекладали ці книги спочатку серби і болгари, а потім цією працею займались українці, які перейняли від південних слов'ян слов'янську азбуку і знання церковнослов'янської мови, яка стала літературною мовою та існувала довгі віки в Україні, аж до виходу «Енеїди» Івана Котляревського, яка вийшла в народній мові 1798 року. Тепер церковнослов'янська мова є мертвою мовою, так само як антична грецька і латинська.

Отже, з приходом християнства в Київську Русь у кінці Х ст. народилась релігійна (духовна) література, здебільшого книги Святого Письма, твори отців церкви, апокрифічні книги, повісті, збірки різних творів і деякі твори наукового змісту.

Крім найдавнішої книги Святого Письма – Остромирового Євангелія – в Київську Русь прийшов переклад найнеобхідніших частин Біблії, здійснений місіонерами Кирилом і Мефодієм та їхніми учнями, в другій половині IX–першій половині X століть. Цей переклад був зроблений з Септуагінти та з грецького тексту Нового Заповіту. Дуже популярною книгою Старого Заповіту був Псалтир, який вживався не тільки як богослужбова книга, а також як навчальна книга для домашнього читання. Але найпопулярнішими були книги Нового Заповіту – Четвероевангеліє і Апостол. Апостолом називали послання апостолів.

А в 1581 році вийшла знаменита Острозька Біблія, яка з'явилась завдяки старанням князя Василя-Костянтина Острозького. Цю Біблію надрукував Іван Федорович в

Острозі, після довгої звірки канонічних грецьких і латинських текстів та перекладів у церковнослов'янській мові. Острозька Біблія є першим повним виданням Біблії церковнослов'янською мовою в староукраїнському варіанті. Острозька Біблія віддзеркалює високу мовну культуру на Україні в XVI ст., бо текст є добре зредагований і має добрий переклад.

Готували Біблію до друку відомі просвітителі Герасим Смотрицький, Тимофій Михайлович, Іван Федорович, Діонісій Раллі, Євстахій Натаніель та інші.

Професор Острозької академії Петро Кралюк пише, що фактично в Острозі вперше в Європі було здійснене науково опрацьоване видання Біблії. Хоча в її основі лежали грекомовна Септуагінта (Александрійський список), а також існуючі в той час старослов'янські переклади Псалтиря й Нового Заповіту, острозькі книжники використали різноманітні старослов'янські, грецькі, латинські, польські, чеські, а також й єврейські біблійні тексти. Вони здійснювали їхнє порівняння, дошукуючись «автентичного» тексту.

Острозька Біблія – унікальна пам'ятка культури не лише українського чи всеслов'янського, а й загальноєвропейського значення. Головну роль у її появі відіграв князь Василь-Константин Острозький, який усвідомив потребу в такому виданні. Він зумів зібрати й організувати роботу людей, які довели цю працю до логічного завершення.

Подібну роботу в той час у Європі ніхто не наважувався робити.

Лише через якийсь десяток років з'явилися науково опрацьовані латинською мовою видання Біблії Сікстіна та Клементіна.

Хоча Острозька Біблія вийшла старослов'янською мовою, в окремих її місцях відчуються впливи тогочасної української розмовної мови.

Це було обумовлено не лише консервативною орієнтацією видавців на православно-слов'янську традицію, а й деякими мотивами полемічного характеру. Видавці хотіли показати, що слов'янська мова придатна для богословських досліджень. Водночас видання книги цією мовою обумовлювалося тодішніми комунікаційними реаліями, які існували в православно-слов'янському світі загалом й в Україні зокрема.

Видання Острозької Біблії викликало значний інтерес. Вона поширилась не лише в Україні та країнах православно-слов'янського ареалу, але й за їхніми межами.

Завдяки своїй авторитетності, Острозька Біблія визначила біблійний канон для православних слов'ян. На її основі в Росії були видані «первопечатная» та Єлизаветівська Біблія, текст якої і зараз використовує Російська православна церква.

Острозька Біблія з'явилася у 1581 році і майже одночасно став відомий переклад Біблії українською мовою, який виконав шляхтич Валентин Негалевський у селі Хорошів, поблизу Острога.

Очевидно, в околицях села Хорошів уже склалася традиція перекладів біблійних текстів українською мовою. Це село було неподалік Кременця, де міг працювати першодрукар Франциск Скорина. Поблизу Хорошева, в селі Двірець, починалася праця над Пересопницьким Євангелієм. Можливо, що В. Негалевський, буваючи в Острозі, знав, що острозькі книжники готували до друку повний корпус біблійних книг старослов'янською мовою.

Поряд з Хорошевим було село Сураж, доходи від якого йшли на видання Острозької Біблії.

А ще ж у 1580 році в Острозі був виданий Новий Заповіт з Псалтирем як частина майбутньої повної Біблії, а також алфавітно-предметний покажчик до Нового Заповіту. Можливо В. Негалевський був ознайомлений з цими виданнями і прийшов до висновку, що церковнослов'янська мова даної книги не зовсім зрозуміла навіть для освічених людей. Це й могло спонукати його до перекладу новозаповітних текстів українською мовою. Фактично це був перший в Україні Новий Заповіт, розрахований не лише на служителів церкви, а й на світських людей.

Цікаво, що у передмові до свого перекладу Валентин Негалевський писав, що здійснив свою роботу «...за намовою й наполяганням багатьох вчених, богобоязливих, Слово Боже милуючих людей, які по-польськи читати не вміють, а, читаючи по-слов'янськи письмом руського викладу слів не розуміють».

З передмови можемо зробити висновок, що в той час в Україні й, зокрема, на Волині було чимало письменних, освічених людей, які користувалися «письмом руського викладу», фактично тогочасною українською мовою. Вони не знали польської мови, не вміли читати по-польськи.

В. Негалевський, здійснюючи переклад Нового Заповіту, вважав, що самостійне опанування змісту Біблії – важливий крок у пізнанні Бога, тому свою працю адресував, як сказано у передмові, «кожному побожному християнину, хочаби його зробити учасником властивого розуміння Слова Божого». Оскільки Острозька Біблія швидко розійшлася, з'явилася потреба її перевидання. Дещо перероблене видання цієї книги планував здійснити київський митрополит

Петро Могила, який доручив ченцю-граверу Іллі виготовити близько 500 ілюстрацій для майбутнього видання Біблії.

На жаль, обставини не дозволили здійснити це ілюстроване перевидання Острозької Біблії. Петро Могила помер, потім почалися козацькі війни і гравер Ілля, вирішивши, що видання Біблії не буде здійснене, припинив виготовлення ілюстрацій. До нас дійшло близько 130 його гравюр на біблійні теми.

Друкована Біблія з'явилася в Московії, сучасній Росії, в 1663 році за царя Олексія Михайловича. Острозька Біблія була передрукована з невеликими виправленнями у правописі, щоб наблизити текст до російського варіанта старослов'янської мови. Вираз «народ руський» – бо українці були тоді русинами – замінили на «народ великоросійський». Дане видання отримало назву «первопечатной» Біблії. Насправді ж така назва затемнює суть справи. Адже редагували ці тексти спеціалісти з України, бо московити не мали своїх людей, які б могли здійснювати редагування біблійних текстів.

Минуло понад 300 років, доки з'явилася повна Біблія, перекладена на живу, народну літературну мову.

За переклад Біблії на українську народну мову взявся Пантелеймон Куліш – письменник, історик, етнограф, критик, один з членів Кирило-Мефодіївського братства. Він почав переклад Біблії в 1860 році і скінчив його у спілці з Іваном Пулюєм, який перекладав важчі місця грецького тексту, а П. Куліш редагував їх.

Для П. Куліша культурний розвиток народу збігався з релігійним і освітнім. Він хотів підняти культурний рівень простого народу і тому він старався розвивати українську мову, щоб вона була на такому самому рівні, як інші європейські народи. П. Куліш бажав, щоб український

народ також мав Біблію, перекладену на літературну народну мову. Він добре собі усвідомлював духовну і культурну цінність Біблії для багатьох народів.

П. Куліш працював над перекладом Біблії усе своє життя, але не зміг довести його до кінця. В 1885 році сталася пожежа на його хуторі Мотронівці і переклад згорів. Пропала праця багатьох років. Лишилось тільки те з перекладу, що було надруковане в журналах. Проте після пожежі П. Куліш знову взявся за переклад втраченого тексту, але не скінчив повного перекладу Біблії до своєї смерті в 1897 році. Дружина П. Куліша передала рукопис перекладу Біблії на зберігання в музей мецената Тарновського, який попросив письменника Івана Нечуя-Левицького закінчити переклад Біблії, що він і зробив.

У 1904 році Британське біблійне товариство видало повну Біблію, перекладену П. Кулішем, І. Пулюєм та І. Нечуєм-Левицьким. Хоч П. Куліш не дочекався виходу Біблії українською мовою, але його намір і праця не пропали даремно. Тепер в українській мові є три повних Біблії у перекладах П. Куліша, Івана Огієнка і о. Івана Хоменка. Недавно було в урочистій обстановці у Києві презентовано новий, виправлений згідно з сучасною нормативною лексикою української мови переклад П. Куліша, здійснений під редакцією д-ра Василя Боєчка.

Також знамениту Острозьку Біблію переклав на сучасну українську мову доктор Рафаїл Торконяк в Острозькій академії.

Реформація підняла Біблію на п'єдестал, з одного боку, а з іншого – довела до рівня простої людини, яка вільно могла її читати рідною мовою. Майже всі реформатори перекладали Біблію на рідні мови своїх народів.

Тепер є часткові або повні переклади Біблії більше як на 1800 мов. Не кожен народ може похвалитися такою кількістю перекладів Біблії рідною мовою, як український. А якщо додати до цього різні виправлені, переглянуті, модернізовані видання, особливо Нового Заповіту, то виглядає, що Україна має принаймні 10 копій перекладів Нового Заповіту і п'ять Старого. І тепер ми повинні повною мірою скористатися цим багатством, постійно читати Біблію і настановлятися нею.

КОЖЕН ВІРУЮЧИЙ ПОВИНЕН МАТИ І ЧИТАТИ БІБЛІЮ

(№ 10, 2010 р.)

Марія Федорівна Марченко з Бердянська належить до християнської євангельської церкви «Нове життя». Вона пише, що православні християни називають цю церкву сектою, а це її ображає. Вона пише: «Ми служимо живому Богові та Господеві Ісусові Христу. У нас народ енергійний, прагне усім серцем пізнавати Бога». Далі Марія Федорівна нарікає, що православні часто самі не знають, що означає їхнє православ'я. Вони не хочуть слухати, коли до них звертаються зі словами Святого Письма. Вони не знають, що віруюча людина повинна знати Слово Боже і жити за його настановами. А у слові Божому сказано, що й демони вірують, і при цьому тремтять. Звісно, пише Марія Федорівна, віруючі люди в такому затемненні не винні. Вона пише за Біблією: «Горе пастирям Ізраєлевим, які пасли самі себе! Чи не отару повинні пасти пастирі?» Ось і виходить, що православні священики повинні пасти свої громади. Не завадило б їм зазирнути у наші церкви і почути, чого вчать віруючих наші пастирі.

У загальному Марія Федорівна має рацію: багато християн не знають і не хочуть знати Святе Письмо. Це стосується і протестантів, хочуть і меншого мірою. Справа в тому, що з прадавніх часів обидві традиційні церкви – католицька і православна – обмежували доступ віруючих до Біблії. Мовляв, читати Святе Письмо і розповідати про нього простим людям можуть лише служителі Церкви, бо вони освічені, а народ – темний. Цю традицію порушив Мартин Лютер, котрий переклав Біблію зрозумілою для

народу мовою. Усе ж у православній церкві досі обряди і звичаї переважають над постійним вивченням і дослідженням Святого Письма. Але в цілому критикувати за це усю Церкву не можна. Серед її діячів було багато світлих дослідників Слова Божого, хоча їм не завжди дозволяли це робити. Тепер часи змінюються на краще. Проте не треба покладатися лише на пастирів. Кожен віруючий повинен мати вдома і читати Біблію. До цього закликає нас постійно апостол Павло. Нас усіх закликає, а не лише пастирів...

Ігор Земляний з села Новостепанівки Дніпропетровської області запитує: чи Ісус Христос є Богом? Він пише: «Як відомо, Бог знає все і немає нічого такого, чого б Бог не знав. Але ж написано: „Про день же той не знають ні ангели небесні, ні Син Людський, але лише Отець“. Отже, Христос не знав, коли день Його другого пришествя? Виходить, Христос знає не все? То чи є Він Богом?»

На горі Оливній Христос відповідав на запитання учнів про кінець світу. Він тоді вимовив ті слова, які цитує автор листа. Але у Євангелії від Матвія сказано, що про той день не знає ніхто, ані ангели небесні, лише один Отець. Про Себе Христос не сказав нічого. Так переказали пророцтво Христа також євангелісти Лука та Іван.

Отже, Христос, як Син Людський, тобто як людина міг і не знати, але як Син Божий знав, коли це станеться. Христос є Богом і тільки через Нього ми маємо спасіння і вдача-не життя. Хто не вірує в Христа, той не є християнином.

Лист з Боярки на Київщині від Л. І. Струнко: «Той, хто не наділив сатану в бутність його Люцифером силою, достатньою, щоб встояти перед тягарем слави, що впав на нього, а Адама і Єву, щоб вони встояли проти сатани, після їхнього гріхопадіння почав ще й їх звинувачувати у тому, що вони фактично недоотримали те, що Він не додав».

Бог ніколи на творив людей своїми невольниками. І тепер Христос не ламає двері, щоб увійти, а стукає і чекає. Хто йому відчинить, той буде спасений. Люцифер теж не був невольником, він мав вільний вибір – перебувати в послуху Богові чи дерти кирпич догори і вважати себе за рівного Богу. Не тягар слави вразив Люцифера, а пиха, надмірна гордість. Від Бога він мав достатньо сили, щоб встояти перед спокусою, але власні амбіції виявилися сильнішими. Так було і з першим людським подружжям. Бог дав їм усе. Але застеріг, що з одного дерева вони не повинні їсти, бо помруть. Люди мали вільний вибір, але через непослух спокусилися. І не померли відразу, хоча були покарані.

Чи в нашому житті ви не маєте таких попереджень? Пишуть, що не можна переходити вулицю на червоне світло, а люди переходять і гинуть. То чи вони не мали сили, щоб утриматися від такого вчинку? Мали, але вважали, що вони сильніші від обставин вуличного життя.

Л. М. Савчук з села Олексівки Хмельницької області пише до нас: «Зараз телевізор людей закодував. Приходжу до старої бабуні, а вона каже, що у неї – біда. Що сталося? Телевізор не працює... Він стоїть на столі, великий, закрив усе вікно. А в мене телевізора немає, я люблю слухати радіо. Слухаю пісні про Бога, читаю Біблію. Я щаслива з Богом живим! Бачу Божі дива. Мама вже померла, син і невісточка в Києві, я їм купила Біблію. Вони знають п'яту заповідь Божу, але не виконують. Город немає кому посадити. Я страждаю, як Ісус Христос. Усім розповідаю про Бога!».

Жіночка зі Олексівки перебільшує своє страждання порівняно з стражданнями Христа, але я її розумію. Звісно, важко, коли немає вісточки від сина. Заповідь, про яку вона

пише, така: «Шануй твого батька і матір твою, щоб довголітній ти був на землі». Вірю, що син почує про матір і озветься до неї. А про телевізор влучно сказано, що він вікно закрив жінці. Ніщо не повинно закривати вікно до життя, а таким вікном має бути Боже Слово.

Лист Костянтина Стащак з Борислава – особливий. Він закликає досліджувати Святе Письмо, як нас настановляв апостол Павло у своїх посланнях, щоб слово Боже перебувало в нас. У доданому до листа трактаті Костянтин Стащак закликає: «Бережіться! Навіть християнин може опинитися у ворожому стані проти Христа!» Це може статися, пише автор, коли віруючі почнуть додавати від себе власні вигадки і тлумачення Слова Божого. Він наводить приклади з Біблії. Перший, коли цар Давид, намагаючись повернути Ковчег заповіту до Єрусалиму, влаштував з цього приводу гучне свято. У натовпі знайшовся чоловік, який хотів підтримати Ковчег, тобто підтримати Бога, за що був вражений смертю. Давид збагнув гнів Божий і зупинив процесію. Другий випадок, пише Костянтин Стащак, стався вже за царя Соломона, який збудував храм і влаштував гучне свято. Але Бог з'явився у храмі серед п'тьми, пише автор, «співачи і музиканти втікали з храму, як пацюки з тонучого корабля». Соломон збагнув, що Богові потрібне смиренне вшанування, а не концерти. На закінчення Костянтин Стащак наводить рядок з Першого послання апостола Павла до коринтян: «Тож й ідолопоклонниками не ставайте, як деякі з них, як написано: „Народ сів їсти й пити, а втім встали забавлятися“» (10:7).

Костянтин Стащак пише, що при перевезенні Ковчега Бог образився на музику, святкування людей. Насправді там було інакше. Ковчег везли на волах, а мали нести на плечах. Це вже була перша зневага до Ковчега. Усі й

справді раділи, танцювали, музика грала. Коли ж віз нахилився, Узза вхопив Ковчег рукою, бо воли його нахилили. Читаю: «Та гнів Господній запалав на Уззу і Господь ударив його там таки за цю сміливість». Не за музику, а за інше. Давид і справді зупинив весь похід на три місяці, аж поки переконався, що гнів Божий минув, після чого Ковчег понесли до міста, а сам Давид знову танцював, музика грала і гніву Божого за це не було.

Другий випадок – з Соломоном. Коли освячували Храм, Слава Господня так заповнила його, що люди не могли увійти. Читаю: «І священники не могли стояти на службі через хмару, бо слава Господня сповнила Дім Божий». Після молитви і жертви служба тривала і сурми грали, і люди раділи сім днів. І Бог не гнівався за музику і загальну радість.

Костянтин Стащак закликає нічого не додавати, а сам додає. З приводу музики і співів в останньому 150-му псалмі сказано: «Хваліте Господа в Його святині! Хваліте Його в Його могутній твердині! Хваліте звуком рогу, хваліте Його на арфі й на гуслах. Хваліте Його на бубні й танцем. Хваліте Його на струнах і сопілці. Хваліте Його на дзвінких цимбалах, хваліте Його на гучних цимбалах. Нехай хвалить Господа все, що живе!». Що ж стосується цитати з послання апостола Павла до коринтян, то він чітко сказав, що не треба як язичники тільки їсти, пити і веселитися, а починати слід з подяки Господеві, з молитви.

Мені приємно відзначити, що надійшли листи з досить складними запитаннями. Дякую.

Ми ж спільно шукаємо істину! Нехай же Слово Господнє надихає усіх нас на праведне життя, кличе до любови, взаємоповаги, шанування один одного і прославлення Бога нашого Ісуса Христа.

ЛЮДИ ПРАГНУТЬ БОЖОГО СЛОВА

(№ 5, 2011 р.)

Василь Іванович Дробот із села Стерче на Буковині пише: «Я сів написати листа до вас, щоб подякувати спочатку за здорову науку на релігійну тему, а головне чисту і правдиву. Я переконався і твердо знаю, що не важливо бути православним, католиком чи протестантом, вченим, лікарем чи простим робітником, бо для Бога є приємно і важливо шанувати Його, виконуючи Його заповіді. Після розвалу Радянського Союзу я навчався в школі командного складу у Підмосков'ї. Зі мною в одній групі навчався узбек на ім'я Мурад. Якось зайшла мова про віру в Бога. Мурад був мусульманином, але те, що він сказав, мене вразило. Я запам'ятав на усе життя. «Проблема не в тому, чи ми віримо в Бога, біда в тому, що ми Богові не віримо», – сказав він. Я пишу вірші на релігійні теми, але мало хто мене розуміє, тому вірші пишу поки що для себе. Але головне, що я вірю в Бога, осягаю мудрість Його заповідей, хочу розуміти Його волю, а також хочу любити».

Дуже правильно сказав знайомий Василя Івановича про наші взаємини з Богом. Апостол Павло в усіх своїх листах до Церков постійно вимагав пізнання Божої природи, Божого характеру, бо за таким пізнанням приходила справжня віра, а не сліпе виконання релігійних ритуалів. Можна вірити у те, що є на світі вища сила, яка усім на землі управляє. Для індійців такою силою може бути Будда, для мусульман – Аллах, а для вчених атеїстів – природа з її численними законами. Кожен з них вшановує своє боже-

ство, приносить квіти і пахощі, в природі створює заповідники. Але чи має відповідь на свої старання?

Не становлять винятку і віруючі численних християнських громад. Вони досконало знають, що на Великдень треба фарбувати яєчка, на Різдво приносити до хати снопа, а на свято Трійці встеляти підлогу татарським зіллям та лепехою. Молитви теж вони завчили і промовляють їх, не дуже замислюючись над змістом. Відстояли Службу Божу – і повернулися до звичаїв свого грішного життя. А коли станеться якесь лихо, то й свічу в церкві куплять, щоб запалити перед іконою. Запитайте у них про головну заповідь Ісуса Христа – не знають. А вона ж бо визначає усе наше життя: усім серцем любити Господа нашого, любити й ближнього свого, як самого себе. Не завченою молитвою, а щирим словом звертатися до Бога, як до свого Батька, бо так учив нас Христос. Писав бо апостол Павло до євреїв: «Ми маємо відвагу входити до святині кров'ю Ісусовою, з щирим серцем, у повноті віри, окропивши серця від сумління лукавого та обмивши тіла чистою водою» (10:19-22).

Великий лист надійшов з Червонограда Львівської області: «Пише до вас Марія Володимирівна Олійничок з шахтарського міста Зеленограда – за советською назвою Червоноград – з вул. Степана Бандери. Як пише наш великий і славетний пророк Тарас Григорович Шевченко: „Я читаю Біблію не щодня, а щогодини: ми віруємо не щодня, а щогодини Твоїй силі, і Слово Живому, встане Правда, встане воля і Тобі одному поклоняться усі народи віднині й довіку“. Толку не буде в Україні до тих пір, допоки не об'єднаються усі храми до Київського патріархату, бо серце України не в Москві, не в Римі, а у Золотоверхому Києві, бо це наш новий святий Єрусалим. Тоді ми будемо духовно

найсильніші і вийдемо на світову вершину. Запрошую вас до нас у гості на годиночку-дві, то і побидете, як я поживаю без грошей, а щасливо як на небі, бо в моїй голові дочки і онука, Бог, Бог, Бог, Україна і бідні люди. Та в мого тата-небіжчика було тисячу разів чистіше в стайні, ніж тепер у під'їздах, сушилках, підвалах і всюди. Чи то мають японці, американці чи китайці усе поприбирати? А на весіллі у моїх батьків у 1947 році випили тільки півпляшки горілки. Нічого не замикалося і нічого не дівалося, а яка була духовність, свідомість і культура! Господи, що то зараз сталося з людьми? Царю Небесний, Ісусе Христе!

Щиро зсилаю пісню свою.

Даруй нам волю, даруй нам долю

Нашій Україні, прошу Тя нині!

Нехай затамлять собі усі, що і у Творця Отця Саваофа, у Господа нашого Ісуса Христа не пройде жодна фальш і за кожне слово, думку, вчинок дуже скоро у вічності доведеться складати іспит перед справедливим суддею – Господом нашим Ісусом Христом. Нечистими грішми, що грабують нас, ніколи не відкупляться. Усе нечесно нажите добро піде прахом. Для спасіння душі багато не треба – віра, молитва, каяття, піст і милостиня! Напризволяще залишили селян, а вони ж нас годують. Село без міста буде жити вічно, а місто без села помре з голоду, бо на асфальті ще ніколи нічого не виростало. Родюча земля поросла бур'янами! Народ наш, такий трудолюбивий, співається, зкурюється, зколюється. Батьки вештаються на заробітки, а діти ростуть безпритульними. Хіба ж цього вчить Біблія? Світ ще такого не бачив і не чув, що в Україні за рік зареєстровано 10 млн. абортів! Свідомо вбито цілу державу! Закликаю до покаяння український народ. Покайтеся і

більше не грішіть, бо завтра буде пізно каятися. Не пропи-
вайте Україну!».

Болить серце у Марії Володимирівни Олійничок за грі-
ховний стан нашого світу. Треба йти до людей, перекону-
вати їх, навертати до віри, до праведного життя. Це нелег-
ко, треба поступитися особистим. Але ми маємо добрі при-
клади. Коли Ісус Христос вийшов на берег Генісаретського
озера і побачив там рибалок Симона, Андрія, Івана, Якова,
то сказав їм: «Ідіть за Мною». І вони пішли, усе покину-
ли – і човни, і мережі ловецькі. Кожен з них мав своє занят-
тя, своє майно, свою родину. Але кожен пішов, бо Господь
покликав їх до праці на Божій ниві.

Не з усіма так було. Коли Ісус з учнями йшов до
Єрусалиму, до нього підходили охочі послужити Божій
справі. І Він теж запрошував їх іти з Ним. Вони ніби й хоті-
ли. Але одному треба було доглянути старих батьків,
другий мав спершу попрощатися з домашніми, третього
непокоїло важке життя мандрівного проповідника. Не пі-
шли... Ісус же сказав: «Ніхто з тих, хто кладе свою руку на
плуга і назад озирається, не надається до Божого Царства»
(Лк. 9:57-62). Сказано чітко, конкретно. Отже, йдучи за
Христом, ми не тільки світ рятуємо, а й своє майбутнє ос-
вітлюємо Божим благословінням.

Не кожен має стати мандрівним проповідником. Зміст
Христового заклику полягає в тому, щоб людина знала свої
пріоритети.

По-перше, йти за Господом не означає мати добробут,
але мати Христа в своєму серці, жити за Христовими
заповідями.

По-друге, щоб знати ці заповіді, треба читати Євангеліє,
бо вони там записані.

Христос не звільняє нас від родинних обов'язків. Навпаки, Він вимагає, щоб ми були відповідальними, чесними, справедливими, любили Бога і служили ближнім. В цьому полягає сутність правдивого християнина.

Ще є лист від Лідії Павлівни Пашкевич з Черкас, яка пише, що рік має бути урожайним, бо добрий сніговий покрив зберіг посіви від вимерзання. «Якщо нічого прикрого не трапиться, то будемо з хлібом», – пише вона.

Слово «хліб», про який вона пише, вживається у Біблії багато десятків разів, а ще ж згадані різновиди зерна – ячмінь, овес, пшениця. Щоразу ці плоди згадуються з належною шаною. А для християн найсвятішим є хліб Вечері Господньої, про який у Першому посланні до коринтян апостол Павло писав: «Господь Ісус ночі тієї, як виданий був, узяв хліб, подяку віддав, і переломив, і сказав: „Прийміть, споживайте – це Тіло Моє, що за вас ламається. Це робіть на спомин про Мене“ (1 Кор. 11:23-24)».

І коли Господь посилає на українські поля рясний урожай хліба, то має надію, що той хліб заохотить усіх нас до спомину про Господа, до подяки Йому, а також до вивчення настанов Господніх щодо праведного життя. І я вас до цього заохочую, покликаний Святим Духом до проголошування Слова Божого. Перебувайте в Господі!

V. БІБЛІЯ І ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ ТЕЗИ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ ЛЕКЦІЙ (2011—2012 рр.)

ПРО БІБЛІЮ

Біблія не є звичайною книгою, навіть не є феноменальним, незвичайним явищем, але є Божим об'явленням для людини, яке викладено в доступній людям формі і висловлено зрозумілою людям мовою.

Біблія не досліджує світобудову і не змінюється зі змінами світогляду. Коли в уявленні людей про будову нашої планетної системи на зміну геоцентричній теорії прийшла геліоцентрична, коперниківська, Біблійне оповідання про творення світу не зазнало жодних змін, оскільки воно непохитне і не залежить від уявлення, якою є форма землі — плоскою чи кулястою, довкола Сонця чи Землі обертаються планети.

Біблія є Словом Божим, яке приходить до нас згори. Істина не підкорена нам, вона стоїть над нами, як властительниця. Істина не є об'єктом дослідження. Навпаки, вона нас досліджує. Ми маємо підкоритися її авторитетові та прийняти її.

Біблія є Святим Письмом, бо вона не є звичайною книгою, міркуваннями чи дослідженнями якогось філософа, але є Божим об'явленням для людини. Тарас Шевченко називав Біблію Живим Словом, яке має силу і діє. Він писав:

«Ми віруєм Твоїй (тобто Божій) силі
і Слову Живому:

Встане правда, встане воля,
і Тобі одному
Поклоняться всі язики
Во віки і віки».

Про діючу силу Божого Слова Т. Шевченко писав до свого поневоленого народу: «Возвеличу,

Малих отих рабів німих!
Я на сторожі коло їх
Поставлю слово».
Яке Слово?
«Неначе срібло куте, бите
І семикрати перелите
Огнем в горнилі, – словеса
Твої, о Господи, такії.
Розкинь же їх, Твої святії,
По всій землі. І чудесам
Твоїм увірують на світі
Твої малі убогі діти!»

Біблія відрізняється від людських книг і тим, що вона є книгою пророцтв. Майбутні події неznані і таємні для людства, але Богові вся майбутність відома, бо Він бачить її від початку аж до кінця. В Біблії Бог відкрив усе, що потрібне для нашого теперішнього і майбутнього добра і щастя (2 Петра 1:19-21).

Біблія, як Боже Слово, не є книгою традицій чи спадщиною попередніх поколінь, тому маємо її читати, вивчати і вірити, а також жити згідно з її принципами.

Біблія є універсальною, вона належить усьому людству, усім цивілізаціям, звернена до всіх культур, звертається до усіх людей, усіх поколінь, від народження людини до її смерті. Немає такого питання в житті людини, на яке Біблія не давала б відповіді чи, безпосередньо, настановою, чи

маючи приклади до наслідування, правила, норми, якими маємо керуватися в нашій поведінці.

Біблія торкається усіх ділянок та проблем нашого життя. Хоч Біблія створена тисячі років тому, коли була найбільш розвинута аграрна культура, хоча в Біблії порушені переважно юдейські традиції, але вона так само є актуальною сьогодні для нас, жителів індустріалізованого суспільства, яке проживає в містах і має проблеми, породжені новітньою технологією та індустріалізацією. Засади Біблії ми можемо застосовувати до усіх обставин теперішнього життя, але в ній, ми, християни, знаходимо мудрість рішень, які приймаємо щоденно.

Біблія є також Богом натхненна книга, тому ми можемо довірятися тому, що в ній написано (2 Тим. 3:16). Біблія говорить ту правду про людину, якої вона потребує. В ній, немов у дзеркалі, видно слабості людського серця. Ісус Христос сказав: «Те, що виходить з людини, оскверняє людину; бо з середини, з серця людського, виходять злі помисли, перелюб, розпуста, вбивство, крадіж, здирство, злоба, лукавство, пожадливість, заздрісне око, гордість, богозневага, безсоромність, безумство. Все це зло з середини виходить і оскверняє людину» (Марка 7:20-23). Усі ці прояви ми бачимо в суспільстві сьогодні.

Не людина судить про Біблію, але Біблія, як Слово живого Бога, судить про людину.

БІБЛІЯ І АРХЕОЛОГІЯ

Біблія не є книгою абстрактних релігійних правил.

Біблія не появилась в якійсь одній культурі і одних історичних обставин, це не продукт об'явлення однієї людини, як Коран.

Біблія – Старий Заповіт писалась протягом 1600 років, 39-ма авторами, які жили в різних історичних обставинах.

У Біблії не тільки Ізраїль, але Єгипет, Месопотамія, Ханаан... Культури, починаючи з бронзового і залізного віку, царської культури Персії, Греції і Римської імперії.

Мова Біблії – гебрейська, грецька і арамейська. Але є вплив інших мов, як угарітської, аккадійської, шумерійської, персидської і латини.

Частини Біблії написані в Ізраїлі, Єгипті, Вавилоні, Малій Азії (Туреччині), Греції і Римській імперії.

Біблію писали царі, фермери, вигнанці і мандрівні проповідники.

Існують паралелі Біблії з документами історичної літератури, з творами того часу, коли писалась Біблія. Проте, основна різниця з ними полягає в тому, що Біблія – це Боже об'явлення в зрозумілій мові і культурі того часу, а світська література – це історія і події в тих країнах, пов'язані з громадським життям.

Євангеліє – це зовсім інше Святе Письмо, якому ми не знаходимо ні рівного, ні подібного.

Археологічні студії Біблії мають у фокусі історію і культуру того часу. Для чого нам потрібні археологічні дані про Біблію? Для розуміння змісту написаного. Потрібно знати географію, звичаї тих народів, їхні вірування.

БІБЛІЯ І МІФИ

Відомо, що на культуру і її розвиток впливала і впливає Біблія, як і міфологія. Міфологія – це сукупність міфів. Чи є щось спільного поміж Біблією і міфами?

Слово «міф» є грецьке, що означає – переказ, легенда, стародавня оповідь про явища природи або фантастичні оповідання про богів, обожнених героїв, уявних істот, щось вигадане, неіснуюче, фантастичне (Сучасний тлумачний словник. 2006 р.).

Різні філософи й вчені пояснювали по-різному виникнення міфів. Наприклад, французький єзуїт Жозеф Лафито, як і французький вчений Бернард Фонтенель ще в XVII столітті пояснювали, що «міфологія відобража наївну спробу первісних людей витлумачити явища природи, як був створений світ та як появилися люди».

Давньогрецьке слово *mythos*, як можна довідатися з словника, було досить багатозначним. За своїм змістом воно приблизно відповідало нашим словам – слово, розмова, вислів, переказ, сюжет і міф у нашому його розумінні. Воно мало в грецькій мові багато похідних слів, серед яких було і *mythologia* – сукупність міфів якогось народу і наука, завданням якої є вивчення міфів. Якщо міфи склалися на світанку людської культури, то науку про міфи, перші спроби тлумачення міфів можна знайти на початку давньогрецької філософії.

Грецькі міфи – це розповіді про богів, героїв, про їхні подвиги. Почасти вони зустрічаються в римській переробці, з латинськими назвами богів. Водночас у цих переказах знаходимо чимало історичних подій.

Хоч наука уже пояснила багато явищ природи, проте ще до нашого часу існують оповідання про міфічних богів та героїв. З давніх часів кожне суспільство творило свої міфи, які відігравали важливу роль у віруванні і релігійному житті людей. І це релігійне поняття завжди відрізняло міфи від інших подібних оповідань, як народні казки і легенди. Легенди і казки люди оповідали для розваги та повчання і не вірили, що то було дійсністю, натомість міф вважався святою правдою. В них божества, герої були наділені надприродною силою, але зберігали характеристику людей у почуттях любові, ненависті, заздрості, народженні і смерті. Їх добрими якостями люди захоплювалися, а до негативних ставилися з відразою.

Ніхто не викидає міфологію з культури людства. Існувала навіть міфологічна школа – напрям у фольклористиці та літературознавстві початку XIX століття, запроваджений німецькими романтиками. Вони вважали міфологію умовою існування мистецтва, основою поезії.

Міфічні істоти діляться на декілька груп. Багато міфічних богів і богинь схожі на людей. Вони народжуються, як люди, закохуються, воюють між собою. В грецькій міфології було багато таких богів на чолі з Зевсом і Афіною. Друга група міфічних богів і богинь мала схожість із тваринами. Багато таких було в єгипетській культурі. Головним їхнім богом був покровитель померлих Анубіс з головою шакала або собаки. Третя група богів була загадкової форми, частинно подібна до людини, а частинно – до тварини, як єгипетський сфінкс – тулуб лева з головою жінки чи індуський бог мудрості Ганеш – людина з головою слона.

Міфічні боги проживали десь на вершинах гір, у небі, на висотах, з яких було їм зручно оглядати людей.

Яка різниця між міфічними богами і Богом, об'явленим в Біблії?

З Біблії ми довідуємось про Біблійного Єдиного Бога в трьох проявах: Бога Отця, Бога Сина і Бога Святого Духа зі спільною характеристикою природних і моральних атрибутів, як Вічний, Святий, Праведний, Милосердний, Люблячий, Справедливий.

Чи є якась схожість біблійних персонажів з міфічними?

Перш за все порівняйте поняття істини міфологічних богів і їх мораль з Богом, об'явленим у Біблії. Тут ви не знайдете ніякої схожості.

Міфологічні оповідання про час, місце, особи і дії не мають ніякого історичного підґрунтя.

Міфологічні боги подібні до людей. Вони народжуються, кохають, ненавидять, воюють. Вони мстиві, заздрісні, охочі до любовних інтриг.

Біблійні оповідання пов'язані з історією. Події відбуваються на історичному фоні і те, що записано в Біблії, в більшості знаходимо в світській історії, в археологічних знахідках і документах. Біблійні патріархи, як і герої – це історичні особи, підтверджені часом і географічним місцем проживання.

В міфах можна знайти уявлення про виникнення світу, про його виникнення, але немає про можливий кінець світу, про якусь кінцеву катастрофу. А в Біблії написано про остаточний суд.

Безбожні вчені заперечують Біблійну історію. Вони твердять, що багато подій, починаючи від творення світу, не можна пояснити науковими методами. Але є багато такого в світі, чого не може пояснити наука. Існує теорія постання світу від «великого вибуху». Всякий вибух творить хаос, а не упорядкованість. Еволюція життя науково не

доведена, проте її приймають, як наукову теорію. Чому? Бо це модно, і тому приймають її вірою, як релігію.

Проте, в Біблії є оповідання, які теж приймаються вірою. Це переказ про творення світу, чуда, звершені Божою силою. Особливо для атеїстів і ліберальних теологів є болючою тема Особи Ісуса Христа, як Божого Сина, Його зачаття і народження від Діви, замісницький характер Його смерті, воскресіння і вознесіння, повернення в славі та остаточний суд. Раніше вони змальовували Христа як міф. Візьмемо один приклад з багатой атеїстичної пропаганди. В Музеї історії релігії та атеїзму Академії наук колишнього Радянського Союзу, в Ленінграді, було подано зображення Христа чомусь на зловісному тлі схрещених мечів. До намальованого Христа тягнулися з усіх сторін нитки від міфічних богів Греції, Єгипту, Малої Азії, Персії і навіть Індії. Схема мала переконати глядача, що з цих міфічних богів виник образ Христа. На цій схемі є майже всі основні епізоди Христового життя! Але чи це все правда? Вистачить хоч трохи, поверхово, познайомитися із змістом міфів про розп'ятих і народжених богів і стане цілком ясно, що перед нашими очима ще одна фальсифікація, ще раз перекручені факти, пропаганда з метою довести правдивість безбожної ідеології. Проте археологічні викопи та історичні докази з літератури та інших джерел неможливо ігнорувати, тому тепер уже визнається Христос як історична Особа. Атеїсти про це знають. Але вони трактують Христа як звичайну людину.

Ісус Христос не потребує ніяких наукових доказів. Христос – це об'явлення Бога для людини з ціллю її спасіння. Христос – це видиме втілення Слова, яке проголошує Євангеліє: «Споконвіку було Слово, а Слово в Бога було, і Бог було Слово. Воно в Бога було споконвіку. Усе через

Нього повстало, і ніщо, що повстало, не повстало без Нього. І Слово сталося тілом, і перебувало між нами, повне благодаті та правди, і ми бачили славу Його, славу як Однородженого від Отця» (Ів. 1:1-3, 14). І яке було проголошене в пророцтвах за тисячу років в Старому Заповіті. Не всі явища пояснює наука, не все можна пояснити і в Біблії раціональним мисленням. Існують речі, які недосяжні розуму і людській уяві. Їх називають таємницею. Проте є велика різниця в поглядах на «таємницю» в уявленні поган і Біблійній науці. Для апостола Павла історія Ісуса Христа не була «таємницею», але Божим об'явленням.

«Бо мені відкриттям об'явилась була таємниця, як писав я вам коротко вище, з чого можете ви, читаючи, пізнати моє розуміння таємниці Христової. А вона за інших поколінь не була оголошена людським синам, як відкрилась тепер через Духа Його святим апостолам і пророкам, – що погані співспадкоємці, і одне тіло, і співучасники Його обітниць в Христі Ісусі через Євангелію, якій служителем я став через дар благодаті Божої, що дана мені чином сили Його. Мені, найменшому від усіх святих, дана була оця благодать, – благовістити поганам недосліджене багатство Христове, та висвітлити, що то є зарядження таємниці, яка від віків захована в Бозі, Який створив усе» (Ефес. 3:3-9) і «... об'явивши нам таємницю волі Своєї за Своїм уподобанням, яке постановив у Самому Собі, для урядження виповнення часів, щоб усе об'єднати в Христі, що на небі, і що на землі» (Ефес. 1:9,10).

Яким має бути ставлення християн до міфології, старовинних традицій?

Це все – історія минулого, яке мало вплив на культуру. Проте брати цю «минувшину» за основу нашої віри (як РУ-

Нвіра і т. ін.) є помилкою. На це питання ми знаходимо конкретну відповідь у принципах Святого Письма. Апостол Павло пояснює: «Настане бо час, коли здорової науки не будуть триматись, але за своїми пожадливостями виберуть собі вчителів, щоб вони їхні вуха влещували. Вони слух свій від правди відвернуть та до байок нахиляться» (2 Тим. 4:3,4) і «Бо ми сповістили вам силу та прихід Господа нашого Ісуса Христа, не йдучи за хитро видуманими байками, але будши самовидцями Його величі» (2 Петра 1:16). Тут не вжито слово «міф», але «байка», що означає протилежне правді.

У Біблії немає міфів. В ній Бог включив жанри поезії і премудростей для Свого відкриття Ізраїлю, а в Євангелії – усім народам, не вибираючи нові літературні стилі чи нові теми. Бог використовував те, що було добре знайоме кожному жителеві Близького Сходу в давнині, і спілкувався зі Своїм народом зрозумілою мовою, використовуючи її як дохідливий та діючий засіб спілкування.

Однією особливістю української міфології є поєднання християнських релігійних уявлень із язичницькими віруваннями. Це сталося після охрещення Київської Русі, коли Церква успадкувала багато народних уявлень і звичаїв.

Поглиблення нашого знання про культуру й літературу стародавнього Близького Сходу, безумовно, допоможе нам краще зрозуміти Біблію.

БІБЛІЯ І КУЛЬТУРА СВІТУ

Слово «культура» ми вживаємо майже в усіх сферах суспільного життя. В розмові це слово найчастіше стосується мистецтва, літератури, музики. В суспільному житті воно може стосуватися різних ідей, об'єктів та способів творчості групи людей. Воно може включати мистецтво, віру, звичаї, винаходи, мову, технологію, традиції. При вивченні культури більше розуміються дії, почуття, мислення, ніж біологічне визначення.

Люди можуть вивчати цей феномен і використовувати його різними способами у процесі, якому немає кінця. Згідно з визначенням австрійського психолога Зигмунта Фрейда культура є сукупністю обмежень, встановлених людством для відвернення самовиродження. В розумінні фрейдистів, самообмеження при вирішенні суперечностей практикували первісні люди, суспільство яких осуджувало вбивство, як шлях розв'язання проблеми. Вже тоді у цьому проявилася Божя воля, яка пізніше набрала форми біблійної заборони – не вбивай! Заборона людодіства, як вирішення проблеми харчування, врятувала людство від самознищення і самовиродження.

Британський антрополог Бурнет Тайлор охарактеризував культуру як комплекс усього, включаючи знання, вірування, мистецтво, мораль, право, звичаї та інші здібності і звичаї, набуті людиною як членом суспільства. За його визначенням культура має три найважливіші характеристики.

1. Культура, набута людьми через навчення поведінки, а не за спадковістю. Діти вчаться від батьків.

2. Культура, досягнута особою, як членом суспільства. Це взаємини між людьми. Суспільне життя було б немож-

ливим без взаємозрозуміння і розділення здобичі між собою.

3. Культура як комплекс усього, яку можна поділити згідно з рисами або характеристиками. Наприклад, звичаї одруження, похорони, обробіток землі, привітання і т. ін. Вона ділиться на групи, які відрізняються поміж собою і можуть запозичатися, навчатися і ділитися різними звичаями (як стилі, моди, політичні, економічні системи). Обмін культурними набутками багато разів допомагав у виживанні цілих груп.

Часом ще вживається означення культури як субкультури (суб – під) окремих груп суспільства, етнічних груп, які практикують свої звичаї, традиції, живучи в іншій культурі (українці, індіани, мексиканці та інші народності в Америці, євреї в різних країнах світу).

ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ, З ЯКИХ СКЛАДАЄТЬСЯ ПОНЯТТЯ КУЛЬТУРИ

Передовсім культура розуміється як людська – універсальна. Вона притаманна тільки людині. Тварини живуть тільки біологічним життям.

Розмаїття культур. В антропологічному понятті слово «культура» вживається в множині. В різних народів, етносів, груп культури відрізняються.

Культура – специфічні моделі, зразки поведінки, відрізняють одні суспільства, групи від інших, але різниця помітна тільки при соціальній взаємодії. Культура визначає також межі розселення народів, які можуть співпадати з географічною територією.

Сутність культури окреслює спільноту: її вірування, поведінку, знання, святість, вартості і цілі життя, які творять систему життя людей. Людина є такою, як про себе думає (Прип.23:7).

Культура поширюється на всіх членів даного суспільства. Хоч існують різні класи, групи, союзи, проте культура цього суспільства поширюється на всіх. В Африці – африканська, в Європі – європейська і т. ін.

Все, що людина створює в процесі життя, виходить з концепту культури. Культура визначає традиційну поведінку, яка виробляється в людській расі, вивчається кожним поколінням і передається наступним.

КОНТАКТИ З ІНШИМИ КУЛЬТУРАМИ

Коли два суспільства з різними культурами встановлюють контакти, вони послідовно змінюються (Фінікія і Ізраїль під час панування царя Ахава – II Царів, 17:33), запозичають одне в одного риси, особливо якщо нове видається кращим від традиційного. Цей процес називається поширюванням або розповсюдженням. Такий обмін може діяти на користь розвитку або призводити до деградації суспільства (для Ізраїля за царювання Ахава такий обмін діяв на зло). Поширення християнства з Єрусалиму сприяло добру, розвитку, поступу. Поширення християнства сприяло позитивним змінам (Римська імперія відійшла від служіння і жертвоприношення ідолам. Римляни також багато перейняли з грецького мистецтва і літератури). Цей процес називається окультурненням (Від ескімосів ми сприйняли сани, снігоступи, лижі і т. ін., а вони – човни з моторами, рушниці, моторні сани).

Існує ще процес уподібнення або асиміляція, коли одна група (переважно менша) сприймає культуру іншої. При цьому процесі меншини зникають (русифікація українців у Росії).

ПСИХОЛОГІЧНА ПОДІБНІСТЬ КУЛЬТУР

Антропологія вважає, що культура складається з вивчених взірців поведінки, яка характеризує членів суспільства і не є результатом біологічної спадщини (Кроебер, 1972, 6). Кроебер і Клюкгогн так підсумували поняття культури: «Культура – це склад взірців чітко й не завжди виразно сформованої поведінки, набутої і переданої символами, які утворюють характерні риси, досягнуті спільнотою (чи групою людей), включаючи артефакти – нові утворення людського виробництва, традиції, ідеї, і спеціальні (особливі) вартості. Система культури може бути з однієї сторони продуктом дії, а з іншої – умовним елементом для дії в майбутньому».

Дуже складно дати визначення культури, оскільки існує понад 400 таких визначень і кожне з них має свою рацію.

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

На початку 1990-х років з'ясувалося, що всі пізнання про феномен культури необхідно привести в одне ціле і при тому в одну самостійну науку, яку назвали культурологією (від грецького «слово про культуру»). В Росії на теперішній час майже всі книги, праці культурології приховано або відкрито основані на засадах марксизму-ленінізму. Щодо християнської культурології в Україні, то вона тільки починає розвиватися і, дай Боже, щоб знайшла своє місце у вищій школі України.

Саме слово «культура» походить від трьох латинських слів: *occultio* – обробляти, вирощувати, *occultis* – невідоме, закрите, *cultus* – поклоніння.

Після відомого з Біблії гріхопадіння перші люди у важких умовах почали добувати хліб, обробляючи землю. Це було «cultio». З розвитком ремесла майстерність одних часом була загадковою (невідомою, закритою) для них – «occultios». Деяких майстрів і їх майстерність підносили до «культу» – їм поклонялися і звідси – «cultus». Сьогодні також багато людей поклоняються мистецтву, художникам, співакам, роблячи з них своїх ідолів.

Я думаю, що християнин має підходити до феномена культури згідно з Божим Словом, Біблією.

«Господу, Богу твоєму, поклоняйся і Йому одному служи» (Мтв. 4:10).

«Досліджуйте все; держіться доброго! Стережіться злого в усякому вигляді» (І Сол. 5: 21,22). «Щоб виполюючи кукуль, ви не вирвали пшениці» (Мтв. 13:29).

ЛЮДСЬКА КУЛЬТУРА В ІСТОРИЧНОМУ РОЗВИТКУ

Культура первісних людей, які залишилися без Бога, була зооморфною. Вони зображували своїх богів в образі тварин. Живучи на природі, від якої залежало життя, людина, не розуміючи природи, часто обожествляла її, поклонялась їй, створюючи з неї культ (Дії 17:23, 29 – Павло в Атенах). Погани створювали свої моделі богів (ідолів) на основі їхнього розуміння про Бога. Щоб пізнати Бога, потрібно мати Біблійну модель «об'явлення» від Бога, а не своє розуміння, яке залежить від культури, звичаїв, обрядів.

Коли суспільство створює нові ідеологічні моделі, утворюється в людському сприйнятті істини нова дійсність. Коли вона не Біблійна, то буде спотворена, як в недоброму дзеркалі. Так появилися «преанімізм» – віра в «єдину безлику» силу і «анімізм» – віра в існування душ і духів, які управляють матеріальним світом, та «тотемізм» віра в предків з тваринного світу.

Сім'я є першою інституцією, яку створив Бог. Без Бога розпочалося практикування полігамії (багатожонства), яке призводило до морального розкладу та деградації суспільства. Тільки повернення до встановленої Богом моногамії (один чоловік, одна дружина) позитивно вплинуло на розвиток сім'ї.

У первісних людей мистецтво виникло як форма емоціонального пізнання світу й суспільної свідомості. Це були переважно символічні зображення тварин, що відображували зооморфність їхньої культури. Культура народів

розвивалася на різних етапах з розвитком різних цивілізацій, її розвиток, зміст і форми залежали від клімату, природних умов, знарядь праці, полювання та фермерства.

АНТИЧНА КУЛЬТУРА

З історії знаємо про античну культуру, в основі якої був труд вільних людей. Стиль життя – війни, релігія – політеїзм (багатобожжя), обожнення людини (поганство). Поклонялися статуям імператорів. Центром античної культури була стародавня Греція (Еллада). Характерне для античної культури виникнення естетики (науки про красу), філософії і театрального мистецтва у вигляді драми, трагедії та комедії. Апологети ранньої церкви театр називали спотворенням (викривленням) першообразу – тріумфом людської гордині.

Театр з грецького «театрон» – удаваний, «де ілюзію видають за життя, а маску за лице, де керує неправда, яка є великим злочином і дурістю перед Творцем істини», – писав Тертуліан.

До античної культури належить також стародавній Рим. Староримська культура – це найвищий злет і одночасно упадок антропоморфної античної культури.

Чим характерна була староримська культура?

Вона не копіювалася, але будувалася на плані грецької. Видовище. Пересиченість (матеріальне задоволення і потяг до гострого відчуття, характерне і для наших днів).

Модель європейської культури наступних епох (державний устрій, військо, юриспруденція і т. ін.).

Служіння Ісуса Христа розвивалося в часи Римської імперії. Цікаво, чому Бог вибрав прихід Месії в цю історичну добу? Виповнення часу (Гал.4:4). Характеристика ментальності римлян (спосіб мислення): перенасиченість, розчарування в поганстві, цілковита моральна дезорієнтація (задоволення від споглядання насильницької смерті,

вбивства християн, глядіяторів, злочинців, від алкоголізму, гомосексуалізму). Є прислів'я: «Перший Рим – це Рим, другий Рим – Константинопіль, третій Рим – Москва, а четвертому – не бувати». Між іншим, багато росіян хворіють на «римські» хвороби. Колись Петро Чаадаєв попереджував, що Росія – приклад того, як жити не можна.

РОЗВИТОК СТАРОДАВНЬОЇ КУЛЬТУРИ КРАЇН СХОДУ

Характеристикою розвитку стародавньої культури Сходу було безпринципове поєднання несумісних поглядів, стилів, філософій та ідей окремих культур Азії з іншими, не східними цивілізаціями (еклектизм).

Самобутні культури окремих країн під впливом політично-економічних контактів та війн формувалися, попри їхню неподібність, в одну категорію. Так виникли категорії стародавньої культури Індії та Китаю, і друга – стародавні Асирія та Персія.

Світопогляд стародавніх китайців характерний специфічним поєднанням релігії, філософії та політичної ідеології. У їхній релігії ритуал переважає над релігійною наукою. Статус (становище) релігії набуває вигляду філософії типу конфуціанства, який є політичною ідеологією з основою філософії гуманізму структурного суспільства. В науці передувала переважно фізика та астрономія.

Індія є претендентом на визнання найстарішої культури на Землі з найбільш інтенсивним розвитком математики й астрономії. В Індії також розвивались філологія і література. На стародавню культуру Асирії найбільший вплив мала культура країн Дворіччя, до якої належала і сама Асирія. Асирійці засвоїли від своїх сусідів письмо клинопису й літературу. Також там був винайдений місячний календар і рельєфне мистецтво, яке вказувало на значення фізичної сили і незворушності. З Єгипту вони запозичили архітектуру, а з Середньої Азії – релігійні звичаї, поклоніння сонцю, вогню. Замість поклоніння своїм божествам в

храмах, вони влаштовували «святі місця» – гаї, пагорби. В Ірані (Персія) в деяких місцях ще й до сьогодні збереглася релігія «зороастризму» (обожнювання вогню, сонця і неба).

КУЛЬТУРА СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ – ЗАХІДНА, СХІДНА ЄВРОПА І КРАЇНИ СХОДУ

Середньовіччя – це період між стародавнім часом і сучасністю. Суть культури Середньовіччя – теоцентризм, у центрі уваги – Бог. Проте цей період дехто називає періодом темряви. Можливо тому, що античну культуру західної Європи знищили варвари. Життя опиралося на сільському господарстві. Освіти не існувало. Єдиним носієм культури була західна церква, яка теж ставала дедалі консервативнішою і обмежувала розвиток латинською мовою.

По суті, культура Середньовіччя була продовженням античної культури, увага якої була зосереджена на внутрішньому світі людини, але тепер збагачена християнством. У цей період почали діяти три університети: в Болоннії, Саламанці і Парижі. Найбільший вплив у науці того часу мала теологія (Фома Аквінський – XIII ст. – вважав, що існує істина, яку не можна досягнути розумом, але вірою).

У архітектурі Середньовіччя до XII століття переважав романський стиль (від Риму), а опісля XII ст. – готичний (гострий) – символ спрямованості християн до Бога.

ЕПОХА ВІДРОДЖЕННЯ (ренесанс) – 1300–1600 рр.

Від феодальної форми правління, яке базувалося переважно на рільництві, влада поступово перейшла до монархів. Послабилася позиція католицької церкви через реформаторів, які перекладали Біблію на мову своїх народів. Першу друкарню створив Йоган Гутенберг у 1450 році (Німеччина). Першими були надруковані Біблія та церковні книги. Перша Біблія була надрукована латинською мовою перекладу Вульгата (кінець XIV століття) у

Німеччині. Новий Заповіт з грецького оригіналу: Еразм Роттердамський (1515, Голляндія), Ксіменес (1517, Іспанія).

Назву цієї епохи називали відродженням через повернення до антропоцентризму (в центрі не Бог, а людина). Епоха Стародавньої Греції і Риму – поганство. З чого це видно? В епоху відродження виникла філософія гуманізму, яка, між іншим, є дуже актуальною в наші дні. Тоді, як і тепер, була найбільша розбещеність, неморальність, поширення гомосексуалізму, алкоголізму і порнографії.

ПОЗИТИВНА СТОРОНА ЕПОХИ ВІДРОДЖЕННЯ

Розвиток мистецтва, особливо художнього, з Біблійної тематики. Через реформу церкви Біблія стала більше доступною і зрозумілою для людей. Десідеріус Ерасмус (466-1536), Нідерланди, Мартин Лютер (1483-1546), Копернік, Галілей і художники Гіотто, Бокаччо, Леонардо да Вінчі, Мікеланджело, Рафаель, Рембрандт та інші.

У Східній Європі найбільшого впливу середньовіччя зазнали Польща і Чехія. В Польщі відкрився Краківський Ягелонський університет, а в Чехії – Кароліnum у Празі. На Київську Русь і Болгарію більший вплив мала Візантія, яка дотримувалася античної культури Стародавньої Греції, а також Сірійської і Кепської культур. Завдяки Візантії ми тепер пишемо «кирилицею».

На Заході архітектура розвивалася під впливом римської і готицької традицій, тоді як у Київській Русі за приклад храмів брали купол Візантії.

В час Середньовіччя в Індії розвиваються дві релігійно-філософські системи:

1. Індуїзм – по суті, поганське обожнення природи та віра в «переселення душ».
2. Буддизм – система самоудосконалення, яка, по суті, відкидала віру в Бога.

В країнах Середнього Сходу розвивалась арабська культура на основі запозичення найбільш передових культур Середньовіччя. Вперше араби створили університетську систему вищої освіти, актуальну до нашого часу. Араби переважно тримаються ісламу, однієї з трьох найбільш

поширених релігій у світі, поклоняються єдиному богу Аллаху, проповідують священну війну і діляться між собою на дві течії – суніти та шиїти. Інші назви – мусульманство, магометанство. Іслам забороняє живопис і скульптуру. В архітектурі прийняті мечеті з куполами і мінаретами. Розвинуті геометричні орнаментальні прикраси – «арабески» (стилізовані рослинні візерунки з арабськими написами).

КУЛЬТУРА НОВОГО І НОВІТНЬОГО ЧАСУ

Культура цього часу часто складається переважно з протилежних ціннісних орієнтирів. Унікальність її в тому, що вона взагалі немає спільного єдиного стрижня. Сучасна культура стала продовженням епохи Відродження і, особливо в XVIII столітті, набула рис «часу просвіти». В процесі розвитку природознавства і видавництва поширюється ідеологія матеріалізму. Світогляд «просвіти» ділиться на два напрямки: вольтеріанство – критики церкви, і атеїзм – заперечення Бога, що переростає у войовничий атеїзм. Цій культурі притаманна духовно-моральна дезорієнтація з різними «напрямами». Тут присутній і романтизм (мрійливість, героїка) і сентименталізм (розчулення читача), класицизм (наслідування грецьких і римських традицій), ампірізм і модернізм (заперечення реалізму, суб'єктивізм), соціалістичний реалізм і, нарешті, декаданс.

На культуру нашого часу дуже вплинув науково-технічний прогрес. Захоплення технологією відірвало людей від середовища проживання і штовхнуло до так званого «завоювання природи».

В пошуках спільного стрижня людство намагається поставити в центрі своєї культури євроцентралізм, централізм, американоцентралізм, афроцентралізм. Людство тепер виставляє в центр культури усе, що завгодно, тільки не Бога. Чи це не є ознакою останніх днів, про які говорить Біблія?

БІБЛІЯ І МИСТЕЦТВО

Створені за образом і подобою Божою чоловік і жінка отримали право панування над усім творінням (Буття 1:27, 28). Це панування було порушене історичним гріхопадінням і не зберегло свого первісного вигляду. Але коли людина приймає спасіння Христове, вона стає новим творінням, прощеним через Христову кров, з оновленим розумом і душею (2 Кор. 5:17). Духовність християнина не полягає у вузькому погляді, замкнутості, але в цілісності людини з її інтелектом і творчістю. Духовність її проявляється не тільки в догмах і доктринах, але торкається усіх сфер людського життя. Віруючий належить Христові і вся його творчість, всі види мистецтва мають прославляти Христа. Твори мистецтва можуть стати виявленням хвали Богові.

Але ж написано: «Не зроби подоби...» (Вихід 20:4, 5). Чи це означає, що Писання забороняє будь-яке мистецтво?

В Книзі Левит (26:1) написано: «Не зробите собі божків та ідола, і кам'яного стовпа не поставите собі, і каменя з фігурами не покладете в вашім Краї, щоб кланятися перед ними. Бо Я Господь, Бог ваш». Тут написано ясно, що не мистецька творчість забороняється, але поклоніння створеному. Поклоніння належить тільки Богові. Отже, ця заповідь скерована не проти мистецтва, але проти його використання для обожнення ідолів.

СКИНІЯ І МИСТЕЦТВО

Одне з правил тлумачення Біблії – те, що Писання ніколи себе не заперечує. На горі Сінай Бог дав 10 заповідей і наказав побудувати скинію, план якої був даний Богом (Вихід 25:9). Зразки скинії і свічника дав Бог (Вихід 25:40). Бог наказує створити образотворче мистецтво: скинію, світильник, ковчег, ангелів (25:18) та одяг священика (28:33). На одягу були зображені дари природи. Чи ви бачили коли голубі яблука? Я думаю, що це вказує на свободу творчості в мистецтві. Мистецтво не обов'язково має бути фотографічним.

План храму був даний Богом для Давида (І Хроніки 28:11-12) «Усе Давид зрозумів із Письма з Господньої руки...» (І Хроніки 28:19).

Яким мав бути храм? Гарним. «І покрив він той храм дорогим каменем на оздобу...» (2 Хр.3: 6). Бог любить красу.

Звідки людина взяла ідею про ангелів, херувимів, як вони виглядають? (Херувими над ковчегом, Вихід 25:18, Іс.6 р., Єзекиїль 1:4-25). Все це мистецтво творилося для Божої слави, але було заборонено поклонятися мистецьким виробам.

СВІТСЬКЕ МИСТЕЦТВО

Мистецтво, яке не створене для прославлення Бога, але у якому вся увага звернена на людину, є світським. Прикладом такого мистецтва в Біблії може бути Соломонів трон (Цар.10:18-20).

В Біблії є п'ять книг, які називаються навчальними, поетичними. Книга Псалмів написана як поезія. Поезія – це літературний жанр, який впливає на почуття і уяву більше, ніж проза. Гебрейська поезія дещо відрізняється від нашої, переданої віршованою ритмічною формою. Великий вплив на Т. Шевченка і його творчість мала Біблія і особливо Книга Псалмів. У своїй повісті «Княгиня» Шевченко пише: «Я знав мало не весь Псалтир з пам'яті і читав його, як казали слухачі, виразно, цебто голосно».

В своїй праці «Релігійність Т. Шевченка» митрополит Іларіон (Іван Огієнко) пише: «Псалтир – найпоетичніша книга всього світу і вона робила на Шевченка великий вплив. Псалтир, поруч з українськими піснями, розбудив й виховав Шевченкову музу. На Псалтирі виріс Шевченко і його «Кобзар». Шевченко переклав 12 псалмів. Він залюбки читав усю Біблію, а особливо Книги Пророків. Слідів Святого Письма в творах Шевченка повно».

Свій спосіб думання Т. Шевченко переніс до «Кобзаря», який є, за словами Іларіона, найінтимнішим твором в українській літературі. В ньому Т. Шевченко сотні разів вживає слова Бог, Господь, Божий, Святий і ін. У «Кобзарі» все життя пов'язане з Богом – від ранку до вечора, від народження до могили, усе описане з погляду віруючого християнина. Автор думає про Бога невинно, нагадує про Нього завжди. «Бог – головний двигун життя в «Кобзарі»,

головний підмет усього. Коли б зібрати все з Шевченкового релігійного стилю до купи, то склався б повний і не малий курс морального богослов'я, як по-Божому жити на світі, – пише Митрополит. Т. Шевченко глибоко вірив у силу Божого Слова.

В своїх творах Т. Шевченко виразно виступає як учитель моралі та національної свідомості, як учитель життя. На жаль, за радянських часів у багатьох місцях Шевченкові вірші змінили, дещо відкинули, дещо додали.

Ми знаходимо в поезії Т. Шевченка хвилини безнадії та розпачу, які були викликані насильством над селянами та соціальною несправедливістю, але все-таки він бореться за Правду Божу. Він пише: «Бог создал вас не на те, Щоб ви неправді поклонились!». Не тільки на Т. Шевченка Біблія мала вплив, але й на більшість українських письменників, поетів, філософів – Григорія Сковороду, Петра Гулака-Артемовського, Пантелеймона Куліша, Івана Нечуя-Левицького, Степана Руданського, Івана Франка та інших.

МУЗИКА

Музика – мистецтво відтворення думок, почуття і відчуття в звуках, які складаються з трьох елементів: мелодії, гармонії і ритму (Енциклопедичний словник Ф. Павленкова, С.-Петербург, 1913 р.).

Де музика розпочалася? Єзекіїль (28:13): «Ти пробував ув Едені, садку Божому. Усякий дорогий камінь – на одязі твоїй: карнеоль, топаз і яспіс, хризоліт, согам і онікс, сапфір, рубін і смарагд, і золото; знаряддя бубнів твоїх та сопілок твоїх були в тебе ще дня, коли був ти створений, були вони наготовлені». З цього тексту видно, що музика існувала ще перед створенням людини. Вона постала разом з створенням ангела Херувима (ангел поклоніння). Якщо кожний камінь відбиває інший колір світла, то Люцифер в поклонінні Богові не тільки вигравав мелодії, але творив і світловий супровід музики (Люцифер – носій світла).

Основні принципи музики:

Триєдиність: Бог – Отець, Син, Святий Дух.

Всесвіт: простір, матерія, час.

Людина: дух, душа, тіло (І Сол.5:23).

Музика: мелодія, гармонія, ритм.

Кожна частина музики відповідає певній частині нашої естери.

Дух – мелодія, душа – гармонія, тіло – ритм.

Духовна музика виявляє правду про життя, дає заспокоєння. Бездуховна музика несе неправду про життя, тривогу.

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ МУЗИКИ			
Людина	Основні елементи музики	<u>Напруження</u> Заспокоєння Відпочинок	Основні наслідки Неврівноваження
ДУХ	<u>Мелодія</u> Найбільш творча частина, яка підносить наш дух до Бога. Пс.40:3, Ефес.5:18, 19	Надмірно росте	Напруження Незадоволення Почуття Нездійснення
		Надто опускається	Депресія Розпач Відчай
ДУША	<u>Гармонія</u> Склад акордів, що підтримує мелодію	Забагато дисонансу	Тривога Бунт Хаос
		Надмір гармонії (Консонансу)	Манірність Гра на показ
ТІЛО	<u>Ритм</u> Подібно до пульсу тіла Брак – мертво Швидкий – хворе Нормальний – здорове	Занадто повторення	Похітливність Диско
		Часто міняється	Утеча від дійсності Неуважливність Нестяма/ Джаз

Правдиве мистецтво відрізняється від порнографії тим, що воно викликає у глядача (слухача) захоплення, а не похіть. За це відповідальний автор, а не глядач.

НАРОДЖЕННЯ ХРИСТИЯНСЬКОЇ МУЗИКИ

Музика Старого Заповіту

«Вдячна Мойсеєва пісня» (Вихід, 15).

Пісня Маріям (Вихід, 15:20-21).

Музика в храмі (І Хроніки 23:5, II Хроніки 29:25-26).

Все, що було в святині, всі види мистецтва: гармонія архітектури, скульптури і рельєфи, поезія і музика служили для однієї цілі – для прославлення Бога.

Музика в ранній церкві

В Новому Заповіті не згадується про форму служіння, але з Писання та історії Церкви бачимо, що було багато подібного в ранній церкві до продовження традицій служіння в синагогах.

Християнство стає державною релігією

В 328 році римській імператор Костянтин заснував на Сході велике місто Константинопіль. Це місто стало бастионом християнської культури й науки, порівняно з християнськими патріархіями Середземномор'я (Антиохія, Єрусалим, Александрія і Рим). Християни розпочали богослужіння на різних мовах, згідно з географічними та мовними відмінностями, постали декілька літургійних традицій. На Заході (Іспанія, Галія) прийняли латинську форму служіння, в Сирії – арабську мову, у Візантії – грецьку, в Єгипті – коптську.

Середньовіччя розпочинається приблизно з упадком Риму. В розвиток церковної музики великий вклад зробив Папа Григорій Великий (589—604), упроваджуючи так званий «григоріанській хорал», який став одним з найба-

гатших напрямків християнської музики. В богослужіннях також розпочали використовувати гімни – пісні, які прославляли Бога.

Гімни відрізнялися від інших співів тим, що в них не використовувався дослівний текст Писання, хоч зміст був тісно пов'язаний з Біблією, а музика компонувалася вільно. Гімни стали важливою частиною візантійської літургії, яку впровадив на заході Амвросій, Міланський єпископ з 374 року.

Італійський монах Гвидо Ареццо (995—1050) винайшов гаму і ноти для запису музики. До цього часу музика передавалась при допомозі пам'яті і мало було знаних композиторів, але з нотами появляються люди мистецтва, які створили західну музичну традицію. Вона збагатила християнські богослужіння і дала початок так званої «класичної музики». З часу реформації появляється в протестантських церквах, розпочинаючи від Лютера, спів пісень, переважно виконуваних хлопчиками, зміст яких передавав глибші духовні знання для молоді. Поява християнської пісні сприяла виданню збірників християнських пісень. Величезний вклад у розвиток музики, яка писалася під натхненням Біблії, вніс німецький композитор, органіст лютеранської церкви І. С. Бах. Він був великим представником західної культури. Великі музики Гайдн, Моцарт, Бетховен, Вагнер, Шенберг, Стравинський привселюдно заявляли, що вони є боржниками Баха. Георг-Фридрих Гендель (1685—1759) найбільше тепер знаний, як автор багатьох ораторій і багатьох музичних композицій та більше 40 опер. Його ораторія «Месія» прославляє Спасителя Христа натхненнями хоралами хваління, розпочинаючи з пророцтва про Його прихід і далі про Христове народження, життя, смерть і воскресіння.

Друга znana ораторія на Біблійну тему – це «Саул», в сюжеті якої оповідається про ізраїльського царя Саула та молодого Давида, який переміг Голіата.

Біблія була джерелом творчого натхнення для видатних творців класичної музики, зокрема опер у XIX і XX століттях. До перших належить, наприклад, опера Арнольда Шенберга (1874–1951) «Мойсей і Аарон», де відтворюється біблійний сюжет з книги Вихід, 32–33 розділи. Там показано, як Мойсей вибраному народові оповідає про Бога, але народ хоче бачити Бога і Аарон, Мойсеїв брат, робить їм золоте теля, якому вклоняються юдеї, тоді коли Мойсей отримує 10 Заповідей Божих на горі Синаї. Під керівництвом Мойсея Левієві сини вбивають ідолопоклонників, а народ, керований вогняним стовпом, далі продовжує подорож через пустелю до обітваної землі.

До біблійного образу Мойсея зверталися й інші італійські композитори. Зокрема Джоакіно Россіні у 1819 році написав оперу «Мойсей в Єгипті», яка тривалий час йшла на сценах Італії та Франції.

У 1905 році до образу Мойсея звернувся Джакомо Орефіс з Міляну. Французький композитор Каміль Сен-Санс (1835–1921) написав оперу «Самсон і Даліла», що відповідає біблійній книзі Суддів, 16-й розділ. Швейцарський композитор Артур Гоннегер (1892–1955) в опері-ораторії «Цар Давид», написаної на теми біблійної Першої Книги Царів, у трьох частинах передає події періоду з історії юдейського народу, починаючи від царя Саула, Давида і Соломона. Оперу вперше поставили в 1921 році в Швейцарії. Її позначає легка музика, яка була рисою творчості цього композитора.

Джузеппе Верді (1813–1901) повертає нас в часи Старого Заповіту оперою «Набуко» (Навуходоносор). Сю-

жет не пов'язаний тісно з Біблією, але події переносять нас у біблійні часи. Її недавно ставив театр «Метрополітан Опера» в Нью-Йорку.

Рихард Штраус (1864—1949) написав відому оперу «Соломія», вперше поставлену в Дрездені в 1905 році. Сюжет її близький до Нового Заповіту, але передає його не дослівно. Ідеться тут про Івана Хрестителя, його смерть на прохання Соломії, яка догодила танцем цареві Іроду.

Сергій Прокоф'єв написав балет «Марнотратний син», який вперше поставив театр Сергія Дягілева в Парижі в травні 1929 року. Партію марнотратного сина танцював славетний Сергій Лифар, який виріс в Україні і у 1923 році емігрував до Франції.

Американські композитори Алан Раф і Лі Гопдрідж написали балет «Трійця», нав'язний біблійною темою. Вперше поставлено в жовтні 1969 року.

Українська опера порівняно молода і не має такого великого доробку, як західна, але варто згадати твір Миколи Лисенка «Різдвяна ніч», який він написав у 1874 році як оперету, але в 1876 році переробив на оперу.

Помітною подією в оперному мистецтві стала поява опери Мирослава Скорика «Мойсей» (лібретто Богдана Стельмаха за однойменною поемою Івана Франка). Це перша українська опера нового тисячоліття. У ній зайнято 240 акторів.

Прем'єра відбулася 23 червня 2001 року, в 100-річчя Львівської опери. Прикметою цього твору є співставлення долі поневоленого єврейського народу з долею українського народу, який теж дочекався волі.

ТЕАТРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО І ТАНЕЦЬ

У книзі пророка Єзекіїля в 4:1-3 читаємо: «А ти, сину людський, візьми собі цеглину, і поклади її перед собою, і накреслиш на ній місто Єрусалим. І постав проти нього облогу, і збудуй проти нього башту, і висип вала навколо нього, і постав проти нього табори війська, і постав проти нього муроломи. І візьми собі залізну сковороду і постав її ніби залізною стіною поміж собою та між тим містом, і зверни своє обличчя до нього, і буде воно в облозі, і ти обляжеш його. Це ознака для Ізраїлевого дому!»

Це звичайна театральна постановка. Бог попереджував нарід з допомогою театального дійства. Це вказує, що в мистецтві, як такому, немає нічого поганого. Ізраїлю було наказано розігрувати цю постановку кожного дня протягом року.

Танець, як мистецтво, згадується в Псалмі 149:3: «Нехай славлять Ім'я Його танцем...».

На яких музичних інструментах можна вихваляти Бога? Пс. 150: 3-5: «Хваліте Його звуком трубним, хваліте Його на арфі та гуслах! Хваліте Його на бубні та танцем, хваліте Його на струнах та флейті! Хваліте Його на цимбалах дзвінких, хваліте Його на цимбалах гучних!».

Чи буде мистецтво на небі? В книзі Об'явлення (15:2-3) написано: «І я бачив щось, ніби як море скляне, з огнем перемішане. А ті, що перемогли звірину та образа його, і знамено його, і число його ймення, стояли на морі склянім, та мали гусла Божі. І співали вони пісню Мойсея, раба Божого, і пісню Агнця, говорячи: „Великі та дивні діла Твої, о Господи, Боже Вседержителю! Справедливі й правдиві дороги, Твої, о Царю святих!“» Христу належить все наше життя і християнин не тільки повинен нести в світ правду, але й красу.

ДЕЯКІ ПРИНЦИПИ МИСТЕЦТВА

Кожний з нас до якоїсь міри стикається з мистецтвом. Читаємо книги, слухаємо музику, дивимося на рекламу, захоплюємося квітами, природою. Як ми, християни, маємо дивитися на мистецтво з погляду Біблійних принципів?

1. Мистецтво як мистецтво:

а) мистецькі твори цінні самі по собі, їх зміст приносить насолоду. Мистецтво в шкіні і святині було для краси;

б) мистецтво є результатом творчості, а творчість цінна, бо ж Бог є Творцем;

в) здібність творити притаманна тільки людині і вона відрізняє людину від всього іншого. В усіх цивілізаціях і культурах людина займалась мистецтвом. Бог творить з нічого. Ми, як Боже творіння, можемо творити з Богом створених речей щось нове, чого ще не було. Ті сучасні художники, які в мистецтві не бачать різниці між людиною і нелюдиною, розгублені, не бачать цінності в творах мистецтва.

Всі великі митці в своїх творах відображували біблійну точку зору, як Мазаччо (1401–1429), Мікеланджело (1475–1564) і Леонардо да Вінчі (1452–1519), або ренесансову форму гуманізму, як Фічіно (1433–1499), Доре Густаво (1835–1883) – цей знаменитий французький художник прославився ілюстраціями Біблії.

Найбільш правильний погляд на мистецтво, я вважаю, той, коли художник в серії своїх праць відображує свій світогляд. З однієї картини чи твору ми не можемо зробити якийсь висновок, бо одним твором не можна повністю передати всі бачення світу. Про Мікеланджело чи Леонардо

да Вінчі можемо тільки з серії їх праць довідатися про їхні погляди на світ.

2. Мистецтво зміцнює сприйняття світу

Світ, відображений у мистецтві, стає яскравішим від того, яким би він не був. Є різниця, коли ви побачите картину Рембрандта «Шматок м'яса в крамниці» і в крамниці шматок якоїсь шинки... Мистецтво Рембрандта змушує вас дивитися на світ іншими очима.

3. Загальноприйняті визначення

Чому Шекспіра розуміють в усіх епохах? Він вживав загальноприйнятий синтаксис, зрозумілі норми. Коли мистецтво дуже абстрактне, тоді воно губить зв'язок між митцем і глядачем. Глядач тоді реагує тільки особистим емоційним відгуком (Приклади: Дама з собачкою, Корова і зелена трава і т. ін.)

4. Мистецтво й духовність

Коли об'єкт є твором мистецтва, то це ще не робить його духовним. Яким би великим художником не був митець, він відображує на полотні чи в літературі тільки свій світогляд. Ми, як християни, не зобов'язані сприймати його світогляд. Правдивий світогляд митця повинен розглядатися незалежно від естетичної цінності його творів.

5. Різні стилі

Стилi і форми мистецтва міняються. Те саме стається і в мові. Мова, яка не міняється, є мертвою, як латинська. Щоб малювати картини християнського змісту, не обов'язково триматися стилю Рембранда, бо цей стиль не зробить їх більш духовними. Мистецтво в кожній культурі повинно знайти свій найбільш адекватний зв'язок поміж світоглядом і стилем. Наприклад, вам легко відрізнити українське мистецтво від китайського. Яким чином? Стилем.

6. Яке має бути християнське мистецтво:

а) коли ви хочете, щоб вас розуміли (вашу проповідь), – ви маєте говорити сучасною мовою;

б) християнське мистецтво має відповідати культурі країни. Не стараймося перетворити Україну в Африку;

в) християнин – художник творить у душі християнського світогляду, втілює культуру того народу, до якого належить, відображаючи особливості країни, де живе, і час, в якому живе, розкриваючи суть світу, виходячи з християнського світогляду. Біблія мала вплив на формування німецької та англійської мов. Німецька мова постала з багатьох діалектів, коли Лютер переклав Біблію і мова Лютера стала літературною німецькою мовою, як і в Англії мова короля Якова.

7. Як відображується християнський світогляд у мистецтві:

а) з одного боку, показано наслідки упадку людини, її гріховність і без Христа – безнадійність;

б) з другого боку, людина створена на Божу подобу, тому вона є значущою.

Існує справжня любов, а не тільки статеві взаємини. Існує правдива мораль, як протилежність порожній умовності. Існує творчість, а не тільки механічне конструювання. І це все тримається не просто в повітрі, але на твердій основі особи живого Бога, Який має досконалий і добрий характер, Який є любов. А це означає, що без Бога немає ніяких законів моралі, які пов'язували б людину з Богом. Сам Бог, Його характер, є єдиною обґрунтованістю моралі. Тому проблему гріховної людини, яка стоїть перед Святим, Вічним Богом з провинною, Бог вирішив через життя, смерть і воскресіння Христа;

в) християнське мистецтво в ніякому випадку не обмежується тільки релігійною тематикою. В Біблії оспівується

справжня вірність в любові (Пісні Пісень), хвалебні пісні героям Ізраїля (Давидові). В Божому творінні бачимо різних пташок, тварин, гори, ліси, океани, небо і землю;

г) релігійна тематика ще не означає відображення християнської культури. Змішування Христа з Кришною чи іншими релігійними провідниками, які не мають нічого спільного з Біблією, не може бути твором для Божої слави.

БІБЛІЯ І ВІЗУАЛЬНА КУЛЬТУРА

У наші дні мистецтво робить особливий наголос на візуальну культуру, як найбільш сприйнятливу (кіно, відео і т. ін). Є багато фільмів, поставлених за Біблійною тематикою, або в змісті яких підкреслюється християнська мораль. Найбільш відомі фільми вийшли з західних кіностудій («Десять Заповідей», «Вихід», «Біблія», «Цар царів», «Бен-Гур», «Кво вадіс», «Ісус з Назарету», «Євангелія від Матвія» і багато інших).

ХРИСТИЯНСТВО І КУЛЬТУРА СВІТУ

Відносини між християнством і культурою мінялися в залежності від історичних обставин і конкретних понять суспільства про культуру. В загальному, культура – це поведінка конкретної групи людей, яка засвоюється і передається з допомогою символів (ритуали, пам'ятники матеріальної культури, мови і т. ін.).

Культура орієнтована на визначення ідей і систему поглядів на життя, природу і суспільство, яку називають світоглядом. У Біблії слово «культура» відсутнє, але з перших сторінок Біблії стає зрозумілим, що чоловік і жінка створені Богом як культурні істоти. Умова поміж Богом і людиною мала реалізуватися в суспільному житті народу.

Старий Заповіт

Падіння перших людей викликало негармонійність суспільства і культури, змістом якої стала гординя. Бог не залишив людей, і хотів відновити Своє творіння зусиллями народу, – покликання Авраама, вихід євреїв з неволі та інше. Через Мойсея Бог дав Закон, але не для того, щоб вибраному народові нав'язати якусь унікальну культуру. В культурному відношенні Ізраїль мав багато спільного з

іншими народами Близького Сходу, але Бог заборонив спілкування при вході до Ханаану з жителями того краю не тому, що вони були чужими, але через те, що Бог гнівався на них за їхню розпусту (Пов. Зак. 6:14).

В процесі об'явлення Бог не дає Ізраїлеві якусь особливу культуру, а лише втручається і об'являє Свою волю з тим, щоб поширені тоді звичаї зазнали зміни і стали знаряддям Його слави. Звичайно, що багато елементів культури місцевих жителів відповідно з Божими постановами заборонялись (вибір царя, ідолослужіння, різне ворожбитство – Повторення Закону, 17:14-20). З часом Ізраїль забував Божі постанови і змішувався з грішною культурою місцевих народів. Тому Бог вигнав їх у Вавилонську неволю на 70 років, так що їм довелося жити серед культури іншого народу.

В Новому Заповіті Божа воля спрямована на відкуплення і відродження людської культури, втілюваної в служінні Христа, Котрий прийшов з явною ціллю звершити відкуплення, про яке провіщено в пророцтвах Старого Заповіту. Новозаповітна церква існувала в космополітичному оточенні. Тоді була римська влада з грецькою мовою і культурою, які добре впливали на обмін ідей. Апостол Павло з повагою говорить про різні звичаї (I Кор. 10:23-33; Рим. 14; Кол. 2:16; I Тим. 4:3-4), щоб підкреслити, що життя з Христом приносить справжнє звільнення. Проте, слід пам'ятати, що Євангеліє не є сумішшю з будь-якою традицією. Християнам доводилося протистояти тим, хто хотів нав'язати єврейську культуру всій церкві, як і грекам, які вірили, що будова світу втілює мудрість, яку можна досягнути людським розумом. Втілення Христа стало вирішальним моментом, який дав нового значення єврейському Заповіті і грецькому стремлінню до мудрості.

В історичній перспективі ранньої церкви бачимо, що вона перебувала під впливом різних культурних традицій. Так, Юстин Мученик вважав, що справжня культура є відображенням Логоса і приготуванням до сприйняття Євангелія. Тертуліан розглядав культуру, як осереддя гріха, й навчав, що для спасіння необхідно відокремитись від усіх зовнішніх впливів.

Проте, стало зрозуміло, що коли Церква хоче бути зрозумілою для світу, потрібно користуватися зрозумілою мовою, що, властиво, робилося в часи Нового Заповіту. Мартин Лютер, борючись із відхиленнями середньовічної християнської культури, підкреслював гріховність людських діл та необхідність благодаті. Він казав, що культурні форми не мають ніякої позитивної вартості, тільки служать обмеженню зла. З біблійного погляду євангельські християни справедливо побоюються, що вплив світської культури може поставити під сумнів авторитет Христа і Його Слова. Але зрозуміло й те, що ми не можемо цілковито ізолюватися від культури. До деякого ступеня ми маємо бути солідарні з нашим оточенням, бо ж ми виходимо з нього і згідно з Христовою наукою маємо бути сіллю і світлом для цього світу.

Головна боротьба в культурі – це боротьба з силами зла, а не з природою. Безумовно, нам не уникнути боротьби за праведність у культурі. Англійський поет XVII ст. Джон Мільтон писав: «Одна справа бути наївним і не знати про моральний вибір, а друга справа – знати про вибір і вибрати послух Богові». Видима чистота приходить від Бога і можна її досягти через випробовування, а випробовування приходить у протиріччі.

У Святому Письмі є норма для всіх часів і народів, але надкультурний елемент завжди передається в конкретних

культурних формах, які зазвичай перетворюються, коли Святий Дух буде Царство.

Релігія ісламу передається культурою. Немисливо прийняти мусульманство, не перейшовши цілковито на мусульманську культуру. Не так у християнстві. Христос приходить до всіх людей різної культури, перемінює життя, після чого і гріховні елементи культури не практикуються. Так було в Україні, коли вона прийняла християнство. Грішні елементи поганської культури були відкинені, а деякі набрали іншого змісту і були прийняті в практиці побутового життя. Хоч правда, що деякі елементи поганської культури так і залишилися по цей день у звичаях і традиціях, не маючи нічого спільного з християнством.

КУЛЬТУРА СВІТСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Що означає світське суспільство?

Це суспільство, яке живе під впливом світських, секулярних вартостей.

Кожне суспільство живе під впливом якоїсь філософічної перспективи. Коли в суспільстві переважає вплив однієї системи на формування культури, тоді називають її монокультурою. Для прикладу – Китай. У США, «країні емігрантів», культура формується під впливом різних філософій, створюючи плюралістичне суспільство, хоч на початку найбільший вплив мало християнство. Тепер в Україні, як і в США, домінуючим впливом на культуру є секуляризм. Тому такі суспільства живуть світською культурою.

Що означає секуляризм?

Це слово походить від латинського *secularis* – мирський, світський. Секулярний, світський – це реальність, діяльність життя, яке формується з усіх людських цінностей, які розуміються і оцінюються вартостями і нормами теперішнього часу. Коли Христос казав «цей світ» – це означає час, в якому живемо.

Виникнення секуляризму

Раніше «секулярний» означало не сакральне, яке належить не тільки для церкви, але для всіх. Це відносилось до майна, навчальних закладів та ін. Такі школи, де виключно підготовляли духовних працівників, священників, належали церкві. Опісля виникли вищі навчальні заклади, університети, де, крім теологічної науки, викладалися інші, гуманітарні, готуючи працівників не тільки для служіння в церкві, але й для потреб суспільства, незалежно, чи вони були християнами. Це була позитивна сторона секуляри-

зму. Тепер багато християн розуміють «світське», «секулярне» суспільство як негативне. Колись такого не було.

В чому полягає суть конфлікту поміж християнством і секуляризмом?

Біблійний погляд на людське життя – це дбання, розраховане не тільки на матеріальне, сучасне, але на майбутність, духовність, від чого залежить вічність людини. Біблія вчить, що людина створена для вічності. Ісус Христос прийшов, щоб нам дати вічне життя. Євангеліє від Івана проголошує, що «споконвіку було Слово і Слово в Бога було, і Бог було Слово», маючи на увазі Ісуса Христа. Був початок світу в часі й просторі. Але перед початком світу був Той, Хто є трансцендентальний – потойбічний, недоступний для пізнання розумом, понад світом – це Бог. Всі оцінки і судження Божі є з перспективи вічності. Людина судить про все з перспективи короточасності – тепер і тільки тепер. Христос закликав людей жити з перспективою вічності. Він міряв, оцінював речі з погляду трансцендентних норм, які мають значення для вічності. Що ви робите тепер, має значення для вічності.

Для філософа найважливіше – «тепер», бо для нього немає ніякої вічності, ні вічної перспективи. Немає абсолюту і ніяких вищих принципів для оцінки життя. Все обмежене «тепер», «зараз», за наших часів. Коли секуляризм є правильним, то для чого тоді церква, наука про прощення і відкуплення?

Які наслідки секуляризації суспільства?

Секуляризація веде до розпачу, депресії, втечі від дійсності. Це – культура нігілізму, в якій людина живе сьогодні, бо «завтра» для неї не існує. Такий погляд найбільше осуджував Христос.

Уже було згадано, що існують різні філософські погляди, які впливають на нашу культуру. Для короткого розгляду візьмемо деякі, які мають найбільший вплив на сучасну культуру і найбільше поширення в системі секуляризації суспільства. Ось вони: гуманізм, екзистенціалізм, позитивізм, гедонізм, плюралізм, релятивізм, прагматизм.

Чи існує якась філософська система (- «ізм»), яка могла б об'єднати всі ці перераховані?

Історики-філософи вбачають, що найбільше спільного, питомого і органічно об'єднуючого існує в секуляризмі.

Розглянемо, хоч дуже коротко, згадані вище філософські системи, щоб ясніше зрозуміти секуляризацію нашої культури, і розпочнемо з гуманізму.

1. Гуманізм

«Прогресивний ідейний напрямок культури епохи Відродження, що стверджує моральне право людини на земне щастя, чуттєві радощі та вільний вияв її прагнень і бажань» (Сучасний тлумачний словник, 2006).

Грецький філософ Протагор учив, що «людина є мірою усього». Гуманізм пройшов різні стадії розвитку. Сучасний – дуже войовничий і впроваджується, як релігія і дуже близький до лібералізму. Гуманізм і лібералізм визнають Біблію, але не як об'явлення, Слово Боже, але як книгу людської культури.

Лібералізм XIX століття зробив реконструкцію Євангелія, відкинувши всі надприродні дії, залишивши тільки етичні вартості. Це називається «Соціальна євангелія». В своїй науці гуманізм оперує запозиченими християнськими чеснотами в боротьбі за людський прогрес, використовуючи всілякі методи, особливо через школу та різні навчальні заклади. Запозичивши елементи християнської етики про людські цінності, гуманізм відки-

нув християнську основу – характер Бога і Особу Ісуса Христа. Гуманізм дуже актуальний в емоційній площині, бо навчає співчуття до страждаючих через етику, маючи ідеалістичні ідеї на раціональній основі, не на Біблійних принципах, а на пріоритетах про перевагу вищості і першості.

2. Екзистенціалізм (латинське – існування) вважає реальним лише існування людини та її переживання. Крайній індивідуалізм. Екзистенціалізм має найбільший вплив на сучасну культуру. Представники: П. Сартр, А. Камю, Ф. Ніцше.

Суть екзистенціалізму – вартість людини в її індивідуальності. Не «ми», а тільки «я». Людина живе без Бога і не займається метафізикою, але практичними справами життя.

Погляд на культуру: від раціонального до ірраціонального. В мистецтві – сюрреалізм, в музиці – не симфонія, а какофонія (відсутність милозвучності в музиці, віршах).

Ф. Ніцше – батько нігілізму. Суть: немає ніякого змісту в житті. Все твориться особою, надлюдиною (теорія фашизму). Зневага до моралі, бо немає абсолюту, немає норм і правил. Виступ проти влади і вандалізм. Людина – з «нічого» і прямує до «нічого». Тому розпач і останній вияв свободи – самогубство (Ернст Гемінгвей).

3. Прагматизм – практична цінність знань означає їхню істинність. Ця філософія народилася в США і є генеральною ідеєю культури й політики США. На проблеми життя дивляться не з неба, але з секулярної культури, застосовуючи теологічні, соціологічні і антропологічні принципи. Особливо Джон Кенеді керувався цією філософією.

Суть цієї філософії: Немає часу на дослідження про походження, творення, на проблеми «по ту сторону». Основна увага – на вирішення проблем сьогодення, щоб був добрий результат.

Прагматизм учить практично використовувати обставини, швидко орієнтуватися в усьому на досвід і доцільність.

Яка різниця поміж філософією прагматизму і наукою Біблії?

1. Біблія також учить про практичність:

- а) по плодах пізнаєте їх;
- б) об'являє, що ти робиш, як ти думаєш і в що ти віруєш.

Філософія прагматизму вчить:

- а) не звертати уваги на Бога, але Біблія вчить, що Бог за це судить – (Рим. 1:28- 32);
- б) прагматизм учить, що при відсутності абсолютної правди слід вважати на добрий результат. Так що все пізнається досвідом. Біблія так не учить.

Приклад: «Мені Бог практично не допомагає. Значить, Він не існує. Ви в Нього віруєте, то Він тільки для вас існує». Але це – суб'єктивне поняття.

Ілюстрація:

1) студент вчиться, щоб стати лікарем. Має труднощі і залишає науку. В результаті – розчарування, депресія. Вдається до наркотиків. Запитуйте, чи він задоволений? Ніби він вирішив свою проблему. Але який наслідок?;

2) вирішення проблеми старості, невилікувальних хвороб – евтаназія.

2. Позитивізм – філософський напрям, який учить про трансформацію суспільства на основі технологічної науки. Замість Бога в центрі – людина. Існує тільки різноманіт-

ність. Немає абсолютів. Усе відносне, бо коли чогось не можна довести науково, то немає сенсу витратити час. Все пізнається через емпіричні дані. Це – основа сучасної культури.

Як пояснює позитивізм розвиток суспільства?

Перший стан. Релігія пояснювала все про Бога.

Другий стан. Від релігії до філософії (метафізика).

Третій стан. Світ пізнається тільки наукою.

5. Плюралізм – релятивізм (*pluralis* – множинний). Який погляд цієї філософської системи? Існує об'єднана різноманітність.

6. Релятивізм (відносний) абсолютизує відносність людських знань. Все визначається в порівнянні і зіставленні. Раніше еволюція була тільки в біології, антропології. Тепер застосовується в усіх ділянках наук. Релятивізм пояснює, що все рухається. Все визначається пунктом, від якого рухаємось. Але коли все відносне, то і немає пункту. Тому немає нічого постійного, реального. Все в множині, немає однієї істини, міри, краси і т. ін. В культурі все зіbrane разом. Тому – хаос. У школах вивчають предмети, не турбуючись, хто виросте з цієї дитини.

В суспільстві ширяться прагнення узаконити право робити те, що було заборонено (аборти і т. ін.). Мораль у реалітивізмі – відносна.

7. Гедонізм (грецьке – насолода). Філософсько-етичне вчення, за яким насолода є найвищим благом, метою життя, обминати біль.

Епікуреїзм – найвище благо в розумній насолоді радощами життя. Удосконалена форма гедонізму. Ці філософічні напрями, в основному, впливають на світську культуру, в якій ми живемо.

ХАРАКТЕРИСТИКА ПОСТМОДЕРНІЗМУ В СУЧАСНІЙ КУЛЬТУРІ

Чим характерний постмодернізм?

1. Немає абсолюту.

Ствердження, що немає нічого абсолютного в культурі та сім'ї означає ігнорування поняття «вірно» і «невірно», «добро» і «зло». Відкидання, абсолюту означає, що немає нічого неправильного і немає відповідальності за будь-яку поведінку.

2. Релятивізм

Те, що може бути «вірне» для тебе, для мене – помилкове. Суб'єктивізм заперечує об'єктивну істину. Діти, студенти в такій культурі навчаються самозвеличення. Біблійна модель послуху навчає, що ми реагуємо на Божі заповіді швидко, цілеспрямовано і позитивно. В культурі відносності поняття істини не існує.

3. Тріумф самозакоханості. В центрі «Я», а світ – довкола мене.

Біблійний принцип: найперше – Бог, ближній, а потім – я. Постмодернізм – навпаки.

ЗАНЕПАД КУЛЬТУРИ

(аналіз)

У кожному поколінні культура дещо змінюється. Особливо велику різницю поведінки ми бачимо, коли порівнюємо культуру минулого і сучасної молоді. В чому різниця? «Переважно сучасна молодь недисциплінована, не шанує авторитети і правила, неслухняна, не підкоряється керівництву. Особливий вплив на поведінку молоді має популярна музика», – це виписка з аналізу IV ст. до Христа в Греції). В той час зауважувався розклад грецької культури і такі філософи, як Сократ, а пізніше Платон турбувалися цим станом суспільства. Автор аналізу зазначає, що люди старшого віку мало пам'ятають власне дитинство та молоді роки і, дивлячись на культуру оточення, розчаровуються. Це типічний погляд, який називається прогалиною покоління.

Але в історії розвитку цивілізацій є періоди упадків моральності. Є періоди, коли існують справді об'єктивні причини, які впливають на культуру. Наприклад, статистичні дані про одруження-розлучення, відсоток насилля і т. ін.

Статистичні порівняння проблем в американських школах в 1940-х роках: неспокійні, крутяться (відсутня дисципліна в класі), жують жуйку, галасливі, бігають по коридорах і класах, не стоять спокійно в лінії, порушують носіння форменого одягу, засмічують довкілля.

Це були основні проблеми в 1940-х роках. А вже в 1980-х роках виникли зовсім інші проблеми в американських школах: наркотики, алкоголь, вагітність малоліт-

ніх, самогубства, згвалтування, крадіжки, напади на вчителів і своїх ровесників.

Як бачите, наступали драматичні зміни. Культура радикально змінилася щодо вживання наркотиків. Раніше траплялося, що учні в старших класах палили тютюн, пили вино. Тепер уже в початковій школі є випадки вживання наркотиків, не говорячи про старші класи.

Соціолог Сорокін з Гарвардського університету попереджував у 1948 році про руйнацію соціального життя в США, особливо руйнування сім'ї. Він попереджував, що з розлученням сім'я руйнується і суспільство втрачає стабільність.

Збільшення розлучень:

1910 р. – 10% розлучень;

1945 р. – 25% розлучень;

1980 р. – 40% розлучень;

2008 р. – понад 50 % розлучень.

При такому факті руйнування сім'ї в очах молоді інституція подружнього життя не має вартості. Тому поширюється тенденція співжиття молодих людей без шлюбу. Це стає прийнятою нормою життя в культурі, в якій живемо. Тепер додайте до цього практику абортів. Дивлячись на такий стан, люди розпочинають нарікати. На кого?

На владу, на кінофільми, пресу, музику.

Звичайно, ці фактори причетні до деградації або культурної революції. В минулому році двох молодих 21-річних хлопців засудили на страту. В останньому інтерв'ю вони сказали, що дістали вирок смерті за вбивство. Вони були членами культу сатаністів, вбили своїх батьків. До сатаністів вони потрапили через музику – «важкий металевий рок».

Порівняйте танці, музику 1930-х років і сучасну. Чи є зміни? Радикальні! Колись церкви в США будувалися в центрах, де найбільше людей. Тепер – як у найдальшій периферії, поза містом, далеко від людей.

Кого звинувачувати? Закони, влада діють на підставі громадянської думки. Це самі люди відповідальні. Біблія вчить, що Бог вибрав не державу, а Церкву для формування моральних вартостей, чеснот. Не держава творить чесноти, але Церква проповідує і відповідає. В США ніколи не було, що все суспільство жило християнським життям, проте під сильним впливом християн була встановлена співпраця соціальних інституцій міста, поселення і т. ін. з Церквою на підприємствах, в засобах інформації, політичному житті. Тепер ситуація цілком змінилася.

Держава не може встановити моральних законів поведінки. Але кожне право (закон) має моральний характер: «Не кради, не убивай». Тому і держава відповідальна. Мораль походить не від узаконених правил, але більше – від характеру.

Проблема в тому, що не все можна робити законами, тиснучи іззовні, але важливо, щоб відновилася духовність, щоб Церква дійсно жила Біблійними принципами і чеснотами, і цим впливала на суспільство.

Церква має бути світлом для світу. Така перша Церква перевернула загниваючий поганізм і уздоровлювала суспільство. Церква має жити чеснотами.

Є три форми правління:

Монархія – керується монархом, царем, пошаною до монарха.

Диктатура – силою, страхом.

Демократія – чеснотами, духовними цінностями.

Коли демократія не керується чеснотами, вона не утримається, але деградує через корупцію і т. ін. Тоді переважно повертається диктатура.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Біблія
2. Ari&The Bible – Francis A.Schaeff
3. Солодовников В.В., Християнська культурологія.
4. Christianity in Culture. Charles H.Kraft.
5. Тарас Шевченко. Іван Огнієнко (Митрополит Іларіон)
6. Ф. Павленков, Энциклопедический словарь. 1913
7. The World Book Encyclopedia, 1083, USA

Публіцистичне видання
ЯКОБЧУК Леонід
ХМЕЛЬКОВСЬКИЙ Лев

ХРИСТИЯНСЬКА СТОРІНКА

За статтями однойменної
рубрики журналу «БОРИСТЕН»
(2009–2012 роки)

Відповідальна за випуск *Р.О. Лазарєва*
Технічний редактор *В.В. Якименко*
Коректор *В.М. Орищій*

Підписано до друку 29.02.12. Формат 60x84 ¹/₁₆
Умовн. друк. арк. 15,58. Умовн. фарб.-відб. 15, 58.
Обл.-видавн. арк. 11,9 Тираж прим.
Зам. №

*Видавництво «Пороги»
49000, м. Дніпропетровськ, пр. К. Маркса, 60
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 7 від 21.02.2000*

ISBN 978-617-518-194-2